

גלריית

ג'ח

בבמה ליצירה
אמנותית-ספרותית
ולמחשבה חפשית

GAZITH

Art & Literary Journal

PUBLISHED MONTHLY

Editor: GABRIEL TALPHIR

Editorial: TEL-AVIV

התכן

במות טלואות - י. שנהר ■ סהרורים (שיר) - ג. טלפיר ■ הצ'קיסט (ספור) - סערוני
סונטות (בדמי; כבדיה) - (שירים) - י. עוגן ■ אחדות העולם - גולילמו פיררו ■ שירים -
י. שנברג ■ הזיות בוקר (ספור) - ר. וולינרוד ■ י. פסקן - א. גול ■ בית-הכנסת העתיק
בבית אלפא - א. ל. סוקניק ■ אמנות ארץ ישראלית - י. מנובלא ■ ערויידם (שיר) -
ע. זוסמן ■ סנקדה ז'יד (ספור) - א. פן ■ מטרורז החינוך - ג. רוססל ■
** (שיר) - ש. שלום ■ שני שירים (חיי, ראשית סתו) - א. טסלר ■ צואתי (שיר) -
מ. ל. הלפרן ■ מ. ל. הלפרן - ח. ליברמן ■ חינוך הנוער לאמנורז - ג. טלפיר. ■

סקירות אמנותיות-ספרותיות

ש. י. טשארנא - מ. צ. גורקי מבעד לחומת הקרימל - י. ס. ■ המורה ותלמידתו -
י. ס. ■ לרקודיה של פוילינדה קינר - ס. אלוף ■ רשימות לא-בקורתיות
(קרקס, הצנות סוציאליות) - ע. ז. ■ ריצנונטיות מופקרת - ג. ט. ■ באמנות ובספרות

רשימת תמונות

י. פסקן - ווינוס ואמור. ילדה סינית, תמונת אשה באי-האוקינוס ■ מ. שמיד - תמונת
אשה, תמונת נוף, ילדים ■ א. דגה - רוכבים ■ פ. פיסקו - אם ■ א. דירן - ארנים ■
ציונה תגר - תמונת איש. תמונת נוף, פרחים ■ כותרת מניהכ"נ העתיק בכפר נחום,
פסל אריה מבולת (נמצא בביהכ"נ העתיק בכרזים), טס של נחושת מכפר נענה, קרקעית
של כלי זכוכית עם ציורים מוזהבים, קרקעית של כוס ועליה חרות ציור העקידה, שבר
של כלי זכוכית עם ציורים מוזהבים, קרקעית של כוס מוזהבת יהודית מרומא, אבן
מקושטת מבית-הכנסת העתיק בפריינג, קרקעית של כלי זכוכית עם ציורים מוזהבים, מתוך
פסיפס בביהכ"נ העתיק בגרש, סמל תקופת האביב בפסיפס רומאי באפריקה הצפונית ■
ד. כרמי - בית ז. פ. ירושלים ■ ל. קרקויאר - תכנית לתיאטרון, תכנית לתיאטרון (הכמה) ■

מחיר החתימה: בארץ 500 מא"י לשנה; בחו"ל לשנה 3 דולרים
(למנויים הוצאה מיוחדת)

מחיר החוברת הזאת: בארץ 60 מא"י; בחו"ל 40 סנט
מחיר המודעות: עמוד 5 לא"י; בערך זה חצי עמוד ורבע עמוד

הכתובת: "גזית" תל-אביב שלום-עליכם 45

גליליה

במה ליצירה אמנותית-ספרותית ולמחשבה חפשית - אחת לחודש

בעריכת נ. מלפיר

תמוזאב תרצ"ב (יולי-אוגוסט 1932)

ג'ח

ירושלים

כבר ניתן האות

ממזרח וממערב, מצפון ומדרום:

החורף זע

החורף בא

גשמים ורעמים הגיעו הלום.

ברחוב בכל ערב

דלף סתיו, ילל רוח

מכל צד יפוח

ובל תהא טרף

בידי מצב רוח

שב ותנוח

PILOT RADIO & TUBE CORP.

LAWRENCE, MASS.

תל-אביב, אלנבי 37

רצלירי רדיו PILOT

דיואן דון טדרום אבו אל עאפיה

גן המשלים והחידור

יוצא לאור בפעם הראשונה

עפ"י כתי שאל בן עבד-אל יוסף מהנקונג ובהשואה לכת"י אחרים

עם מבוא, הערות ובאורים

מאת דוד ילין

(מרצה לשירת ספרד באוניברסיטה העברית בירושלים.)

בהופעת הדיואן הזה, שהיה ננו יותר משש מאות שנה בכתי הוכנס לאוצר השירה העברית של ימי הבינים שפע של עושר גדול והאמן המומחה לשירה הספרדית מר דוד ילין שכלל אותו והוסיף עליו לית חן במבואו ובהערותיו המאירות ומסבירות.

הספר נדפס בתכלית ההדור והיופי בסדרמט קווארטא גדול ומחזיק 370 עמוד. מחירו רק 350 מא"י, בכריכה—400 מא"י, ובחול—1.75 דולר ובכריכה 2 דולר.

המכירה הראשית למו"ס וליחידים:

הוצאת "דרום", ירושלים

"DAROM" Ben Jehuda 24, Jerusa'lem, Eretz-Israel (Palestine)

בנק אשראי חברה הודית בערבון מוגבל תל-אביב

הוצאת סריה של אובליגציות הנושאות רוחים של 5% (חמשה למאה) מובטחות במשכנתאות של נכסי דלא נידוי.

ביום דהשלישי 1 לנובמבר 1932, בשעה 8 בערב
תחקים במשרד הבנק

חלוקת ההלוואות האיפותיקאיות

על פי התכניר:

1	הלוואה איפותיקאית בסך של	300.-	לא"י
"	"	250.-	"
2	הלוואות איפותיקאיות כ"א	200.-	לא"י
"	הלוואה איפותיקאית בסך של	100.-	"
5		1050.-	לא"י

אלף וחמשים לירות א"י.

על כל בעלי האובליגציות להכניס את התשלומים עד יום 2 לנובמבר למען יוכלו ליהנות מההלוואות שתפולנה בחלקם.

ב מ ו ת ט ל ו א ו ת

העולמי. ובנחת של השלמה יפטירו את התירוצים החוזרים כגון „השפה העברית המתגמשת“, „רוח הזמן“ וכיוצא בזה מעלי התאנה הנתפרים לשם חיפוי על פרכוסי הכאב הבודדים, השפונים והתשושים. וביום בהיר אחד נתפכה ויראה לעין, כי אין אנו מתרגמים כלל את האחרים, אלא הולכים ומתרגמים את ה„אני“ שלנו, הולכים ונהפכים למין תרגום השבעים שלתורת עצמיותנו המקורית. ולפתע נעמוד בפני צבור קוראים פוזלי-נכר כלהם ואינבלידי-טעם רחוקים וחרשים מאוד...

ולפי שעה עולם כמנהגו נוהג: שבוע-שבוע נושרים, כעלי שלכת צהובים-מילנכוליים, גליונות ה„מאזנים“, ורוח סתיו צוננת נושבת בהם. ומשנתמה במשכוכית עגלה כבדה וחורקת זו של ה„קלסציזום“ המסרתי אל מסע-„דבר“ – שקט לו כלי-הבטוי של צבור הסופרים המרוכז בארץ, שקט וטוב לו. הוקלה טרדת ההפצה הרשמית, נתפנו המוחות והנה „בשעת רחמים בין השמשות“ נשמע לחש תמהון: „אכן יש משהו צעיר בירכתי הספרות – ואנחנו לא ידענו!“ ואחרי שנגלתה תגלית מרעישת זאת עמדו והכריזו במודעה מאירת-עינים כי... א ח ד הגליונות הקרובים יוקדש ל„פרחי-כהונה“ באשר הם שם, ומפה לאוזן מוסרים כי בתוך המערכת הולך ומתרכז חומר ודוקא מענין במדה ידועה (מהי המדה?). ואחרי הגליון הזה שוב יחליק על כרסו המלאך הממונה על הצמיחה והטופח על כל נבט: גדל! והרדים את מצפוננו עד לתגלית הבעל...

ו„כתובים“ בפנתם ממשיכים ב„רביזיה“ הסתומה של הספרות העברית, מתמידים בהתגעשותם והגעשתם ורואים עצמם כנופחים בגחלת שלנו לכל תכבה, וכמצפון המזועזע אשר לשארית הפליטה בספרות העברית והקורא הכמה כורה אוזן לשמוע מבין תרועות השופר את המלה החדשה והגואלת. לקטוף את בכורת היצירה אשר בשלה על קרקע המרד – לשוא. מרד! מקריאה לפיתת עמודים ושנוי ערכין נהפך ברבות הימים ל„אצפכ“ סתמי השולל כרונית ומפחד מפני השלום, יען כי בעקבותיו מן ההכרח שתבוא שעת קונסטרוקטיביות ספרותי הרה עמל ויגע אשר שום מעבדה פילוסופית מיטפיסית לא תמציא לו סורוגט ו„מקום“. כי רק היד האחת העושה במלאכה תצדיק את האחת המחזקת בשלה. ושוב מתנפנף ברוח דגל-מכלול ומורה – לאן? והקול הקורא צורד וטורד ותורע, כאילו אי-מי צובט עצמו באישון-ליל ושורק בעוז לבל ירדם אף הוא.

הגישושים הסומאים ומצעדי המבוכה אשר לספור העברי, ותור העמידה שהגיע לה לשירה העברית חושפים ביתר שאת את השיתוק הפרוגרסיבי אשר חל בפובליציסטיקה העברית ואיננו חולף. חדלה זו להיות יסוד קונסטרוקטיבי מרכזי ומכוון בשטחים העיקריים של חיינו, בזעזועי עולמנו הקטן הנתון בתוך הטלטלה הטרגית של כדור העולם כולו. הריהי כאילו מתכחשת ומתנכרת לכל מערכת הבעיות אשר נולדו בתקופת השנים בתוך הישוב ובחיק המוני העם אשר בתפוצות הגולה. ומתוך חוסר אונים יש הרואים את הפובליציסטיקה, שנתרכזה ונצטמצמה בין המפלגות, כראות תינוק שנשבה לבין הגוים, רל. הלכה הפובליציסטיקה

הסופרים שבאותו הדור אשמים, מנהלי הדור אשמים, החיים של אותו הדור אשמים הם.
(ברדיצ'בסקי)

שוב נצבו מכל עבר המשקיפים מטעם למרגלות הבר-מינן, היא שנת תרצ"ב, והם נושאים את נקרולוגיהם השגורים, אלו ההשקפות הספרותיות הפושרות, התואמות בנחמתן הקולקלת ובהונאת-השבה המגומגם ל„פורתא“, ול„משהו“, ול„כלשהו“, והחוששות מלזעוק זעקה מרה על המדרון שבהתפררות, על צמצום האפקים ועל חוסר האונים ליצור מפעל ספרותי רב-ערך והיקף, שיפסיק לשעה את פולמוס הכינוס וההתכנסות אשר תקף את ותיקי-הספרות, וכאילו ינבע מתוך פחד שמה יארו חיו בבחינת „חיצוניים“ לאחר „חתימת“ כתבי הקודש... נכנסנו בשערי השנה החדשה כשאנו מונים ומחשבים, מסכמים ומאזנים בניחותא ובלחש של „הנני העני ממעש“ את פרט האסימונים הדלים אשר הובאו מבית היוצר... „אט-לאט, מבלי להדחק, יש פנאי – שנה חדשה“...

גם שנת בצר"ת לפרט קטן נולדה, גדלה ומתה במזל התרגום. ודוקא שנים תרגום וכמעט לא אחד מקרא. ועל הפנים עוד ירחף חיוך ההנאה הקופא למראה ה„קונסולידציה“ של הספר העברי, והביסוס ה„בנקאי“ כמעט של המו"לות העברית, והארגון „הכלכלי-רציונלי“ של הקורא העברי וכו'. „סוף-סוף הרי מטייבים אנו את הקרקע של הדור הצעיר הגדל בארץ במיטב הספרות העולמית, מריקים את אוצרות המערב לכלינו, קורעים חלונות למרחב. מודרניים אנו והולכים רגל ברגל עם כל המתהווה בעולם, כאילו יסודי התרבות הנצחיים הטבעו-העמיקו זה כבר בתוכנו, כאילו שבעים אנו מאוד ולפיכך הננו נפנים אל ההופעות בנות הרגע החולפות במערב המזועזע ומשובש. והפרוטקציוניזם החשאי אשר הונהג כלפי הספר המקורי יצא זה כבר מגדר של תקדים מסחרי לשעת חירום ונהפך למצב פסיכולוגי מתמיד אשר תוצאותיו החנוכיות-תרבותיות גלויות לכל עין; רק בודדים יחידים-סגולה יבירחו את הגבולות והופיעו בהתגנב והעלם בשוקנו ההומה ברכולתו. ויחד עם זה – ההתעלמות הגמורה מספרות האידיש, אשר בכל שפע התרגומים לא נתיחד לה מקום כלשהו, כאילו איננה קיימת בעולם; כאילו יש לבוא ולבדוק בראש וראשונה בציציות כשרותו של סופר ודעותיו הלאומיות-חברתיות מעבר לערכו האמנותי של ספרו; כאילו אין אנו מצוים ליצור את הקשר החי והעמוק בין הגולה הדוויה וא"י העברית המתהווה... וכבר מתנקמת בנו הסיסמה השדופה וה„חיונית“, אשר נתקננה בנו משך שנים, הסיסמה של רכישת הקורא ומשיכתו אל הספר העברי. הסיסמה נותנת כבר את אותותיה: היא נהפכה לרדיפה מבולמסת אחרי הקורא, מושכים ומפתים, מבטיחים ומשיאים; היא התנונה והפכה לפחד עלוב מפני הקורא עד כדי ניחושים של נדנודי טעמו ושגיונות נטיותיו, עד כדי התרפסות כבושה שבמגור מפני עקימת-אף, ותנועת זלזול...

והסופרים העברים, זקנים וצעירים, נתעלו לדרגת פקידים שנתיים בסניף האי של משרד ה„תורגמן“ הענקי אשר ל„פאן“

הלכו חכמי הדיאגנוזה ועברו ביעף את הגולה העברית, ציינו בכנות את השבר האנוש אשר השברה, את ההתמוטטות העצומה ואת היאוש הקר המסתנן בכל ואשר חדר לתאי החיים העבריים בגולה. וה"צמרת" הציונית מרחפת במרומיה האדישים מני-אז לגבי תרבות עברית, ואנשי-המעש עומדים אולי-יד ונטולי-תושיה ומקבלים בהנאה מזויפת את ההדים העלובים של היצירה העברית בגולה, את הטפות הדלות הנושרות מן השד הצומק - כאילו יש בהם משום סימני-כפרה כלשהי על התלישות ההולכת ופושה, כאילו יש ממש בסכר מצער זה בפני הסכנות המרובות המגיחות מן המארב בגולה. בפני הקלפה העברית ללא תוך ופנימיות. אלא מאי? לפי שעה מתכוננים לקונגרס העברי, ואי-שם נתבעים ו"סולעים את הסלע" - ולואי שלא יהא זה סלע צחיח ואדמת טרשים מצמיחה חוח-מרירות וקימוש-אכזבה. י. שנהר

לנוע על המפלגות כי הרגישה שם ברהט-דם. בדופק החיים וזעזועי-ערכין. וכתבי העת הספרותיים נשארו עומדים ערטילאין, מתרפקים על שרידי עבר או נצני סרק, אטומים לגבי כל התוסס ומתסיס בחיינו, כל הקורא וחורג - והרי הם הולכים ומצטמקים, הולכים ומתרחקים כצללים אפורים... והיכן הם סימני התקופה החדשה אשר מראים עליהם באצבע? בתוך כך נהפכה הבקורת למלאכת רצנונטים של חריזת מלים נבובות ומכתות מליצה ממולאות במראי-מקומות, אשר המלה החפשית, המכריעה והמאלפת נעדרת משם - וגם בשטח זה שורת שתיקה והשתקה של צידוק הדין, ופרושה עליה סוכת מוראן ומרותן של המוליכות האוחזות בידיהן את רסן סוסתה של הספרות העברית. ואצלנו מתנחמים בחצי-הנחמה: ככל הגויים היינו!

גבריאל טלמיר

סהרורים

הם, ממךךר וציה ננב כרחש מאים ומכה:
 גליון-גליון-גליון-גליון-גליון. ואולי נוסעת מלכת שכה?
 אין הלשון נדבקה - לחף; הנפיש הלחלה ונמקה;
 שרביט-אש נדלק במרומים: מעל דבשת אימה שכה.

היש פנסו נערים הזריר השמש, מקעה על פנס,
 וילכו בלשון שרפטה, מיועים בשצה תחרפה:
 מי ופוצץ ברחובות דמיון-בלע - מי ננב תפס
 מרבה להנעים לעצמו פה שעת לשר נמרפה?

אף החלום חרות על נפות עינים: באגרוף תה-תה-תה-
 ואולי יוע אז ענק רכסים? - על מצח נחושפה
 שם נדלקו אנשי השמש פרח להאר עולמה.
 בריונים יצאו להתיו קצפים: מלחמת נטושה.

אם, רק לשוא, שפולה, תשאי הכתר לבנים שאינך-
 ואתה - סונה דרפק דרברי רוש צומת בשקר-ראב;
 זאת עליהם בציה סנהה תהו - מלחיתים לשונם;
 הנשמה לכרופ על צנארי תליל ויתא סוף!

ובאין מוצא הזריר מעל השכם ענולי כשופים
 ולצאת בעף טאטא רחובות סלע מהספסים;
 זה רק עפה נקרעו אשנב רקיע, תריסים מנפים -
 בבזרית שער מתלחל נער הערב עיטוי פסים.

רק הנעים ונתקע פניון הלהב בנפו הנמהר.
 מתנפף צל-אור; פניכם שופר-להט משפשים,
 פי מעיבים צללים את צבעם, שלא תליל יהלף נקר
 שותת דמו, מתקצה ומתיו קלוחי דמי מנשמים.

פה יתגעש הרחוב, מריק נביע המולה לותמה,
 כאמר דלג על שור להמון אישים קירחים;
 הן צחיתים ישפכו גם הם את נעם בשורה שוטטה
 וילכו הקשיב אל קולות מדבר יבואו מקרחים.

אם תשתפר - אין דבר; כי פה צמאנו לאימה, שתטיל
 ביצירתה לתוף לבבות מספרים בסער נחשול שלם.
 יש להניח רק פמנן בפני צר-לילה קורר המטיל -
 מה עשות בחוצות אפלוליים, ששלתו בקסם תלום אלם?

הנה זקנו משנתם - מצמרר הפחד נשימת אפיהם,
 כי כלם מפי סגורים נתנחו ברה, צפו לאות;
 מן המדבר ישרף לאט אורח הפות על נפיהם;
 השעה, אינה כלל שעה, תתקע גם תרכ סיפיות.
 אי כסמטא מרנה רכוב הפחד על פתפי ירדים.
 הרחית לבם. פנער יתלה הנה בהדושו
 על צוארי עלמה רבים, - הן שנים לנמשם נצים.
 פרום חלצה כריון יתלף להשהות עין, חדר חושו.
 בעולם פלו הנעמו אורות; ושמא מזיקים בחוצות?
 שרפה פרצה? להבות מתלפדות: נלגלתא שם תהרוג
 מסגרה. מדורות שולחות ברשף, בלשונות פרוצות
 בשורתנגם מרקסים - ומזב עלע מררוש הרוק.

הב את ידך קטועה ונלך שנינו, נתישב במסתר -
 תעלה, אחא, תפלה מתלקחה פועף תמרורים;
 שם נתפסו ירדים, זרזים לרשת לעצמם מדבר
 לישב עם פת-בג פתיקם לשעות המים הארוכים.
 שוב ברחובות אחרתו, טיל הפעם אשו זוג אהובים,
 אשקלות דודים אירלכצור; שפתיהם, פפרח, חגמו -
 עין אשה שלוחה לני, שופעת יצרים גנבים;
 שניהם נחשול בין-רקסים גמחולות פרא ירצו.
 לאן שניהם יהלכו; בגבם ירה, פניויו מוקמר -
 כלכלב נפח: בן-אדם, ידה חיש האבן אחר גוף,
 כי הדבר בנמשך. פתאם, באורח לא-צפוי, מסתר,
 עננה בשחור-זנבים עליהם בקבל כמית גנחה.

ספרוני

ה צ' ק י ס ט

(ספור)

לא. שלונסקי

א

תלחשו בעיריה:

ה - הערפי - נשיאה החדש של הצ'קהי - מבקר בלילות
 אצל ר' פייבוש המלמד...
 חצי חרדות פלחו את הישוב, תכריכי אימות עספיהו. מהומות
 מהפכה בלב. לא יהודי הוא זה המהלך על שתיים, אלא שק מלא
 פחדים. והרי שמעכשו כל העיריה נתונה בידי הרוצח, הערפד, חלאת
 המין האנושי! ומי כר' פייבוש המלמד, הצעקן השותק, יודע לחדור
 כל חרדי בטן ולנער מצפוני לב וכיס? ואם אדם כר' פייבוש בנפלים
 וברית כרת לפשע, הרי יש לראות בכל יהודי פשוט נגוני מרגל ומלשין!
 מתכרבל הלילה ספוג דומית חנק. כל בית נקבר בעלטה נעיל
 ואלם מפחד חפושים, מאסרים ואקרחי ליסטים מתגודדים. היריות
 מקשטות את הרממה במשבצת קולות ואש. וכשצעקת פתאום מונקת
 מתוך סוגר הדממה מתעוררים רחובות שלמים, פוערים את פיהם
 וצועקים. ובהתלהבות הצעקה נשרף הפחד והאוכלסים מתאוששים
 לקראת הבוקר הצולע חולה ורעב.
 מהומת היום מרניעה ומבדרת. מעל הכתלים המצורעים שואנים
 דקרטים מטורפים. והפת הגנובה והחטופה נתקעת כעצם בנרון.
 ופתאום - צופרות צפירות, מצלצלים פעמונים, נוקשים פחים.
 העיריה מודיינת לקרב במקלות ואבנים. אכרי הכפרים חוקפים את
 הישוב, מאיימים בקלשוניהם, צועקים שכורי התלהבות: הכו ביהודים
 ובקומוניסטים!

והיהודים סולחים לקומוניסטים את היסורים בעבר והקומוניסטים
 שוכחים את חטאי היהודים, ספסרותם, ואי הכשרתם לסוציאליזם וכולם
 נלחמים יחדו בדבקות ואמונה.
 ואין מנוס: כיערות ועל אמות הדרכים שורצות נגודות של
 אנרכיסטים, סוציאליסטים וכל מיני מהפכנים וקונטר-מהפכנים המבטיחים
 לתקן את העולם ושוחטים את היהודים. והנותרים בחיים מסתגלים:
 מכריחים מכס, סוחרים בנלושה ונהנים גם הקומיסרים, כי העיריה
 עומדת על הנבול וכל מחיתה על הקונטרבנדה. והיהדות עמדה איתנה
 ומשומרת בין אימה לאימה, לא נדם קולם הרך של תינוקות בית רבן
 ותפלות ישראל הגיעו השמימה כסדרן ושבתות פרחו מדושנות עונג ופחד.
 בבית וברחוב רוחשים ספסרים, מרגלים, ומצביאי צבא. בנידה
 וצללי חשד. מתלחשים בפנות, כי ימי השלטון הסוביטי ספורים. הקיץ
 הקץ לממשלת הודון והנאולה אורבת ומצפה לזנע כושר.
 אך פתאום נשתנה הכל תכלית שנוי. מוסקבה שלחה נשיא חדש
 לצ'קהי. לדקרט החתום בשם איון פרחומנקו (ושם זה עורר חשש
 שמא יהודי הוא) לא שעה איש. אבל למחרת הוצאו להורג כעשרים
 נפש וביניהן גם סוכני הצ'קהי שהיו עושים יד אחת עם הספסרים.
 יללה העיריה. הטיחה ראש בכתל: היתכן? להרוג ממש? ואין
 עצה ואין מנוס מפני הערפדי, כי אין לכסף שליטה בו. איש לא זכה
 עדיין לראות את פרצופו, כי לא היה מהלך ברחובות, אלא נחבא
 באוטו סגור ודוהר אימות כאילו כפאו נחש. ולא אדם הוא, אלא חיה
 פראית. סדיסט, תלין-חובב ומנהג עשה לעצמו לפשוט את הנרונים

על ידה בהפצרותיה, כי לבה מנבא לב רעות. הכן הרניע והדהים אותה כאחת:

— עכשיו אין מה לפחד: הלא ראש ה'צקה אין פרחומנקו הוא דוד זק!

פני האשה החירו פתאום וקצות שפתיה רעדו. זמורות אביבים שחלפו רשרשו בלבה, והעבר כאילו התנער מחדש והמה בעורקיה. הזמן נמחק כליל ונדמה כי רק תמול נפרדו. זו היתה התקשרות טרגית. ככל שנמשכו יותר אחד לשניה, כן הרבו להכאיב זו לזה ודמו לאויבים בנפש. ובהרנישה כי היא נחלשת ועליה להכנע, נישאה לתרלפ, צעיר עשיר שנרמז במקרה.

דוד נפל למשכב. חדשים אחרים נאבק עם עצמו עד שהתנבר ונסע לחוץ לארץ. מאז לא שמעה את שמעו. והנה הופיע פתאום, מלא קסם ומושך כבימי נעוריה, רגש זה הצעירה ותהי נודדת בתוך צפיפות הרהיטים חולמת כילדה ומפורת נענועה המבוזשים. וכאב הפרידה מבנה היה כבר קהה ומרוחק, ובהשארה יחידה התרפקה על כתלי העבר השהתה את הדמדומים מבלי העלות אור ולא פסקה מלחשה הצעיר וצורב:

— דוד זק, דוד זק!

2

שכני המלמד השרויים בפתח כרוני היו רואים לילה לילה מבעד לחלון המית ארוכה וצנומה עטופת אררת שער מתדפקת על דלתו של רי פייבוש. וכל הלילה הניע משם קול נגון עגום ועתיק של בחורי ישיבה הלומדים מתוך התלהבות מתוקה. ונגון זה הפחידם יותר מנקישת היריות ויללת הזאבים המתקרבים אל העירה לשבור רעבונם. והמלמד היה מקבל פני ידיו בפתח ורחמים, מרוב נענועים וקוצר רוח לא יכול להרדם. בחוץ רחש הלילה אלם וחרש וקול צעידו של ראש ה'צקה שקעו בדומיה הטובענית, צעדי ההלך היחיד בעירה הכליאה בחשוקי מצב המצור.

בהכנסו היו פניו חורים, פרועי רגש וכולו חלוש, כאילו מחלה קשה עברה עליו. היה מתרוצץ מפנה לפנה כרוצה לברוח מעצמו, מכה באגרופיו על בלוריתו השחורה ולוחש בנשימה להוטה:

— עשרים וחמש נפשות! ואתמול ומחר וכך כלי הרף, כלי סוף... שרטוטי פניו העדינים והלאים נתכצו מכאב אנוש.

— עשרים וחמש! חזר אחריו המלמד בהתלהבות ובשמחה כאילו בשורה טובה מזו לא רצה לשמוע. הסתכל בחמלה והערצה בפני ידיו המתענה ולבו התמלא גאווה. דוד שלו, חברו לישיבה, הוא שליט עליון בכל הסביבה. חתימה קלה של ידו העצבנית והגרומה והנה — היו בני אדם, התרוצצו, קוו, — ואינם עוד!

וראש ה'צקה נרגע לאט. קלפתו הציקסמית היתה נילשת ממנו עד אם נהפך ליהודי רגיל שראש תענוגיו פסוק מפולפל, חרושי פרושים ודרוש חרף. לפי הרגשת לבו היה בלשן ואהב לפצח את המלה כאנוו, לקלף ממנה חלודת דורות, לסחוט עסיסה התוסס עד אם קמה תמונה היה המגשרת עם העבר, תורשת הרחוק והמעורפל.

וראש ה'צקה נת ברוחו בתוך הפסוקים והפרושים ונדמה כי אלה הן שעיתיו היקרות בחייו. המלמד שומע פעור פה ודעתו נטרפת מעצמת חריפותו ובקיאותו של ידיו, אך בו ברנע הוא נד לו, כלמלך המשחק בחול.

קרבתו אל ידיו חממה את המלמד. עורדה וחוקה אותו. קשה היה לתאר כי יצור נקלה זה העוסק כל ימיו במקצועו הבווי שואף

למות ערומים, לכלאם בתא משוחף, נכרים ונשים יחד ולהציץ בעיניו מה יעשה שם. לפני כל ארוחה הוא שותה כוס דם טרי ולכן פרצופו לוחש כפני עלוקה. והריוו מסוגל גם לקפיצת הדרך; בשעה אחת ראוהו בראש גרוד החיילים המעלים כאש כפר מירד, הורס קן קונטר ריבולוציונרים שהתכוננו לפוצץ את בית ה'צקה, נואם נלהבות במעצת ההגנה והעמלי וחותרם בידו הקטלנית פסק מות במשרדו.

והימים — ימות המשיח: הצי רעב משתלחים, מתים אנשים, התורה משתכחת. מלחמות, בית הועד נהפך לבית זנות ופני הרור כפני כלב.

והעירה היתה מוכנה לקדם את פני הגאולה, כי ימים רעים מאלה לא יתוארו עוד.

ב

עם חלוף הוועה הראשונה הכירו היהודים כי רגש החיים חזק הוא מרגש הפחד. ויש עוד הרבה לחיות עד פרוץ המהפכה העולמית. היום דורש מנת הלקו והפעמים רעבים. ואין עצה, אלא לחזור לעסקיהם, אך המצב חמיר ואכזרי ודרושה זהירות וגבורה, ערמה שנונה והסכון הכחות. ולפיכך נתארגנו מבריתו המכס והספסרים לטרסט, רק אחד מהם יסכן את חייו ובכלות אליו הרעה והיה השאר לפלטה. והגורל נפל על מישה חרלפ, חביב הבחורות, פקיד סוביטי חשוב, אלוף היומה והבשרון.

למישה חרלפ בן סותר העצים המנוח נבאו עתיד מדעי באוני ברסיטה ומקומו של טרוצקי במפלגה הקומוניסטית. אמו היתה ממשפחת דון-יחיא ששמה מאיר לדורות מתקופת ספרד. הדרת מלכים לפניה וכולה פנוק ואצילות. ארמונם המפואר וחייהם הסואנים הפריחו אנדות בעירה. בארמון זה כלאה את עולמה המיוחד המתנכר למציאות הנסה ולזר אין דריסת רגש בו. נדמה היה, כאילו נולדה בארמון בדולח וצילי קולה השבירים שמורים במשכיות זהב. הכתלים והרצפה היו מרופדים שטיחי הזיות, משי ועדנה.

ופתאום התחוללה המהפכה הזרה והאיומה. ראשון ננול בעלה: נסע לרגלי עסקיו ומאו נעלמו עקבותיו. אומרים, כי נדודי מכוני רצחיהו. ואחר כך החרם כל הרכוש. את הארמון מלאו חיילים מוזהמים, שהביאו אתם ריח חמוץ של המון ומהפכה. היתה הנכרת דון-יחיא נסגרת בחדרה, אישמת אוניה לכל תשמע בחשוב ה'חברים את רצפת הפרקט להסיק את תנור הברזל המקדיר בפית את הערבסקות העליונות שעל הכתלים. צמצמה את עולמה בחדרה היחיד והשכילה על אף הצפיפות והרוחק להשאר יפה ונאה ואצילה, שליטה ברוחה כלי שתודה במהפכה, ברעב ותנופת הימים האכזרים. היו מבקרים אצלה שרידי מכוריה מעולמה האציל. מתחת לבגדים המרופטים לבשו מחלצות עברם, הפיצו ריחות בושם ונהלו שיחות מצוחצחות ועדינות כאילו הצאר יושב על כסאו והחיים נמשכים כסדרם. ומישה עוב את למודיו ונכנס למפלגה הקומוניסטית, למען תאפשר לו קרבתו לשלטון לשמור על גזיו עולמה של אמו ולהעשירם. היה מרנין את ימיה הכלואים בקשוחים יקרים ופלאי חוקי-לארץ.

האם סבלה ממסירותו הנאצלה והסכנה הנשקפת נולה את מנותחה, אבל לא יכלה להדיר עצמה מלהנות מן התריום הנפלאים, שמלות המשי המרהיבות, התמרוקים המחיים נפש והטבעות המאירות את פינתה באצילות עילאית. ומדי פעם היתה מלשפת את המתנות החביבות בצרוף שבועה מסורתית: אבל, זוהי הפעם האחרונה! ובהניע תורו למלא את שליחות ה'טרסט' התאמצה להשאירו

ד

מישה חרלפ נתפס. וכבכל המפעלים הנתונים שיש בהם משום אמנות האמצאה עבר הכל בשלום, אך בא המקרה התפל והכשיל, ברנע האחרון הציעו למישה תחרי משי מהודרים - מציאה פלאית - ואיך זה יתאכזר לעצמו ולא יקום בשביל קלרה כלתו? הסחורה כבר היתה ארוזה ואת התחרים שם בכיס מעילו, כי על דעת מי יעלה לערוך חפוש אצל קומיסר חשוב כמותו, שכולו ענוד כוכבים אדומים מאימים? הסחורה עברה את הנבול ובהיותו בטוח כי הסכנה חלפה כבר, נש אליו חייל-הספר, הרים את זנב התחרים המשתרעב מתחת למעילו, אחז בו בנסות וסחבו אחריו.

הוציא מישה את תעודותיו העמיד פני שליט ולא רצה להכנע. אבל תעודות אלו רק נרו התמרמרותו של חייל המהפכה הנאמן. אחז בו בשאט נפש כאילו שרץ נמאס בידו, דרסו בפניונו ורסן כשכולו מתלקח בשלהבת השנאה הקדושה:

— נחש מוזהם! המהפכה בחרה בך, האמינה לך, שלטון הפועלים והאכרים מסר בידך את גורל עתירו והמעט לך, נבוה, כי בנדת עוד תעזו לכסות על פשעך בתעודות סוביטיות כשרות? חבל לי על כדורי הפרולטרי הישר מלטנפו בדמך הטמא!

איים באנרופו הקורר הענקי, הרומה לנלנלת ערופה ובגופו עברה צמרמורת בחילה.

ומישה נמסר לרשות ה'ציקה'.

ה

הבשורה על מאסרו של מישה התרירה את העירה, אך מהרה באה התאוששות. התלחשו על נברת חרלפ וראש ה'ציקה'. ורוח חנינית עטפה את הישוב כי הסחורה נצלה וחברי ה'טרסטי' הרויחו, התבצרה האמונה כי גם בימי הסוביטים אפשר עוד לחיות.

נברת חרלפ לבשה שמלה שחורה (הצבע החביב ביותר על דוד זק) חקופה יופה, נאה וצעירה שמה פעמיה לבית ה'ציקה'. לנוהל בנה לא חששה. רנש אחר הרעיד את לבה. הדרך אל חדרו של ראש ה'ציקה' סוגה תחתית מזכירים ועד שמגיעים אליו מתעטפת הנשמה מפחד ומיאוש. אבל לפני נברת חרלפ היו נפתחות כל הדלתות כבמנע משה קסמים. לא עלה על דעתו של איש לעכב את האשה ההרורה הדרשת בתקיפות נואשת להביאה אל ראש ה'ציקה'. מי יודע, איוו שליחות חשאית היא ממלאה?

דוד זק עמד כפוף על יד מסת ארץ הסוביטים. הכתם האדום הלך הלוך והתכוך, הלוך והתמעט. אויבים אפסו מסכיב והקפיטל העולמי עומד לחמוך במ בנאונו המחבל. והנה מתנכלים אויבים מבפנים: הספסר, מברית המכס והשורד ומכרסמים נצני החדש העולה. סוללה של תיקים התנשאה על השלחן ועל הרצפה, נלי פשעים ובגידה, ומתוכם נלה דוד זק הצעיר שהניח בלבה של נברת חרלפ עם צנפת אביביה הלוחשים. עמד מרוחק, בעולמו הזר, כולו שקוע בתוך עצמו כאדם שעליו לעשות נתוח לחולה אנוש, והוא מפחד למראה טפת דם. — כן! — נהם ראש ה'ציקה' בשמעו את קול הדלת בהסנרה בלי שיסב את ראשו מהניירות.

— חבר פרחומנקו!... קולה רעד וקשקשי התרנשות בעכעו בו. דוד הפנה את ראשו, נעץ מבט חשד בדמות הנבוהה וכרנע זרתו שרמטי פניו, כאילו האושר נצת בעורקיו. פרש לקראתה את ידיו וכל רנשותיו חרגו מסגורם.

— רבקה!

בכל ישותו לשלטון. אך לב עריץ נלה בו עוד בילדותו. היה מענה חתולים וכלבים ונהנה מיסוריהם. היה משחק רק עם ילדים קטנים מנילו ורודה בהם בעריצות. ובהשאלו מה ברצונו להיות לכשיגדל, היה עונה בהתלהבות: קצבו! וכשהתחיל להורות היה שונא את מקצועו וכל הנאתו היתה לצבוס את תלמידיו ולהמציא אמצאות מקוריות לענותם. וככל שהיה שפל רוח כלפי חוץ כן נברה בקרבו תאותו להשתלט. נופו הצמוק והקטן הכיל בקרבו כסופים איומים. וידידו היה בעיניו באיריאל שנב שנסם בחלומותיו לא חזה כמוהו.

עם התלקחות השיחה היתה מתעוררת טרולידה, נכרתו של המלמד, קופצת על ברכיו של ה'דוד הארוך', מריקה את כיסיו והנה שלל ממתקים וצעצועים לפניו. את עיניה הבחולות והעגולות ירשה מאביה, קימוניסט נלהב שהאכרים רנמהו בשעה שהטיף בכפר על מהפכה עולמית ושערותיה הוהבהבות ושרמטי פניה העננים באו לה מאמה, בת נסיך, קרובה למשפחת הצאר, שאחרי מות בעלה הקומוניסט ברחת עם אופיצרי נבור הפרעות.

ראש ה'ציקה' ראה בטרולידה אחת מתקנותיו הכמוסות, ילדת תערובת זו סמלה בעיניו את הפתרון היחידי לשאלת היהודים. אין משיח ושום חופש לא ינאלם.

— יהודים, הצילו את עצמכם והתערבו בנויים! כך היה מועיק בלבו את עמו המסכן.

טרולידה מורטת שער זקנו. חושפת את משקפיו ומורטת בדבריה את רנשותיו הפרועים.

— סבא שלי — קונטריריבולוציונר. הוא מתפלל לאלוהים והלא אין אלוהים, נכון דוד?

— נכון, ילדתי, אין אלוהים! עונה ראש ה'ציקה' מתוך צער כאילו עובדה זו צורבת בלבו ואינה פוסקת מלהכאיב לו.

— וסבא קורא לי לאה, שם בורגני מגונה, ושמי טרולידה—טרנצקי ליב דבידוביץ! נעלבת הילדה ומעיפה על המלמד מבט זועף.

— טרולידה, טרולידה! קופץ ראש ה'ציקה' ויוצא בכרכורים כאילו תקפתהו צהלת עלומים והילדה נרדמת כששפתיה לוחשות במתיקות.

— בן אחד היה לך, מסור ונאמן כמהפכה. — נאנח ראש ה'ציקה' בהשכיבו את הילדה במטתה — ואת השני שכלת...

כונתו לבן הצעיר, הצינוני, שברח מבית הסוהר ואחרי רוב נלנולים הניע לארץ ישראל.

נשיא ה'ציקה' עוצם את עיניו, נשען בראשו על ידיו ושוקע בהרהורים.

המלמד יודע כי משתוקק ידידו לשמוע בשורה מהארץ והרירה קורא לפניו מתוך המכתב האחרון שקבל מבנו. בכל שורה לזהטת התלהבות רעננה: סוללים כביש, את המדבר יכבשו. העבודה רותחת ואין פנאי להתאונן.

ראש ה'ציקה' שומע בעינים נומעות וכשהקריא המלמד על בית המשפט המתנהל כולו בשפה העברית והאוניברסיטה הנבנית, קפץ ממקומו, התעטף באדרתו וימהר לצאת. המלמד היה בטוח, כי דמעות נוצצו בעיניו.

צפירה שחורה שאנה ברחוב. נולד למהפכה עוד יום המפרפר בחתוליו מתוך זוהמה וכאב. ראש ה'ציקה' צעד ברחובות אפופי דמדומים צתורים. צעדיו היו איתנים ובטוחים. מבית המלמד היה יוצא כמתוך אמבטיית חשמל. דרושה התאמצות הכחות. האויבים לוחצים מכל צד והמהפכה בסכנה.

נגעית ברנליו הכבולות של מישה, הוא מכרסם את קשורי הכבלים הלוך וכרסם עד שפך דם מפיו. שניו מתמוטטות אך הקשור האכזרי נחלש. רנליו של מישה חפשויות ואין הוא מרניש בזה. הקצין לוחש לו בשמחה:

— מהר, קפוץ!

ומישה קפץ מתוך והירות של יאוש. נחבט קשה ברנלו ויזחל באפלה, רבץ לו הרחוב עצום עין, מתעלף מפחד ולבו ער, כי מסוכן הלילה מן היום. הירח העולה היה אדום ורמה לחבצלת הנעוצה ברש הלילה השחור.

לא, מזלו של מישה לא ישקר! הוא ניצל כבר. הלא זהו ביתה של קלרה. והוא זוחל בשמחה. אין נפש חיה ברחוב ובלי פחד הוא דופק בחלונה בקצב למוד כקורא לראיון, דמותה הרומטית והפרועה הניחה בחלון באימה שפוכה.

— פתחי, מהר! — לוחש מישה מתוך עליצות — ברחתי מהמות... פני קלרה נתעותו וגופה הנמיש התפתל בהלחלת יאוש, קולה רעד והתכחץ:

— לך מפה!

מישה לא זע ועמד המום תמהון.

— הלא אני הוא זה, קלרה!

— אל תענה אותי! — כרסמה הנערה בשיניה את מסגרת החלון,

נהמה כפצועה ופכרה את אצבעות ידיה.

— לא תפתחי? שאל מישה בתום ילדותי נפתע ונרש.

— את כולי קח בשכילך — קורעת קלרה בצפרניה את סגור לבה, וכולה זורחת בשחור החלון האפל, — אבל האוכל לסכן את אמי הזקנה?

מישה נרעע אחורנית. זחל בלי גרוע עין מן החלון, בו מתפתלת דמותה של קלרה, המורטת שער ראשה המפורר בצמות-נחשים, מתופפת על לבה ומקוננת עליו כעל מת.

או הרניש מישה כי נחתך נורלו. ולא צר לו על גילו הצעיר ועל עולם חדש זה הפועה כתינוק. בצנפת כאבים קשורים תמול והיום והניון ושעם אחד למות ולחיים.

התכבב הלילה, אלף שרפות נצתו ברקיע ורממה אנושה נונחת כאנוסה. מוטלת רוסייה המסורבלת חלומות אושר ורצח, כחולה נדול המתאבק בכאביו וכל העולם מאזין בחרדה להלמות לבה של ארץ החידושים.

חיל המשמר נתקל במישה הזוחל והגונח וכשטלסלוהו ליריה, נראה לו, כי הוא פעוט עדיין, אביב צעיר שוצף אורה והגן פורח וריח תמרוקים ענונים עולה משמלת אמו המרדימה אותו על זרעותיה המלשפות. קומוניסטים צעירים, המתנדבים לצבא המהפכה לעשות כלה באויבי הפרוליטריון, נודעו למראה ארשת צחוקו הילדותית בפלח כדורם את קדקרו המתולתל.

ז

למחרת: דמתה העירה לבית עלמין. כל בית ראה בחלמו רובה מתנכל. ואיש לא ההין לצאת חוצה. כי פחדה של נברת חרלם נפל על כולם. היתה זו מתרוצצת ברחובות כמטורפת, מכריקה בעיניה היוקדות, תופפת את כל הנפוש בדרכה, משקיעה בבשרו את צפרניה ומחירידה את חלל האויר בשאנוניתה:

— אותו כן ואותך לא? אותו כן ואותך לא?

ולקולה היו נעקקות האלמנות הצעירות וצועקות אתה יחד וקולותיהן מתלכדים להפגנה אימה.

עשרים שנות נענועים כמוסים ותוחלת נכונה הצטנפו בקריאתו זן. חפן את כאבו המשומר עם שושני יאוש הצורבים והנישם לרגליה. עמדה בתוך האבק, מכותרת תיקים ואקדוחים, נבוהה, נאה ומיוננת כאנדרטת העולם הישן. עיניה מורדות ושפתיה לוחשות תפלה קצרה:

— את יחידי אסרת — החזירה לי!

שחק. כאילו אינו קיים בהדר.

— לא בשבילי. למעני עשה זאת, דוד! נודעו.

— החוק המהפכני חוק ממני, אורחה!

נעקרה מחדרו כעץ המום סערת פתאום ויריה התנודדו כענפים יבשים, כולה צמוקה ועמומת אור.

המוכיר הראשי לא העז להכניס עוד את הבאים אל ראש הציקה, הצביע על המצת ולחש:

— עיף ועצבני. מטיח ראש בכותל ובוכה!

ז

בחצות הרנישה כל העיירה באושו העובר עמוס גופות אסירים המובלים מחוץ לעיר ליריה. ואז מתעלפות האלמנות בבתים הנעולים, צוותים היתומים וכל נפש מתרפקת על יאושה ומכרסמת את חרצובות הרנעים בענויי צפיה לבוקר.

הגופות נערמות זו על זו כנבלות. רק תחתונים השאירו לעורם ובנדיהם נמסרו למחסני הממשלה לחלקם בין התושבים על פי כרטיסים. בתחתית האושו שוכב כפרי צעיר שעמד בראש המתקוממים, כי נמאס לכפר לכלכל את העיר הפרזיטית, ועכשו מענה אותו רק רצון אחד: סינרה! על ידו גונח נסיך ישיש הכבול בשנות נבדותיו ובין גניחה לנניחה הוא שופך את לענ מרירתו:

— אידיוטים! הלא מחר אמות בעצמי ולמה זה ילך כדור לאיבוד, והן כה דרוש הוא למהפכה העולמית.

ועל שניהם מוטלת יצאנית חולה ופניה הצהובים צבים משכרות. ימיתוה, כי אין זמן למהפכה לרפאה. ואתה היא לה, היום או מחר, ורק על זה תצטער, שלא הספיקה להרביק במחלתה את ראש הציקה! אנרכיסט מְנוּאֵי ענקי מילא בנופו את מחצית האושו ואינו פוסק מלצעוק כל הדרך:

— את האידיאה אין ממיתין ביריה!

ובפנה מתיפח יהודי צהבהב וצמוק כלימון. נתקלקלה קיבתו מן הלחם הסוביטי שמעם סיד לו וכולו כואב ומתענה. עמד לעשות את צרכיו ברשות הרבים והמעשה קרה על יד בית מועצת הפועלים. ראה סמרטוט עלוב ללא צבע ושעם מתנופף באין מטרה, קרע ממנו והשתמש בו, תפסוהו מיד כמתעלל ברנל המהפכה העולמית, קונטר-דבולוצינר מופלג, הוומם אינטרבנציה יחד עם צ'מברלין איש בריתו.

יתר החבראי היו שורדים ורצחיים. כל חייהם שפכו דם להנאת נפשם ועכשו מתכוננים הם למות מתוך אדישות צינית, אנב התחרות בנידושים מופלאים, ולאולוף הכרו מלח-צבא בעבר, שהרכיב ברכת אמי בת 167 נידופים מקוריים.

ורק עכשו הרניש מישה בסכנה השלמה. בבית הסוהר היה עליו ועודד בבטחונו את כל האסירים. עכשו אין הוא מסוגל לחשוב ולהרניש. רק גופו של קצין המשטרה הצארית יכביר עליו ורנשו מעוכים ולחוצים. והקצין היה מבאי ביתם. שונא ישראל והובב שוחד וברנעים אלה כשמעם המות ממרר את חכו, צף בלבו רנש חם אל העלם היהודי, ורוצה הוא לנחמו ולהקל עליו. שתי שניו הרקובות

האויבים נהדפו, השלטון התחזק, לנין מכריו על פוליטיקה כלכלית חדשה, מספר השורדים נמעט, המרגלים נכרתו והספסרים נמסו, עוד מעט ולא יהיה צורך ב'ציקה', והיום בשעת הפנאי נלה חדשה בדקדוק, שתי האותיות הראשונות של הפועל העברי מראות על כיוון הפעולה, פ'ר' - מראות על הרכבה או הפרדה: פ'רד, ת'רה, פ'רם, פ'רט, פ'רם, פ'רש, פ'רש, פ'רף, פ'רץ, פ'רק, פ'רה, ז'ר' - מראות על התפשטות וכבוש השטח: ז'רה, ז'רו, ז'רה, ז'רם, ז'רק, ז'רה, אמצאה זו הבאיבה הנעימה לו כמלטולי עובר במעי אמו, ורנליו נושאות אותו אל ידיו, להריק לפניו את חדושו המרנין, ובהתקרבו אל הבית, נתקל באפלה קודרת, הרלת פתחה ועל ידה עומדת טרולידה, רועדת ובוכה.

בו ברנע נזכר בכל, יתמות צורכת לחצה את לבו ודרושה היתה החאזרות כל כוחותיו, כאילו עליו לאשר עכשיו פסקדין של מות, לקח את הילדה על ורעותיו, עמפה באדרתו ובאמצו אותה אל לבו לטף את אמונתו בחיים יותר טובים בלי 'ציקה' ובלי יריות, הילדה נרנעה ולפתה את צוארו בחמימות ואמונה.

רחשה אפלה ויריות מרוסקות נרדו את קרום הרממה. - במי יורים, דוד, בקונטרריבולוציונרים? - לחשה טרולידה סודית. - וסבא - טוב? סבא לא קונטרריבולוציונר? - כן, סבא טוב! נענה ראש ה'ציקה' וצבת חנקה בנרנו, בלטיפותיו אמץ את טרולידה לבת והעניק לה מרחשי אב, עדנת אהבה, נענעים לחיי משפחה שנצטברו בלבנו.

ופתאום הגיע גוש שחור מתוך האפלה, התנפל עליו ולפת את רגליו בעצמת כאב וצעקה פראית פלחה את הלילה: - אותו כן ואותך לא?

סמרטושים מזוהמים התכדרו ברוח וריח מטחיב נדבק בו ולא היה לו כח להחליץ ממועקת הלטיפות. נזעקו חילי המשמר והצילוהו בקושי. מרחוק, מחוץ לעיר, נשמעו יריות קצובות ומכוונות, נופו נודעו, לחץ את טרולידה הרועדת והבוכה והחיש צערו כשהצעקה רודפת אתו: - אותו כן ואותך לא?

ח
פלוגת המחפשים נכנסה לביתו של המלמד ונתקלה שם בראש ה'ציקה', סמרו וערותיהם מפחד, רצו להעלם מיד ולברוח כל עוד נפשם בכפם, אך ראש ה'ציקה' הרעים עליהם בקולו הזועם: - מכאו את המוטל עליכם, חברים! חפשו מתוך פחד ותחללה והמלמד עור להם בארשת צחוק האומרת:

- טפשים, מצאו אצל מי לחפש? שמחו כי לא מצאו כלום והיו מוכנים לצאת, אך באותו רגע דחף איזה שר את אחר מהם להציץ מתחת למטה ולהציא משם צרור ובו גלוטה, עמדו כולם נדהמים, הביטו בפחד כמחכים לפקודת ראש ה'ציקה', המלמד רעד המום-תמהון כעומד בפני מעשי כשפים. - למלא את המוטל עליכם! - נזר ראש ה'ציקה' וזעף וקודה, ורסן את העצבים הרוטטים על צוארו. - התלבש! - סנה ראש הפלוגה אל המלמד בהתאמצו לחקות בקולו את ראש ה'ציקה'.

אנב התלכשותו נתחורר למלמד, מנין בא הצרור, זהו קרובו מאוקריינה שהתאכסן אצלו היום, הברית את הגבול לפולין, והוא הוא ששכח את הכסף, ולפני יציאתו מוקף חיילים זרק המלמד מבט לצד ידיו המתרחק כמבקש צדק ויושר: - לא שלי הצרור ולא ידעתי מאומה! - ברור! - ענה ראש ה'ציקה' קצרות בלי הסב את פניו.

ט
ושמועה פשטה בעיירה, כי המלמד היה מספסר על חשבון ירדותו עם ראש ה'ציקה' ומצאו הרבה ולושה בביתו, אבל הכל היו בטוחים כי הוא לא יומת, לילה - ליל שלג וגשם, רוח ועפת מיללת, כאילו בכל בית מבכים ברימינו, עלמת השחור וללה את הכוכבים והרקיע ריק כעינו של סומא, ראש ה'ציקה' צועד ברכו הרנילה, הערב לבו מתרונן בקרבנו.

יצחק עיוג

סוּנָטוֹת

בְּבִדְיָה

זמה לִי אם דָּרְדַר נָתַיב וְאַרְצִי תִרְרָה
וּשְׂרִי שְׂמִי צְמָקוּ פְּתָרִיה בְּסָתוּ,
בְּמָשֶׁר אָבִיב הַדָּוָה בִּי הַתְּנַנְרָה
וְעֲלָה הַנֶּפֶן פָּרָא מְאֵנִי בִי רָב.

הַיִּם נוֹשֵׁק עֵינֵי וְתַכְלֵת אֹר אֹרְנֵת
צְבָעֵי קֶסְמִים בְּנִיל, וְנִיל גִּנְיִם יִרְקָם,
בְּמֹו מְפָסוֹת בְּלָה הַיּוֹם נִשְׁפִּי חוֹרְנֵת
מְאֵד אֶל אֹר, מְשִׁיר לָהֶר, מְפָלָא אֶלִי רֹם.

הַיּוֹם אֲנִי בְּעֵץ לֹו גְבָהָה צְמָרָת,
וְאֲנִי צֵלוּ קָרִיר הַמְּתַנְנֵן תַּחְתָּיו,
וּמְבַטִּי בִי יַמֵּע אֶל עַל וְהָיָה לְעֵב.

אֲנִי מְטַר אָבִיב, קָמָה סוֹעֶרָת,
אֲנִי הַזֶּה בְּרִיָה וְהַבְּרִיָה אֲנִי,
וְנֹוֹרֵד לְנוֹת קֶסְמִים וְקֶסְמִי-נוֹת אָמִי.

בְּדָמִי

בְּדָמִיֹו נְעוֹת בְּאֶסֶק מְבַעַד תְּלִיז אֶרְאָה,
יְמֵי עוֹבְרִים בְּפָאֵט, פָּאֵד עַל פְּנֵי נְהָר,
בְּעֵץ מִנְמִיָד עֲנָף וּבְקֶסוֹם דֵּל וְסָרָא
חֶרְתָּה תּוֹנֵת תִּים אֹת מוֹכֵן וְוָר.

בְּקוֹנְכִית סְתוּמָה נִסְלָט חֶרְרִי לְחוּף הַקָּרָת,
פְּוֶרְמִים לְאוֹר יִרְח גִּיעֲתִי זָה,
דְּמִית-פְּלָא זֹו, אֶלְמֵת וְגוֹהֶרְת,
וּשְׁקֵט זֶה תְּעַר, כְּמַעֲנֵן חֲבוּי יַסָּף -

מְנֵת אֲשֶׁר מַה דְּעָה בְּשִׁלְט הַלֵּב פְּתָאֵם,
אָף רִיָּהִית פֶּת לְחֵם הַקִּיבָר,
כְּשֶׁרָף בְּאִילָנוֹת הָאֶסֶל רֶף נְנָר.

בְּמַהֲרָף בְּעֶרְרִיָה תַעֲבוֹר סְלִיל אֶל יוֹם,
אִין זֹאת בִּי בְּדָמָף הַמִּית הַצְּמָרוֹת,
זֶה הַלֵּב - בְּבִרְכַת דָּמִי בְּרִשֵׁת שֶׁל אֹרוֹת.

אחדות - העולם

איש את רעהו, ועם זאת מוכרחים הם לבקש איש קרבת רעהו, כי זקוקים הם אחד למשנהו. שטועה ומפולגת ויחד עם זה עוד לא היה בה כעריגה ברורה זאת לאחדות. סתירה זו מנוצעת בסרגיותה. אך אל לנו לקללה. רוצה הגורל שהאנושיות תתאחד לא רק מתוך אהבה ועזרה הדדית, אלא גם מתוך שנאה ושטות הדדי. משך ארבע מאות שנה שמשה כל מלחמה, – אם לא נשמד בה אחד מן הצדדים הנלחמים, – ליצירת האחדות. התרבות העולמית, שתשתרר מחר על פני הארמה, תפון ככה מתוך סתירה טרגית זו.

אחידות העולם, כפי שהיא מתבצעת ע"י חקירות, התישבות, הגירות, דתות, מלחמות, מסחר, דיפלומטיה, מסלת-ברזל וטלגרף – מן ההכרח שתביא בכנפיה תרבות בעלת אופי אוניברסלי. לא יתכן שגוף יחיד ומיוחד יחיה ויתכונן נשמות רבות הצורות וסותרות זו את זו. גופו של עולם, המאוחד כמעט, זקוק לנשמה אחת, בה יותך בהרמוניה כל המעולה של התרבויות הקיימות: המוסר הנוצרי, המדע והתרשמת המערביים, חכמתה העתיקה של אסיה, ועדית האמנות האירופית והמזרחית. הבה ונעקוב את גילויי העבודה העמוקה הזו של האחידות בצורות האפלות וכואבות ביותר.

צא וחשוב כמה אירופאים יודעים לקרוא או לדבר סינית? ואעפ"כ שפת-העם היא המפתח למחשבותיו והרגשותיו. מיום שבאה אירופה במגע עם סין, רחוקים אנו מיריעת ארץ זו כשם שרחוקים אנו מיריעת שפתה. תרגומים מספר, נאמנים פחות או יותר, ספרים קלסיים אחדים, דו"ח של המיסיונרים, רשמיהם ורשימותיהם של הנוסעים – הנה הם כל מקורות ידיעותינו. מתוך אי-ידיעה הסתפקנו בהסבר משונה: סין יש לה תרבות שלא נשתנתה במשך אלפי שנים! רעיון זה הכה שרשים בהכרתנו, עד כי נוטים אנו לראות במהפכה החדשה מעין קץ לתרדמה בת אלפי שנים. הענק המנמנם התעורר! אולם כיצד מסוגל היה עם שלא ידע תמורות ליצור תרבות כה דקה ומרכבת? וכי מדוע זה יהיו הסינים משוללים ברגע יודע את כוח היצירה וההתפתחות שקנן בהם בימיהם?

כחידה מופיעה סין בעיני אירופה מן המאה ה-19. מתקבל הרשם, שבני העליה מבין הסינים הטיבו להבין את אירופה מן המאה ה-19, מאשר בני העליה האירופאים את סין. אולם הבנה זו דומה שמקורה בפחד ובדחיפה להתגוננות מאשר באהדה או הערצה. ובחור כיום, על עיי התרבות הקונפוציאנית העתיקה, רוכשת לה סין עיקרונם, אידיאות ומושגים. שרחשה להם בזה עד כה, וכל זאת רק בכדי להתגונן בפני אירופה ואסיה. טמיעה זו וראי שלא תפיג את ההכרח בהתגוננות.

אם היו בזמן מן הזמנים עולמות אטומים אהדי – הרי אלה הם אירופה וסין. ואעפ"כ פועלים שני עולמות אלה איש על משנהו מזה מאתיים שנה. זהו אחד הגילויים המפתיעים והמהימים של אחדות העולם. במפלכת השמים קיימת אסכולה האומרת שסין השפיעה השפעה מכרעת על המהפכה הצרפתית. סופר סיני זקן – ק'הונג-מינג, – הכיר יפה את אירופה אם כי הוא חסיר גלגל של המסורת, מוכיח את הדבר בחוכחות המתקבלות על הדעה. מה היתה מגמתה של המהפכה הצרפתית והמשכה במאה ה-19? בהריסת התפיסה המיסטית של התבונה והמדינה והמתנה ברציונליסטית. אולם היכן מצאו האירופאים את רעיון החברה המאורגנת ומונהגת ע"י התבונה? תשובתו של ק'הונג-מינג היא: בסין! בסין העתיקה של קונפוציוס. שהיתה הרבה יותר רציונליסטית מאירופה הקתולית או פרוטסטנטית שלפני המהפכה.

כיון שהקונפוציאניזם ייצג תפיסת-חיים ותרבות-מדינה כאחת, שהתבססו כמעט רק על נתוח תבונתי של טבע האדם, לפיכך, אומר הסופר הלה, הראו לדעת האירופאים שבסין במרוצת המאה ה-17 וה-18, כי תרבות מזוהירה ומדינה מתושלת יכולות להתקיים בלי התערבותה המתמדת של דת מאורגנת. ואם כי תיזה זו נשמעת כפרודוכס, אולם משהו מן האמת צפון בתוכה. התקדמותו של הרציונליזם במאה ה-18 היו לה סבות רבות, אולם אין זה מן הנמנעות, שגם סין פעלה כאן כדוגמה. על ידי כך תובן גם

דורות עובדים במתשך. פועל-ידיהם לא ידעו. ורק בהסתיים תקופה בהיסטוריה, ובהבט האדם לאחור ובסקרו ממרחקים, יתחיל לתפוס את מהותו. בלא יודעים עובדת האנושיות משך ארבע מאות שנים על המפעל הענקי ביותר: כיבוש האדמה ואחידותה. כיבוש זה הוחל בו בסוף המאה ה-15, עת ההין איטלקי גדול לצאת עם ספינות מספר לאוקיינוס וגלה את אמריקה. עד אז לא הכירה האנושיות את עצמה, וכמו כן לא הכירה את הכוכב שנועד לה למושב; היא לא ידעה צורתו מהי וכמה גזעים ועמים מתאחים בו. משפחות האדם חיו כשהן מובדלות זו מזו, הכירו אך מעט אשה את רעותה או לא הכירו כלל, ובדירות הרים, מדבריות וימים הפרידה ביניהן.

עם גילוי אמריקה החלה האנושיות לעשות את האדמה קנין לעצמה, וע"י חקירות, התישבויות, מסעות, כיבושים, מסחר, חזוים, דיפלומטיה ואיבנגליזם החלו בני-אדם למצוא איש את רעהו. אט לאט התודעו עמים, גזעים, חלקי יבשה. משך ארבע מאות בשנים נהפכה האדמה בהדרגה לגוף ענקי יחיד ומיוחד.

כיבושה ואחידותה של האדמה, שהתקדמו משך שלש מאות שנה באטיות רבה, הוחשו במאה ה-19 אחרי שאירופה ואמריקה הקנו לעצמן את הברזל והאש, אחרי שלמדו להשתמש בקיטור ותשמל, רכבת וטלגרף. ורק בסוף המאה ה-19 אפשר היה להגיד, כי אכן, מעתה מכיר האדם ושולט בכל כדור האדמה. פסי-הברזל ורשת הטלגרף נהפכו לעצביו של גוף גדול ואחיד – האדמה. ברם, אחידות זו בוצעה לא בלי סתירה מיוחדת במינה. ככל שגדלה אחידות העולם בהכרת עצמו, כן הלכה וגברה הרגשת ההבדל בשפה, בדת, הסקפת-עולם, מוסר, אינטרסים. כל עוד חיו הלאומים והגזעים, שבמשפחת האדם, בבדידותם, כשהם מאוחדים רק בקבוצות קטנות, – יכלו להעלים עין מן ההבדלים המפרידים ביניהם, ואיש לרעהו לא רחש איבה ולא אהבה. המרחק וההעלם הקיפו את קבוצת-האדם השונים בחומי-אדישות, שאהבה ואיבה לא חזרו בעדם.

מצב זה נשתנה אחרי שנשטעפו והשתרגו ענפיה של משפחת האדם. או אז הבחינו מה שונים הם ובנבדלים, והבדלים אלה יצרו משיכה הדדית וגם דחיה. ההבדלים הולידו תאוים: אהבה ואיבה. ומטעם זה בוצעה אחידות העולם ע"י האיבנגליזם והחרב כאחד, ע"י אחוה והשמד, חלופי-שרות וחלופי רינות תותח. ככל שהתקדמה האחדות, כן הלכה האדמה ונהפכה לה-רגש של מלחמות ומהפכות. במשך ארבע מאות השנים האחרונות נחרבה האדמה ע"י מלחמות ומהפכות שערסם ועצמתם הלכו וגדלו, עד אשר נצב מין האדם לראשונה בפני ההכרה: כי גוף אחד לו ונשמה אחת; והכרה זו נתבהרה תוך כדי הפלחמה האיומה ביותר בקורות העולם.

כמה אנשים, כמה ערכים, כמה מדינות ירדו לטמיון במלחמת העולם! כמה כאב, חרון, משטמה ורוח הפכנית יצקה מלחמה זו בקרב המוני-האדם! איזה ים של אכזריות ושגעון הציף את 3 חלקי-היבשת!

ויחד עם זה – איזו דחיפה ניתנה להתקדמותה האטית של אחידות העולם! משנכנסו גייסות גרמניה לבלגיה, חל העולם כולו, – כאמריקה ואוסטרליה. כהולנד ודנמרק, – והרגיש מעין פגיעה ואיום כלפי עצמו בוו המדינה הקטנה שנרמסה בכוח-ענק. בנפול הממלכה הרוסית חרדו כל עשירי העולם לאוצרותיהם, כבנקאי-ניו-יורק כרדג'ה בהודו. כל מדינות העולם, ריפובליקות ומנרכיות, דמוקרטיות ואריסטוקרטיות, נודעו עד היסוד.

כל עמי העולם עקבו את הקרב האיום שהתחולל בטבורה של אירופה, וליוחזו בתרדה או בתוחלת. כל עמי העולם עברו מדורי ששון ויגון ע"י אילוסיות ואכזבות של המלחמה והשלוט. כל עמי העולם, ובכלל זה גם אלה שהמלחמה העשירתם, טובלים עד היום מהרס הערכין הנורא והתמורות הענקיות שביחסי-הרכוש שבאוב עקבות המלחמה. העולם טובל כיום מנדודי שינה, כי אירופה ואסיה חולות הן. הערפיליות באירופה, חתיסה העמומה באסיה מאיימיה על המנגנון של האוניברסום כולו. ואם לא היה עוד כומן הזה למשטמת העמים ויראתם איש מפני אחיו, הנה לא היה עוד כומן הזה בו יהיו העמים תלויים איש ברעהו כבימינו אנו. אומללים הם, כי ייראו וישטמו

גורל מבודד לעמים. הד המאורעות, האמצעי או בלתי-אמצעי, ההולך מסוף עולם ועד סופו – הרי הוא בלתי צפוי כשם שהוא הכרחי. ובשעה שחלקי העולם הבודדים נלחמים אחד ברעהו, גולש העולם כולו, ודוקא כתוצאה מן המלחמות האלו, אט אט לקראת שיטת סולידריות בלתי-אמצעית. העולם כולו מתאחד בתוך אסונותיו.

אולם האנשים עוד טרם הכירו בכך. עוד יאימנו כי עומדים הם בחקופה ההיא, בה חיו העמים, התרבויות, הממלכות בקבוצות קטנות נתונות לגורלן המבודד; ולמעלה מזה – משום שהתפלגות שוררת בעולם, הרי הם מאמינים כי מעולם לא היו העמים כה מבודדים ואנוכיים כיום. סתירה זו שבין המציאות ומצבם הרוחני של האנשים, התקדמות זו של העובדות לעומת האידיאות – זהו אחד הקשיים הגדולים ביותר המכבידים על זמננו, וכמעט כל האכזבות של המלחמה השלום אין להן מקור אחר מחוץ לזה. באמצע המלחמה ואחריה נראו לעין רק תוצאותיהם הבלתי-אמצעיות של המאורעות; ולא הושם לב כלל לתוצאות האמצעיות, שחשיבותן היתה לפעמים גדולה לאין ערוך בתוך אחרות העולם שנתגשמה כבר כמעט; וכל יום מביא בכפיו הסתעה חדשה.

אגב יש להעיר: התוצאות הן כמעט תמיד כה מרכבות, עד אשר יקשה מאד, כמעט לא יתכן, לחזותן מראש. לעומת זה אם נשקף לאחור וגלינו קשר אפילו בין המהפכה הסינית, בין כיבוש מצרים ע"י אנגליה בשנת 1882, ובין מלחמת 1870, וכלום לא ניתן מעוף למהפכה הסינית ע"י מפלת הממלכה הצארית? וממלכה זו נפלה, משום שעלה בידי ברית הממלכות המרכזיות לשים עליה מצור בומן המלחמה; והבלוקדה הגרמנית השפיעה רק משום שתורכיה נספחה על גרמניה בשעת המלחמה. ואיככה זה נוצרה ידידות כה חמה בין תורכיה וגרמניה בשלושים השנה שלפני המלחמה? מפני שאנגליה כבשה את מצרים ועל ירי כך הפרידה בין נפות תורכיה האסיאתיות לבין אלו האפריקניות, ומפני שצרפת התרועעה עם רוסיה, אויבתה הגדולה של תורכיה. בתולדות העולם החדש שרוי הכל בקשר הדדי. אך מי חכם ויחזה מראש את התוצאות הרחוקות של התסבכות הנקלעות של סולידריות סודית? וכי משום כך עלינו לבוא לכלל דעה, שאחדות העולם אסון היא בשבילנו, משום שכריכה בה סכנת אסונות, שאין אנו יכולים לראותם מראש?

דעה כזאת מתקוממת נגד החוק העמוק ביותר של האנושיות. אסונות אלה, הבאים בעקב קוצר-ראיתנו, מחישים את אחדות העולם ושייכים למסכת התכנית המתגלה בהיסטוריה. הם עצמם נושאים בקרבם את כוחות החסון מתוך שהם מפתחים את האחדות בעולם-המעשה ואת רעיון האחדות הזו – בחיי הרוח. ככל שהולכת וגדלה בהירותו וכוחו של רעיון זה, כן ילך וישיב ליושנה את העטרת על סגולה אחרת, אשר למן המהפכה הצרפתית פחת ערכה בעיני האירופאים והאמריקאים: ההזירות. משך דור שלם הלכנו והמירונו חכמה בהעזה. יחסו של המערב אל השאלות העולמיות הגדולות נקבע על ידי העיקרון: לא להחמיץ כל שעת-כושר להאדיר את אוגנו והוגנו; רק לא להסת מלנפץ ולהרוס את ההווה ואת העבר לטובת העתיד; לרדוף רק אחרי ההצלחה הבלתי-אמצעית מבלי לדאוג לתוצאות הרחוקות. ככל שיחרת בהכרה האנושית כי בעולם המאוחד יכולות להכריע תוצאותיו הרחוקות של מאורע, כן תנוח מועטה הרחיפה הזו לפעולה לשם פעולה, והופיעה ההזירות המחושבת במקום האימפולט הצו הסומא.

סין העתיקה העולה על מוקדי המהפכה, יכולה לשמש לנו לקח מועיל במובן זה. דומה כאילו היו שם מדינאים אשר תיכו למראה פזיזות העותנו והנף-גאותנו. מדינאי מעין זה היה ודאי איתו מנדרין זקן שאמר לפני עשר שנים למדינאי האירופאי אשר גמר לפניו את ההלל על המהפכה הצרפתית: „כך, המהפכה הצרפתית היתה מאורע גדול וכביר, אולם קרובים אנו אליה מדי יכולת לרונ על השפעותיה. וכלום לא לחכמה יחשב הדבר כי נמתין עד אם נוכל להעריכה לפי השפעותיה הסופיות?”

„רוצים הם לאחד את העולם, ובינתיים, בטרם נתגשמה בפועל אחדות העולם, דומה אירופה להרגעש של משטמה לאומית: זוהי האמת האיומה. כל אומה דומה בעיני עצמה להבל, אשר אימת קין מרחפת עליו. ידידי השלום והועידות הדיפלומטיות סבלים זמנם לריק; שום רגש ושום תבונה אין בכוחם לגשר גשר על פני המשטמה הקרושה

סקרנותה הערנית של המאה ה-18 לכל דבר סיני. אך אם גם סייעה סין במדת-מה ובאמצעי-מה לזעזוע האירופי הגדול של סוף המאה ה-18 – הנה כיום נתחלפו התפקידים. המהפכה הסינית – מועל ידיה של אירופה היא. ואע"פ שאירופה העתיקה הכירה אך מעט והבינה עוד פחות את סין העתיקה הקונפוציאנית – עלה בידה להרסה.

המהפכה הסינית התחוללה במסגרת המאורע הכביר המזעזע את אסיה ואירופה למן מהפכת התורכים-הצעירים בשנת 1908: התפוררות השיטה המונרכית. נקודת המוצא של המשבר היתה מזלת המונרכיה הסינית והכרות הריפובליקה בפקינג בשנת 1911. מתוך איוה סבות נפלה המונרכיה הסינית בשנת 1911, על אף התערבה שהקיפתה, ועל אף הדת של הערצת המלך, לה הטיף קונפוציוס? החל מ-1840 סייעו לכך אירופה ואמריקה, ע"י תורות ודוגמאות וע"י מלחמותיהן בסין, נצחונותיהן וכיבושיהן, ע"י החושים שכפו עליה. ובשעה שהסבוכים הדיפלומטיים הלכו וגדלו בסין ותבוטוניה במלחמה הראו לדעת כי „בן-השמים” איננו מסוגל יותר להגן על ממלכתו – נפוצו שם האידיאות המערביות-דימוקרטיות. וביחוד משנת 1900, אחרי התקוממות הבוקסרים וההתפרצות האירופית האחרונה נפתחו בתי-אילפן אמריקניים למספר סינים הולך ורב. וכשם שבמאה ה-18 תזרו האירופאים מסין ואתם רעיון החברה המתנהלת בלי כוהנים, כן הביאו אתם הסינים מאמריקה זכרון מזהיר של דמוקרטיה עשירה עד לאגדותיה, ובסיועם של המאורעות ומתוך חולשתו של המשטר הישן ביצעו התורות הללו את פעלן אט לאט.

ירוע לכל עד כמה צנועות היו התחלותיה של המהפכה הסינית. בשנים הראשונות הצטמצמה ביטור ריפובליקה פרלמנטרית לפי הדוגמה המערבית. מלחמת האזרחים, ההפכה הכללית, רצונו של חלק שלם וגדול מן האנושיות לשנות את תולדה, כשם שעשה זאת באירופה חלק אחר בין 1879 ו-1815 – נתגלו רק לאתר המלחמה העולמית, לאחר המהפכה הרוסית ותחת השפעתה. והטבה לכך צפונה שוב באירופה. כל עוד נתיקמה האימפריה הרוסית, לא העיזו הכוחות המהפכניים שבסין לעשות כה וכה. האימה בפני הענק הסלבי ויהירותו העלולה לשמש לו אמתלה לכיבוש טריטוריאלי – ריטנה אותם. ורק אחרי נפילת הענק, משנהפכה רוסיה לבת-בריתה של סין, פרצו כחות המהפכה ושלחו רסן מפיהם.

רוסיה זו הצאריסטית, הענקית, הקצוואה, אשר כמעט לא נוגעה בהתקדמות, במובנם של עמי המערב – היתה אלמנט סטאטי, שערכו העולמי נתגלה רק אחרי נפלה. אסיה כולה וחלק מאירופה החזיקו במוסדות העתיקים, נצטמצמו במשטר אשר לא סיפק את נפשם, רק מתוך פחד בפני הכוח הסודי הנאצל מסט. סטרבורג ומרתק שני קונטיננטים. תבוסתו של כוח זה גררה אחריה התפוררות השיטה המונרכיסטית בכללה. באסיה הלזו הזעזועים הראשונים בשיטה זו אחרי המהפכה התורכית משנת 1908 והמהפכה הסינית משנת 1911, אולם המכה הניצחת ניתנה ע"י המהפכה הרוסית. אחרי נפילתה של השושלת המוסקבאית מתפקדת המונרכיה בכל משום: באיסטריה, בגרמניה, בהונגריה, בתורכיה, בין; רוח ההתקוממות נגד אירופה תוקפת את אסיה כולה; הממלכה התורכית נהפכה לריפובליקה דיקטטורית ולאומית, ובידיה עולה לאכופ על אירופה את כריתתו של חזוה-לונגה; המהפכה בסין הורסת אחת מתרבויות העולם העתיקות ביותר.

מה מנוונות הן השפעות המאורעות למרחקים! נפילתה של ממלכת הצאר, ויצירת דיקטטורה מהפכנית תחתיה זרעת אי-ארגוע בכל העולם. לפני זה היו בעולם מרכיבים שונים ובלתי-תלויים אחד במשנהו. במזרח הרחוק אם נפלו ממלכות, לא ידעו ארצות האגן של הים התיכון ולא כלום. בארצות האגן יכלה להתחולל אנרכיה גמורה, מבלי שתעניין בכך אסיה הרחוקה. כיום נתון העולם לגורל אחד על אף הברלי הגזע, האקלים, הדת והמנהגים.

„מאורעות הפוליטיקה הפנימית של ארצות אחרות אינם נוגעים לנו כלל, כך היו טוענים תמיד הדיפלומטים. נוסחה זו יש לה טעם אולי בין ארבעת כתלי המשרדים; אולם אין לה שחר כלל אם נבוא להשתמש בה באויר החפשי של היי-המציאות. ונהטוך הוא; יתכן כי אין דבר אשר יענין את העמים יותר ממשבר-הממשלות, הפכות מדינות, מהפכות, המזעזעים את יסודי המשטר התברתי בחלק זה או אחר שבעולם. אין

הראשונים לשנוא את העם שהיה כלי היצר של המהפכה. תנה סגה תורתם של שלומי-אמוניה עם מפלת המשטר הנפוליאוני.

וכך נולדה באיטליה המשטמה בצרפת. ניטעה ונתמחה מדור אלי דור דרך הצנורות הספרותיים והמדיניים וביחוד נגברה בדור מטלתו של נפוליון ובדור שלאחריו, לאט לאט הלכה המשטמה ופגה, אך היא זעה עוד גם כיום. יתכן שזהו הלך נפש של משטמה קיבוצית: זהו שריד מארצות היסטוריים שכוחים שנשארו בזכרון.

ואם יתכן שריד כזה שיתקיים למעלה ממאה שנה בין שני עמים, אשר שנאת-אחים לא שררה ביניהם מעולם ולהיפך היו בעלי-ברית זה פעמים, מה רבה ועמוקה המשטמה בין העמים אשר במרוצת המאה ה-19 נלחמו איש ברעהו בהתמדה או לסירוגין! ברם, אם משטמה זו עולה בעצמתה על הראשונה, הנה אין היא שונה ממנה במהותה; עמים, כיחידים, יש בהם משום גאווה ידועה המביאה אותם לידי ראית יתרונות בעצמם, נכונים או מדומים, על פני האחרים. ואם גאווה זו עלולה להוליד שנאה או אנטיפתיקה הנה מולידות השנאה והאנטיפתיקה את המלחמות רק אם הן מדרבנות על ידי האינטרסים המדיניים. או אז מתחילה הסכנה, כי האפקטים יש ויגברו גם על האינטרסים והם פועלים לבסוף כעילה יחידה למלחמה.

משך המאות ה-17 ו-18 דמתה אירופה לאמריקה של זמננו, בה מרקד שטן התחרות וחניגוד בין עמיה, איש-ארגונינה מתקלס ברצון רב באיש-ברזיליה, וברזיליני יטעים וידיגש בחבה כל אשר עלול להזיק לארגונינאי ולהיות למורת רוחו, מבלי שיעלה מי מהם על דעתו לראות סכנת מלחמה ביחס זה. שחצנותם של עמי אירופה היתה עוד יותר נקלה משבאמריקה של זמננו. העמים ידעו פחות איש את רעהו ונקודות המגע היו מועטות ביניהם. מלכים, חצרות, מדינות גיהלו בצבאותיהם את המלחמות שפרצו אז. ועל האומות הוטל רק תפקיד הצופה במחזה.

לאחר המהפכה הצרפתית נעלם שיוון רוח זה, ומתחילות המלחמות הפוליטיות הגדולות, שהתחוללו מתוך התאבקות המסורת במהפכה, הליברליזם באבסולוטיזם, עיקרוני המונרכיה בדמוקרטיה, השושלות האירופיות הגדולות לזחמות בעקשנות בנסוליון, כי למורת רוחן הוא קיימה של שושלת איריה ממוצא מהפכני ובמרכז אירופה, שושלת המחפה על חוסר זכויות היסטוריות בתארת שדה הקטל. בין 1815 ל-1848 נהנית אירופה משלום רב, כי משך 33 שנים אלו היו המונרכיות הגדולות והקטנות, הקשורות ביניהן חזק היטב, בטוחות בשלטונן ויכלו להמנע מפרסטיג' צבאית. לאחר שנת 1848 שוב מתחילות המלחמות, כיון שמתחדד הסכסוך בין הליברליזם והאבסולוטיזם, העיקרון המונרכיסטי והדמוקרטי. בכרי לנהל את המלחמות האלו, נאלצות המדינות לגייס את עמיתן ומשמתן; כי השיטה הצבאית שכפתה המהפכה הצרפתית על אירופה, הפכה את המלחמות הקדומות בין מדינות וכתרים - למלחמות עמים. בהן כל פרט מתגייס לצבא לא מתוך שמקצועו בכך אלא מתוך חיבת-אזרח. העמים לא נלחמו מתוך שנאת איש לרעהו. הם שגאו איש את רעהו על כי נאלצו להלחם.

בעיות המלחמה והשלום עלולות להצטמצם בשאלה, אם הגיעה כבר המלחמה הפוליטית הגועשת מאחורי הקלעים של כל מלחמות המאה ה-19, אל נקודה זו בה יתכן פירוק זיין רחני בין עמי אירופה הגדולים, לפחות. ואיככה נטיל ספק בכך, אם אנוטיס אנו לציין, כי כל המהפכות, שהפילו במשך 20 השנה הראשונות של המאה ה-20 כל כך הרבה כסי-מלוכה למן היס הצפוני ועד ליס הצהוב, - כל המהפכות האלו אחדות אחת הן? נטיל ספק בכך, שאלו הן חוליות בהתפתחות ההיסטורית הגדולה, שישו בסופו של דבר את אירופה ואסיה ליבשת האמריקנית ויתלקו את שני תלקי עולם אלה למספר מסוים של מדינות ריפובליקניות, אשר תהיינה עשירות או לא, גדולות או קטנות, אך על כל פנים שוות-זכויות מבחינה פוליטית, וישתחררו יותר ויותר מכל חצרות האיררכיות של האפיסטרופוסות הדתיות, הגנה והנהלה?

ת"י. ש.

הזאת: אלה הם הנמוקים אשר הסקנים אוהבים להשתמש בהם. כורח אורגני, כביכול, משלים איבה בין העמים. אכן אין להכחיש כי חלק גדול מבין עמי אירופה מפולג ע"י משטמה עקשנית עמוקה. ואף על פי שצרפת, אנגליה, גרמניה, איטליה, המוננות בדמיונו בסגולת אהבה ואיבה, ברומה לפרטים, אינן אלא הפשטות מעורפלות, בכל זאת קיימת ועומדת בעינה השנאה הקיבוצית, מבלי שנוכל לקבעה במקום, ומפרק לפרק היא באח לידי גילוי: והמלחמה העולמית תוכיח. אך אם משטמה זו משמשת כיום סכנה לשלום - כלום תוכל לשמש סבה מתמדת למלחמה? כלום לא נצדק אם נציין את המשטמה הזו כתוצאה של המלחמות שסערו באירופה למן המהפכה הצרפתית, ולא כעין כורח שטני שבטבע האדם, אלא כתוצאה המאורעות¹ ההיסטוריים בעלי ספירת השפעה מצומצמת?

וכיון שקשה לפרקים לחשוף את הסבות ההיסטוריות למשטמת העמים, רבים הם האנשים הבאים לבסוף לכלל דעה, שעמי אירופה שוטמים אחד את משנהו מתוך שמחה טשוטה לקראת ריסוק הדדי. דוגמה לכך: השנאה - לצרפתים - המתלקחת מפרק לפרק באיטליה, הגבולות שנתחמו בידי הטבע בין צרפת ואיטליה מסוימים הם וחוקים למדי עד כדי מניעת-מדון ביניהן. משנת 1815 עד 1918, כלומר למעלה ממאה שנים, לא ניהלו שתי הארצות מלחמה ביניהן. אם לא נרצה לכנות בשם מלחמה את המסע הרומי הקטן בשנת 1849; ולהיפך, במשך הזמן הזה אירע להן פעמים להיות בעלי-ברית. ואין להגיד אפילו, כי גם לפני 1815 נלחמו ביניהן, מפני שצבאות-המהפכה נלחמו באיטליה בממלכה הרומית הקדושה. הממשלה האיטלקית היחידה, אשר התנגדה שיטתית להתפרצות זו, היתה ממלכת פיימונט. צבאות צרפת לא עברו באיטליה את דרך היטורין, כשם שאירע להם בספרד או ברוסיה. בקיצור, המהפכה הצרפתית קרבה את שתי הארצות ע"י עבודה משותפת, פעמים שלווה, פעמים - לאו, אך היא לא נפסקה מעולם. ויודות אמיתית עלולה היתה להוצר בין שני העמים החל מן המאה ה-19. ברם, ירירות זו לא נתגשמה ובשעה שבמאה ה-18 אין למצוא באיטליה עקבות ג'ופוביה כלשהי, הרי במאה ה-19 מזדעזעת מדי פעם דעת הקהל באיטליה ע"י התפרצויות של משטמה בצרפת. משטמה שעצמתה אינה עולה תמיד בד בבד עם המאורעות שגרמו לה. ואף על פי שהתפרצויות נדירות הן והולכות ונחלשות, הנה עוד לא דעכו כליל והן חדות לצרפתים חידה ללא פתרון, ואם היה פעם רגש, שאינו תלוי לכאורה בשום סבות, הרי זו ההתלקחות המוטלגה של שנאה לצרפתים.

אולם רגש זה טחום הוא רק למראית עין, כי שכחנו לחפש את סבתו הרחוקה בריאקציה של הרגש הלאומי הטבועה במרחק של מאה שנים לאחור. יש לשוב אל ראשית המאה ה-19 ואל עשרים שנות השלטון הצרפתי.

אפשר שיש להתפלא לריאקציה, הקיימת עוד במדה ידועה גם כעבור מאה שנים. בונפרט, הריפובליקה הציזאלפינית, ממלכת איטליה (בחסד בונפרט), מורט - דומה שמבחינה היסטורית הם רחוקי מאד מאתנו. אולם השפעתם בעינה עומדת. במרוצת עשרים השנים נעלמו כמעט כל מדינות המשטר הקדם בחצי-האי, ותחתיהן צצו ריפובליקות וממלכות מחדש נוצרו. נהרס כל המשטר הקליריקלי והאריסטוקרטי של החברה האיטלקית. השלטון והתרבות עברו לידי מעמדות חדשים. נתחלפו יחסי הרכוש, הכנסיה שודדה כמעט כליל, רבות מבין המשפחות עתיקות-היהוש באו עד דכא, רבו המתעשרים בן-לילה. נשתנו הנמוסין והרעיונות, תעשיות עתיקות נעלמו, מרכזי התרבות הקטנים, שמילאו תפקיד כה מזהיר עוד במחצית השנית של המאה ה-18, נסלו קרבן על מזבח הכריזם. האוכלוסין ראו לפתע והנה התחייבויות חדשות לפנייהם, כגון עבודת הצבא, ועול מסים כבד הוטל עליהם, וגמולו - משטר מדיני חדש, אשר טרם תפסו את מהותו. בעת שהתערבה הדיקטטוריה בעניני איטליה, לא חזתה מראש אפשרות ועודע כזה. זו היתה הפתעה לגבי כולם, למבצעים ולקרבים. ומה גיושה מדת המרירות שהותירה בלבבות! מהפכה איריה זו שבאה מלבד והקיפה את הארץ, מבלי שזו רצתה בה, צפתה לה והכינתה, - מהפכה זו היו לה קרבנותיה ואנשי תסדה. ואם הוכרח

שירים

I

עורכים מקרקרים על צמרות העולם,
על צנפי החלום כקר מחו הגשרים.
בהנה הקיקיונות צמתו רוחות-קדים,
תיים שרועים דוקם פאדמת בין-המצרים.

נוסף הלנג סכנפי איקרום היגעות,
ומתים האדכ לנאלה צפה עד בוש,
ו-אחרי מונרלב יצין מחרפי -פרדס-
ומי יהרום קצין בנטיעותיה, האנוש ?

כל קנה נגעין יעלה שרטון אכוב...
הזו נבשח תדשה ומן-יברא לי המחר ?
והיכן אמצא בי את בפרא ישיש לקראת כבוש,
ולקול דמו בנתיב -בראשית- יבחר ?

לי-עפקיש גולש בקורי הדמדומים,
ויום פוכה :

מ'ני-נא, העודי חי ?
ויונכתיים יתמע צפרן בצחית :
מה תינקו פאסלה, ספתי ?

נקר לי בנכר-חזון הדועף עירי,
נקר לי לנהור פאלון פכות זע על אגם הקרב...
ולרנלי בלי נוע מוטל לו כנוש היולי
עולמי הנזיר -

ומה אעצב ?

II

...והכלת נצתי טבעה באפרורית אדם,
ותט רנלי הטופסנית ממרבדי ההנה ;
אור-חמי אשבל באבק דרפי חלין -
לא עוד באצבע-עזן אלמף שיכאי-שבתותיה, יה !

מיט שערי תיים הורקים על ציריהם,
על ספס יקשו לי שוב קרשות-היעודים,
וארל פסופים ערטי-קאים רזמו שאננות,
ומתק געגועים סלל נתיב-נדודים.

ברקיע סמל מתקמר שבצתי עם ערוב
פוכבי-השלים טרוטים, הם פוכבי התותבים,
וסערי הובס, ילק פפות הפפון,
והמנוני תלו רגם אי-ישם על ערבים.

לא-שמש אתמורד על מישורים דרוכים,
אקשיב בקמל במסתרים כל מחנג...
ולעצמי אפת, אלהש באזני : -אשריה !
תם ההג !

ומה תהים תינוק שבו : בנר פהן ?...
השקמי, השקמי...
באפקי יגבו עננים...
בחיוף האשר אתננדד בערפול-אבבני...
ניס-נים...

ראובן ולינרוד

הזיות בוקר (ספור)

מתנועתה. עמדו הרמויות מול אשתו הנבונה והרוה. הם התנשאו כמתפרצים מן הכלא. ראש אחד מוכר רחף במרכו. זה היה ראש דוללי וויינשטיין הבהיר. התיצב והסתכל ארוכות באשתו. אשתו הורידה את ראשה מבולבלה, כשורעותיה תלויות ללא רצון וללא כוח. מחזה מחר היה זה. יצאו הרמויות, במחול מול אשתו הנבונה, ככמחול לענ ; צעדי-צער, לאמילאט. הן התקרבו בבת-אחת, בתנועה מדודה, בפנים צוחקות, ונסונו אחד בבת אחת, כנלים. התקרבו והתרחקו ושוב התקרבו. היא נסתה לחיך, אך השפתים החורות נפתחו, נחרתבו וכת הצחוק נהפכה להבעת פחד. היא כפפה את כתפיה המחודרות, ננשה לכל אחד מהמחוללים, בהתחילה מצד שמאל, וכשנתקרבה למרכז נשמע צחוק צעיר והמחוללים בראשיהם המתולתלים ובשפתיהם העסיסיות שלבו זרועותיהם, נסגרו בחוג והתחילו לסובב במהירות. היא, אשתו, עמדה בתוך החוג, יחידה, עוובה, שפתיה הרקות

עם שקט בוקר של יום ראשון, יום המנוחה, באו מחשבות מזרות. דירת האינרוד וילקא נמצאה לא רחוק משפתיהם בביריטון-ביטש. מרחוק הניע שאון אטום של קרון הטרכס המתנהל בעצלתים, ללא זכר מהרעש החלוני של ניריורק. הכל נרדם. שקט. תקתוק השעון ושקשוק הגלים של החוף נשאו בקצב ויישנו. נשימה מדודה באה מנופה הארוך והרוה של אשתו ומעריסת בנו. מומן לומן נתקלו בהם מכסיו. אך כעין מחיצה הפרידה ביניהם. רמויות וקומות שונות השתרעו בתוך. ולרגעים תפס את עצמו צוחק, כועס או תמה ומסתכל לפניו בהתפעלות. מור. הוא התכוון בנופה הארוך והרוה של אשתו, ולא חשב על-אודותיה ולא ראה אותה. התיצבו שורות-שורות של נופות אחרים. גזיות וקופות התנועעו בחלל. ראשים כהירים ושפתים עסיסיות וריחניות היו להן. והנה הופיעו פנטומים אלה בקבוצה, כל הראשים ביחד, נראים כעץ מלא תפוחים, או כחורשת ארניים הנראית מרחוק, כבלורית ירוקה

קולה רגן. הצפרנים החלשות הוצאו מנרתיקן:
 – ליאו, ואם אלך לאחור, ואם אקח אחר, מה תאמר או?
 דומיה. שעול מרוסק ורועד כאחת: תיה נוססת:
 – דוללי, חביבה, רק לא בחיי... דוללי... פרת שלי... נשמתי...
 הלא חלק את מנפיי... חלק מהויתי כולך... רק לא עכשיו... דוללי
 שלי... אמות, ואחר כך... היי עכשיו שלי... דוללי, הבטיחי לי, דוללי...
 יאוש מתלבט, מתחנן. הנפש נתגלגלה כולה לגויה אחרת. לגויה
 שלמה, ופחדת שלא תנרש משם. הנוף מרוסק, מדולדל והנפש נדרה
 מצאה אחיזה ופחדת שנס משם תנרש, ממחבואה האחרון.
 הצפרנים נכו, התיבשו. בכי ילדה מתחטאת. כתפיים רועדות שמה
 בחדר הסמוך. חרטה ורחמים.
 – לא לא, ליאו, אל תפחד... לא, ליאו... אך רוצה אני כי נחיה,
 נחיה שנינו ככל האפשר... אתן לך מנשימתי, מחיי. אך תן לי את ידיך
 הצנומות וארגיש בהן...
 ועכשיו הוא בקולורדה, והיא כאן, כאן בניוירוק, באותה העליה
 ממזרח לברודבי, יחידה, מקיימת את נדרה. רחמים בלוע נייוירוק
 הענקית, רחמים בין צפרנים תקיעות. והוא שם בקולורדו...
 פאולין שוכבת שם, על המטח, ובעריסה הילד. כמה זרים הם
 לו, שניהם. בחדר אחד זורים. טוב לשכב ככה במטה, בבוקר יום
 יום ראשון. אין צורך לקום לעבודה ולנשק לה לפני לכתה. אין צורך
 לשקר. עוד מעט תתעורר ותאמר:
 – אתה ישן עיד?
 הוא יעצום את עיניו. עוד רגע לחלום, לחשוב, לחיות בין הצללים
 המרחפים. בין כל אלה הדמיונות הקרובות. עוד רגע לחלום, לחשוב,
 לחיות ביניהם. היא הנש אל מטחו, תשק לו במצחי בלאש:
 – טוב. יכז אתה עוד לנוח קצת. הלא יום מנוחה היום.
 אך רק לשעה קלה יתנו לו מנוחה. השקט יופרע. הילד יתעורר.
 תה. ארוחת בוקר, נשיקה לפאולין ונשיקה לילד. לנוף זה הזר. ואחרי
 הארוחה, נסיעה באוטומוביל. דבורים, מלים זרות.
 – שלום, מה שלומכם? – זמן רב לא ראינו אתכם, ביומיק טוב
 אצלכם, איך הנסיעה עליו? – ומה משקל הילד? – למי הוא דומה?
 האף של אבא – שקט כמו אמא.
 וחזור חלילה. והכל בהתענינות כה מרובה, כאילו לא היו
 חזיונות אחרים בכקרים נם להם. כאילו כל המתהווה, כל המלים,
 השיחות, החפזון אינם דברים עוברים בלי ערך, כאילו אין החיים
 האמתיים הגדולים בחזיונות הבוקר השקט.
 היה אצלה, אצל דוללי, לפני זמן לא רב, אחרי נסיעתו
 של ליאו לקולורדו. נפרדו דרכיהם, מאז עברו יחד ביוסטרן-יוניון, אך
 נשארו ידידים. ליאו הצליח במחזה שכתב והיו לו מהלכים בכרודבי.
 מחזה כזה ונונה כצלילי שירתו. אהבת אשה חולה לאיש בריא ויפה.
 היא הורגת אותו כדי שאחרת לא תאהבהו אחרי מותו. בכסף זה הוא
 הוא גם נסע לקולורדו. ובינתים עלה בידהם להכיר את אנשי הברודבי
 גילו בה, בדוללי, כשרון משחקת. כמה שונתה, דוללי, מאותו הזמן
 שעבדה על כתיבת המכונה ושננה בשלפון כל היום מלים בלי שום
 ערך. כמה שונתה. היא תפסה את דופק החיים. אולי משחקת בתיאטר
 רון עור לה בזה. אינה מתעכבת על דברים שאין להם ערך, מחפשת
 את התמצית. דולה מנכבי הצער ומתנענעת על נבכי השמחה. אינה
 מסתפקת בקטנות. כזאת היא גם בתפקידים שלה בתיאטרון ורוצה למצוא
 את הגורמים העיקריים. מי פלל, כי דוללי תוכל להתרומם לנובה זה.
 דברה אתו או בגלוי לב. הסתכלה ישר לתוך עיניו:

התחתני בזמן אחד: ליאו עם דולי והוא עם פאולין.
 האהב אתה, את פאולין – לא ידע. יסר את עצמו פעמים
 רבות, ואף על פי כן היה רוצה להיות קרוב לדוללי. צבע עיניה
 היה משתנה. לפעמים כהות-כחולות, ולפעמים ירוקות-חרדות. היו רגעים,
 ויאוש כל כך מדכא נשקה מתוך עיניה הגדולות עד שקשה היה
 להסתכל בהן, כאילו דקרו, ובצחקה רצה כל אחד לצחוק אתה.
 האהב את פאולין? ידע כי חבב את דבריה השקטים. את קולה
 המלבב. הלא הודות לה יכול ללמוד הנדסה; הודות לה יכול לשכב
 כאן, על יד החלון המשקף על בריטון-ביטש ולהרהר בכנין זה.
 ודוללי, האם יכול היה לקחתה מליאו? המסכן עכשיו בקולורדו,
 בסנשריום של דנגר. השעיל התנבר, והוא נאלץ לנסוע. ודוקא אחרי
 שרכש לו שם. לא במוסיקה, כי אם בדבר שבעצמו לא פלל: בדרמה
 שכתב. אך צריך היה לעזוב הכל ולנסוע. נגונו היו אפורים בזמן
 האחרון. הוא לא שר בפה מלא. רגנו הננונים, התמררו; מרחפים,
 אינם רוצים עוד להסתלק, ורוערים מכאב ומבעט.
 ליאו אהב את דוללי. בשארית כוחותיו נמשך אחריה. הוא היה
 חציו מת, והיא היתה לו סמל החיים. מדברת היא וכל איבריה תדברנה,
 בת עשרים ושמונה היתה וכל רואיה יחשבוה לבת עשרים. וכשליאו
 שר בנוכחותה נדמה היה כאילו הצלילים רוטטים סביבה, מתלבטים
 ברעדה ואינם נוגעים בה.
 פעם, עוד לפני נסיעתו של ליאו לקולורדו, הקשיב מילקא
 לשיחתם. לא התכוון לכך, אך לא רצה גם להפריע, ולו היה עוזב
 או סוגר את הבית היו תיכף מרגישים בזה.
 – לא, לא – התחנן קולו של ליאו – אל תנעי בי, אסור לך.
 אמרתי לך כמה פעמים. כל נשימתי נעידה, מתה; נשימתי מן. אל
 תנעי בי.
 – הלא תאהבני, ליאו, שים נא ירך ללבי, תן לי את שפתיך
 הבערות, ירך הרזה מוסיפה בי חיים.
 – לא, דוללי יקרה. לא חיים, מןת תביא לך. ואני הרי אוהב
 בך את החיים, את הפרח הרענן אוהב אני בך. נניעת מות. תקמלי
 כמיני אם תנעי בי.
 – ליאו, נופי כמה להתרפקות. איני יכולה יותר. כשאתה מתרחק
 ממני משיל אתה עלי אימה. נדמה אתה לי או כצל מתהלך. הבה
 וארגיש את חומך.
 – סבלי, חביבה. לא הרבה נשאר לי, ספורים ימי. אטמא אותך
 כמנעי. ההיית רוצה להתרפק על שלד? אני רוצה לעצום את עיני
 בפעם האחרונה ולראותך כאן חיה וערה, כמו תמיד. כמו עכשיו, פרתי
 הנחמד, נצני היקר. אל תנעי, איכה אטמאך?
 דומיה שררה או לשעה קלה. ידע וילקא כי שני צללים
 התלבטו שמה בכאב וברחמים. זה היה כביתו של ליאו. הוא נר בשני
 חדרים במזרחו של רחוב שלושים וארבעה. כל כך קרוב להם רעשה
 נייוירוק, המתה ברודבי. כל אחד רץ, מיהר. אוטומובילים, רכבות.
 צעקות, צחוק. צלילים הודפים, רוחפים ומולידים תנועות נחפזות חוטפות.
 דמתה העיר בשעה זו, כמלאת צפרנים ארוכות-ארוכות, נטויות וננעצות
 בכשר מפרפר. לא איכפת היה בכשר מי – אך להנעץ ולקחת, לקחת,
 לקחת; להוציא ולשים לתוך הלוע ושוב להושיט את הצפרנים העקומות.
 עיטים ענקיים עפו, נחפזו ומהרו לשרפם. הטרף רעד. התלבט והצפרנים
 נתקעו ושרפו.
 ופה ישבו הם. נתנו ולא רצו לקחת. פחדו. פחדו להושיט
 את הצפרנים החלשות. בכו, התנענעו, סבלו. כמהו – ופחדו.

תכניות, עושה רשימות, מקשיב לשיחות, לרעש, רכבות, בית-חרושת, צלצולים, שרשרות – והכל בלעדיו. היא אינה קיימת בכל זה. נזכר בה רק, בבואו בערב הביתה, רק בנשתי אל הרלת. האם היא חלק מהיוז? הראתה לו פעם מכתב אהבה ממולטו אחד שהור אחריה. גם את תמונתו ראה. חיך הלה. שפתים תאותניות עבות, שיניים גדולות חזקות. בכוח נשמה תמונתו. ומי יודע אם לא דמות המולטו עומדת גם לפני תמיד, לפני פאולין. ומי יודע אם ברנעי הכוקר אחרי צאתו לעבודה אין גם היא שוכחת לנמרי על מציאותו, כמו שהוא שוכח עליה.

מחשבות בתנועות. יוצא המולטו הנבואה מתוך מסגרת התמונה, גדל, נש אל פאולין, מחזיקה בידיו, הורקה, מעביר בידו על גופה, מלטפה, לוקחה בורעותיו ורוקה, רוקד על מקוב אחד ודופק ברנליו בחזקה. פאולין נוחנת עליו ומלטפת אותו במבט אם. השוכנת קנאה בלבה, כעס? לא. סתם מזרח ואי נעים. יש רצון לא לראות, לא להסתכל. מזרח סתם. אך האם זאת קנאה? היה רוצה לבעוט בהם – אך אין שנאה קנאית, הורה היא לו?

מרחוק עובר טרם. צלצול. שאון הגלים הקצוב בא דרך החלון. שם, מאחורי הבית, משתרע הים הנדול שמוף בקרני שמש. מכדיקים הם המים, מתלכדים באורות. גלים קלילים-קלילים מתנודרים שמה. ומה אם הוא ודוללי היו נשאים עכשיו בסירה, כסירה היא ששם בה על נהר הרליוויר. כפות ידיהם משולבות ומסתכלים בברק האין סופי של הים הרחב. רק יסתכלו והסירה תנשא מאליה. כל היום, כל היום בלי סוף, בלי סוף. ואחר כך יבוא הערב. המים ישחירו, יעצבו, והם שנים יחד. כל הזמן יחד. מחשבות שניהם למקום אחד נשואים, ובסירה שני צלליהם מתלכדים לאחד.

ולואו מה יאמר? נינוניו ירחפו סביב לסירה שחורים, כבדים, זועמים. לא יגעו בהם, בשמים. פתאום ישקטו הגלים. הסירה תעמוד דומם, והצללים יתלכדו ויתקרבו. דמות ליאו תקום מתוך המים השחורים: רזה, עינים מאובנות, נטולי צער ושמחה. לא יסתכל אפילו. המבט המאובן יעבור מעבר לסירה.

ותמונה של סירות סירות מרחפת. כולם בסירות. יוצאות במחול אחת מול השניה. דוללי אתו בסירה אחת, המולטו עם פאולין בשניה, וליאו יחידיו. בלי סירה. עומד במים, ענק רזה, עומד במבט מאובן. הם מכים במשוטים, רוצים לצאת מהחוג והסירות אינן נשמעות, רוקדות בתוג. אחת אחרי השניה ובתוך עומד ליאו הענק הרזה.

נשמע קול ילד בוכה בעריסה. פאולין הרימה את ראשה ושלחה לו מבט מלטף.

וילקא עצם את עיניו. פאולין קמה, נעלה את הסנדלים, ננשה אל בעלה, נשקה לו על מצחו ופנתה אל הילד.

– כל זמן שליאו חי לא ארע איש. אשתה את הנביע עד תומה. הייתי אתמול בהרי אדירונדקס. לפני שם בבית העומד על נבעה ומתחתה משתרעת בריכת נ'אורני. כחולים הם ההרים באדירונדקס מרחוק ובערב מתלכדים הם עם הרקיע ועם הבריכה. דומיה בשדות ובנבעות המשתרעות סביב. אין בהם ניל ובכל זאת נהייתי, שמחתי. חשבתי והתפלאתי. למדתי להבין אז את ליאו.

הסתכל וילקא בפני דוללי הילדותיים והנבונים והתפלא. איוו מטרמפופזה. ואיוו מרחק בינה ובין פאולין. הארוחה, החחולים, הילד, כמה קטן ערכם בחיי יום יום. הם ממלאים את היום, אך אין הם ממלאים את החיים. נחוצים הם? כן. הכרחיים. אבל אין ההכרח ממלא את החיים, אף לא הימים הארוכים. ימים ושנים עוברים ללא כלום. ישנם רק רגעים ספורים המעבירים לפני המחשבה בבהירות הברק אסוציאציות של דורות. יש רגע של מעוף חודר בתוך ההווה כולה וצריך לתפוס אותו, להתלות בו. פאולין לא תוכל לתפוס רגעים אלה הספורים. לא תוכל למעלה מכוונתיה הם.

הסתכל אז בדוללי, בפניה המתנועעים הסונסטיבים. מעוף, משק כנפים ומבט מנבואה. ובהתבוננו בה ראה לא רק את חדרה ולא רק אותה, אלא חיים שלמים שעברו, עשב מתנועע, אושת רוח קלה, אושה בלתי נתפסת של הרגע הנדול, ערך החיים ביפים והחולפים ברנעים הספורים... סירה קלה בין הסוף על נהר הדייליבר, אורות מנצנצים על ההודסון, סנט-לאורנס הענקי השושף בהרחבת הדעת בעמקים הירוקים של קנדה, עמק הליהיי, ורוך בלי סוף. ברנעים אלה מרחקים מששטים, נוף אחד מביא אחר, כל אחד והרנשתו, כל אחד ותנועתיו המיוחדות לו. עולמות קמים, עולמות הולכים ואחרים מתדפקים ובאים.

דוללי שתקה רגע ארוך וליכדה את מחשבותיה. המשיכה:

– כן, הבינותי את ליאו. יש שמחה בצער, רק לצלול בו, להרנישו עד תומה, שידקור ממש, זהו מסחזום רוחני, תאמר, אולי. אין מרנישים יופי אלא אם הוא נורם כאב פיזי ממש. שתבער אש בעצמות, כשחפת אוכלת, שיפרפר הנוף מתוך קרחת. ובכאב זה מקנת השמחה. כמה אהבה אותו רגע. כן, אם אהב פעם בחייו, אותה אהב, ולא זאת הצנומה והטובה השוככת פה. אך, הינוד לה? היעורר אותה? הכדאי הדבר? לא ולא. אין כדאי. השמחה היא בצער. הימים הארוכים ללא ערך הם. ברנעי הבקרים יוכל להעביר בדמיונו ולסבול ולשמח...

מזרח הרבר. הנה הם כולם בחדר אחד. ישנים יחד. אוכלים יחד. אומרים דברים נמוסיים ותמים אחד לשני. – כמה מאושרים הם! – אומרים כל רואיהם. ומה החה היא ברנע זה? אולי גם אותה מעטירות היות הבוקר... כל יום בשש הוא קם. אץ נדחק בין גויות זרות לסוכוויי. והיא נשארת במטה, ואולי גם ענייה פקוחות והוות. ואחר כך יחידה היא כל היום. הוא מדבר כל היום, עובר, מעבר

J. Pascin

וינוס ואמור

י. פסקין

איבן גול

י' ל פסקין

פסקין בא ממרחקים: מרומניה, בה גרו אבותיו, ושם מבולגריה, בה נולד בשנת 1885 (בוידין); אך בעצם בא מארץ עוד יותר רחוקה: מארץ האגדות והנביאים. אגב, הוא לא בא בידיים ריקות. בשנת 1905, שנת בואו פריסה, היה רק בן עשרים, אך כבר צייר מפורסם. כי בבואו לוינה, בגיל ה-15, לשם השתלמות בלמודיו, נפלו באקראי רישומים אחדים משלו לידיו של הסופר המפורסם גוסטב מאירינג, וכעבור זמן מה הכניס הלה את פסקין הצעיר כעוזר קבוע של ה-Simplicissimus, משכורת חדשית של ארבע מאות מרק היו לפני המלחמה עושר רב לגבי איש צעיר, ומשום זה עשה פסקין תמיד רושם של איש עשיר. כמרביית הציירים והאמנים מנכר באו, נהפך פסקין אט לאט ובסבלנות, בבתי הקפה הקטנים שבמונפרנס, לפריסאי ויבוא למלא תפקיד במלכות האמנות. ואחרי שמונפרנס נעשה למרכז הציור באירופה, קם פסקין,

לא כל האילוסטריות מתו, לאשרנו. עוד נותר לנו אוצר הגון של כוכבים. אל נא נואש, אחים יקרים. יאנחו הביתנים המזופתים, יחרקו בלמי-המכוניות את קובלנותיהם הנוגות במנהרות הכרך, יצפינו האומללים את דמעתם בקמטי הצללים אשר באבן – אין דבר אשר ימנע את עננת הערב הורודה מלפרות ולהעטות ארגמן את פרורית הגג אשר כצלו יחסה פסקין. פסקין! הן ידעתם למי כוונתי? צייר זה מן המונמרט, האגדי בחייו, החוצה את החיים כמלך אשר אבדה לו עטרתו ובכל זאת נשתמר זיו מלכותו (בנוהג שבעולם הפוך הוא: העטרת עושה את המלך). אך פסקין, כלום איננו כאחד המלכים-המגים שבאו מן המזרח ועל ראשם יפעת כוכב עולה ומאציל חיים? המלכים-המגים יודעים לה, לל נפלאות, ובכל מקום יכירום, גם אם יגורשו ממכורתם וירדו עניים ופרומים בבתי-הנתיבות של העולם הישן ובידם מזודה קלילה, ובה רק כתונת-ליל וכמה ספרי פילוסופיה.

J. Pascin תמונת אשה י. פסקן

אשר אהב מעודו את הניגודים, והתישב במונמרט, בקרבת ככר פיג'ל, נוכח העכבר המת ולא רחוק ממולין רוג'י. הרבה עושים החיים. אין בודה לפתע את גורל עצמו. פסקן חש לו מפלט בחורשות אחרונות אלו של החינגאות העתיקות, בין הנבלים העדינים והנערות גלויות-הלב.

יש ובמוצאי שבת נראה פסקן כשהוא גולש במורד הרחוב, מוקף משמר כבוד ואחריו תהלוכה של חמשים זוגות. על שער השחור מגבעת-מזהבת. אלא שניכר במנוחתו המלכותית והמחייכת בלבד. פרה גדולה ערך במסעדה לכל דיכפין. האושפיון רובם ככולם זרים לו: הידידים הביאו אתם את ידידי יידידותיהם הקטנות. כל פרצוף יודע צחוק, בורך בואו. ובצר הרקדניות והמסמלות נמצאו ציירים שוידיים צעירים, משוררים, פרופיסורים ממינכן, אילי תעשייה מאמריקה ורבני-בוסר מרומניה. בימים האלה התיר לו פסקן את הלוקסוס הנדיר לשחק שוע רב בנוסח המזרח ודוקא בתקופה בה, מתברגנים אפילו השודדים.

לוקסוס של אגדת הפיות. על אף ההוצאות המטרופות המשך פסקן בכל זאת לגור בדירה צרה, בחדר עבודה משולל נוחיות. האמפיטריון הבזבזן היה נועל את נעליו המרופטות, כי חש שמא תצקנה הנעלים החדשות, לובש את החליפות הישנות ביותר לכל יאבד זמנו לריק אצל החייט. בחיים קצרים אלה הספיק לו זמנו רק להסתגר משך שבועות בחדר עבודתו ולקבל פני רקדניות ורודות אשר באו לאכלס את בדיו. אמנותו של פסקן משקפת את חייו. משך כל פעלו הוא מבזבז את עצמו וזורה את אוצרותיו על ימין ועל שמאל ומפור את מאור גאונותו על בדים אשר לא שלימים לעולם ובהשאלו: מה הן התמונות שיבכר בעבודתו? יענה: אלו העתידות לבוא. ליצור הרי זה לדידו לחיות. ובכל שרטוט עפרון, בכל משיחת המכחול

הוא ממשי ונוגע בחיים תוססים, בחיים הנאים, הורודים, המחייכים. כל הנערות היפות של המונמרט באו אליו והביאו לו דורון את שחר חסדיהן. גופה של האשה הוא עולמו. באשה הוא מוצא את כל הבהקות הטבע, את הצחור של ענני הכוקר, את האגמים המנממים עם פריחת עצי הפרי, טפטוף הטל בפרחים. גופה של אשה הוא בשבילו צורתו הקבועה של יפי העולם. אליו חוזרים תמיד הציירים כדי להביע ביתר שלמות את האידיאל האנושי שלנו. בכל 365 או 1001 הנשים אשר העטה אותן אלמות קבע פסקן את צבעם של כל ימות השנה: קטיפת האיזמרדים אשר לתשוקה, גני חבצלת שעל אחת הכתפים, שכרונות מוזהבים של בלורית, שממון אפור אשר ליד שמוטה. כל הרגשות נשמתנו. כל שועת חיינו. ומאז כלום זקוק הוא לחפש הרחק מזה את נופי העולם? כאן ברעית כל לילותיו, באשה המחליפה מדי יום את פניה ולבה הוא חוזר ומוצא את כל הטבע, ואפילו את ומופת לקיומו של אלהים.

ולפיכך מה ערכן של כל התיאוריות לגבי פסקן, כל ההרהורים האמנותיים, כל הפילוסופיות המדעיות המשמשות תכופות מסכה לעקרונות וקפאון חושים של האמן? הוא אינו נכנע אלא לחוקים הבאים מן החיים.

לא, פסקן אינו צייר מודרני: אין הוא רוצה להביע כלום ולא לחשוב כלום. וכי הרהר פעם ב"יפי הדברים? כל

J. Pascin ילדה סינית י. פסקן

J. Pascin

באיי-האוקינוס

י. פסקן

ברם, מסעות מרובים אלה לא הקהו את אהבתו לבדידות ויגון, בשובו למונמרטור, דומה האיש, בן הארבעים, לזה בן העשרים: האמן הנאבק במלאך-אלהים איננו טועם לעולם מן ההתבגרות המהנה את בני התמותה הרגילים. ותוך כדי החג, ממשיך פסקן את חפושיו אחרי הנצחי בקרב "היום" הצנוע ביותר. אך בספות הרעה פתאום, עולה בידו להמלט לדרך יותר רחוקה ויותר קשה מאשר לעבר האוקינוס: הוא מתעופף על כנפי חלום לעבר ארץ ילדותו של העולם. הוא נוטל גליון נייר גדול ומרשם את צאתו של "הבן האובד", ומובילו בין בקתאות והיכלות, ומראה לו את העוני, את היסורים ואת השמחות של עולם קטן זה, וכמו במוצאי שבת הוא עושה זאת למען ידידיו האלמונים במרוצת ימי החג של העבודה, הוא מכבד את ידידיו בתענוגות הנלהבים ביותר וביינות החריפים ביותר. "קורות הבן האובד" רודפים את פסקן, והוא מרשם את כל האפופיאה, ואין ספק שלא יחדל לעולם עד סוף ימיו מלפרש את כל דרגות הרפתקאותיו ולדרשן. ככלות הכל, יתכן מאוד, כי ברישומים הללו, בהם יביע האמן את כל מאוייו והנוחם שבהיותו הוא, דווקא בהם נתן לנו את פרי-ההלולים אשר ליצירתו. הרי זו הוכחה נוספת שאמנותו אנושית היא עד למעמקיה ואין להפרידה כלל מחייו של האמן.

מחר, בהאכל עגל המרבק ופניהן של המחוללות הקטנות תקמטנה, שוב יתן פסקן יחידי, זה הבן האובד, אך כל אלה אשר יקראו את תולדותיו במאות הרישומים אשר נתן לנו יבפו מתוך התרגשות. וכלום יש לו לאמן גמול טוב מן הדמעות?
(Yvan Goll „Pascin“ Les Edition G. Crès et Cie, Paris)

החי במעמקים יפה הוא. ושמא קיימות תקופות לגבי האהבה וגוף האשה? הרגשת האושר לאו בת-הפרדה היא ואינה סובלת כל מסכה.

לאשרנו, פסקן איננו בן זמננו; הוא בן התמיד. הוא הגבר אוהב השמש והשאר. הוא הוא רובנס ובושה שלנו. אין ספק, אחרי מות רינואר, הוא הוא הצרפתי ביותר מבין ציירי-זמננו ויורש יאה למאה השמונה עשרה.

ברם, גופות נשיו מאפירות בעגמומית כלשהי. וכי במה מהרהרים כל היצורים הללו שנוצרו על-ידו? מהו הריק, בו נעוצות עיניהן הסתמיות? לא, אין זה נכון כלל, הנערות הללו אינן נהנות כלל! על כל ורדת אהבתם מרחף דוק הנוחם. ובכן, זעקה זו: "יחיו החיים!" איננה תרועת נצחון כלל? אהה: ככלות הכל הרי פסקן הוא יותר רגיש מאשר חושני, בלטפו שד עדין, יתכן כי קול פנימי לוחש בנבכי לבו: "הבל הבלים!"

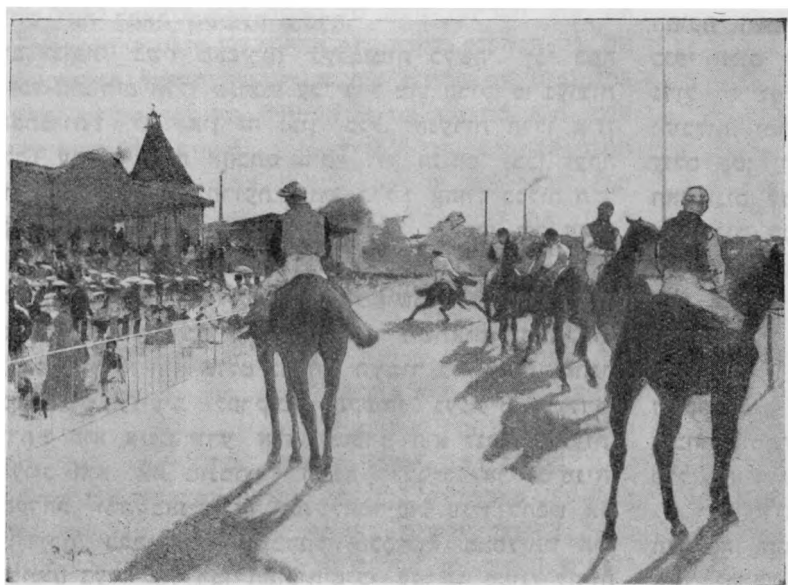
זולל היים חיוני וגדול זה איננו מאושר כלל. סובל הוא, ומעונה-ספק. הוא העני בחייו על אף תחושתאות חגה. הוא גם צנוע כאמן, אם כי הוא שולט במכחול העשיר ביותר בתקופתנו. רבים הם געגועיו. לפרקים, יתקפוהו געגועים למולדת, איזו מולדת? הוא איננו יודע אלא שמוכרח הוא לנסוע ולתעות, והילכך עוזב הוא את מונמרטור ופונה לאלג'יר או לגרמניה. ובגבור הקדחת, ירד באניה ההולכת לאמריקה, וילך לחפש את אחיו מני דורות בברונקס או במרחקי מכסיקה. ממסעותיו הוא מביא רישומים בעלי און רב, המוכיחים כי עפרונו מסוגל להיות מנתח או גם אירוני; רשתית עינו המופלאה קולטת את עובדות החיים החיצוניים אף כי הן מעולפות דוק נפשי.

M. Schmidt

תמונת אשה

מ. שמיד (חיפה)

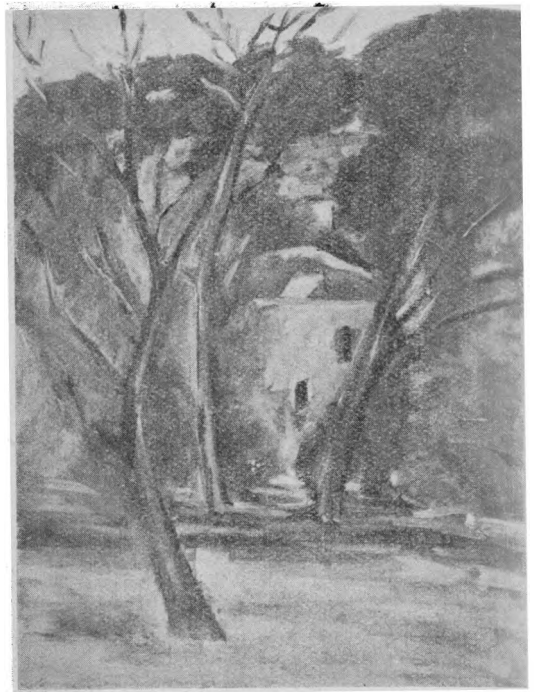

E. Degas

רוכבים

א. דגה

Copyright by Franz Hanfstaengl, Munich

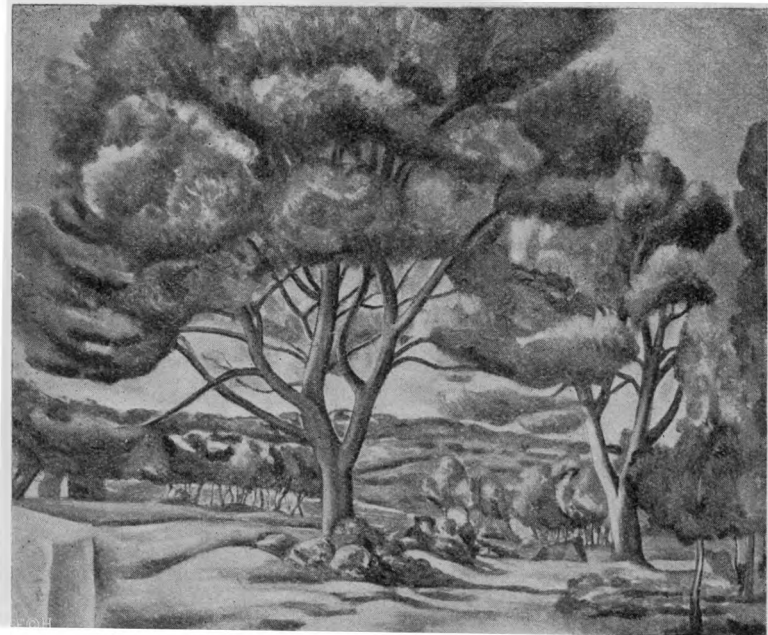
M. Schmidt תמונת נוף מ. שמיד

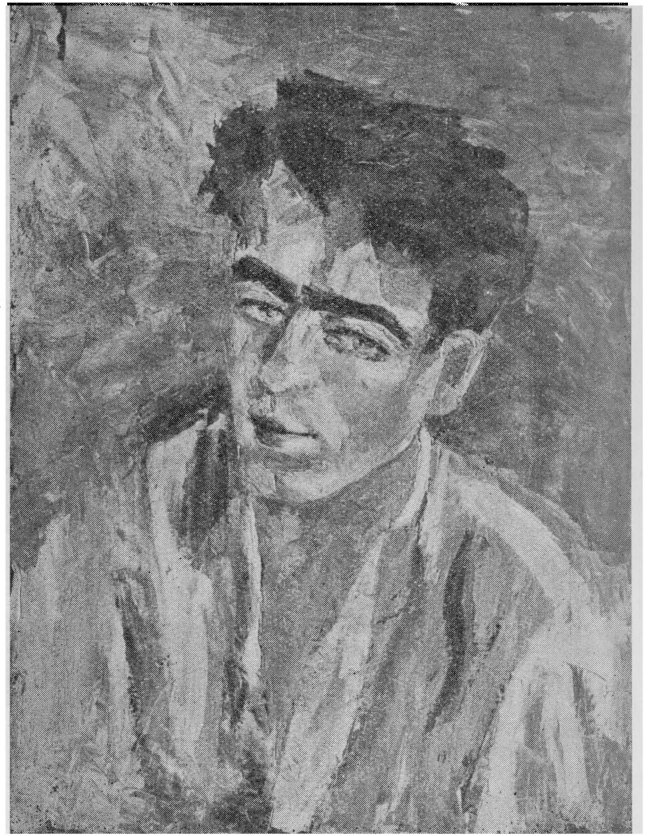
M. Schmidt ילדים מ. שמיד

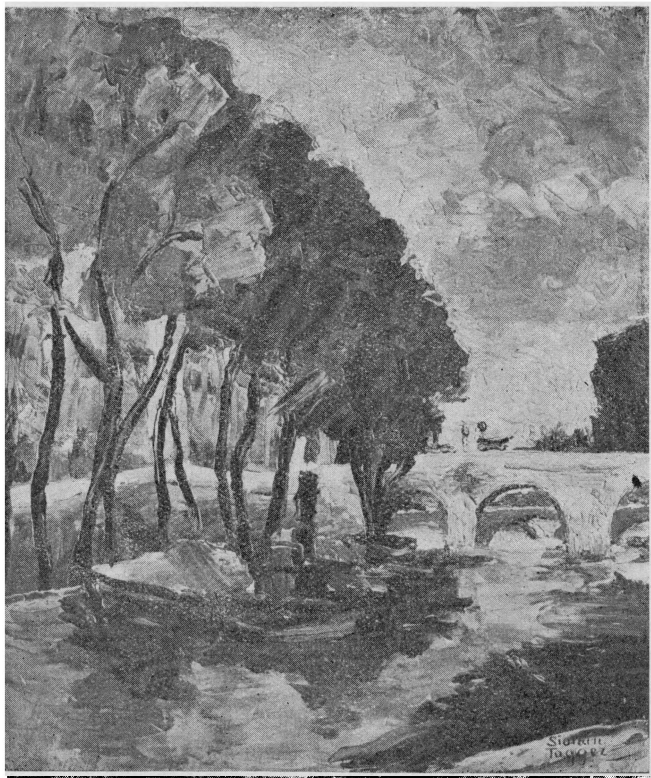
פבלו פיקסו א ם
Copyright by Franz Hanfstaengl, Munich

א. דירן א ר נ י ם
Copyright by Franz Hanfstaengl, Munich

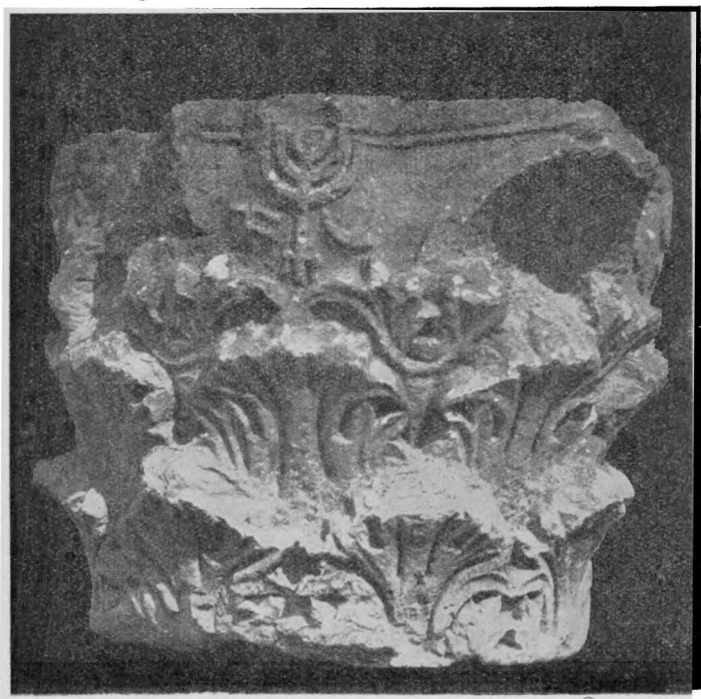
ציונה תג'ר (ת"א) תמונת איש Sionah Tagger

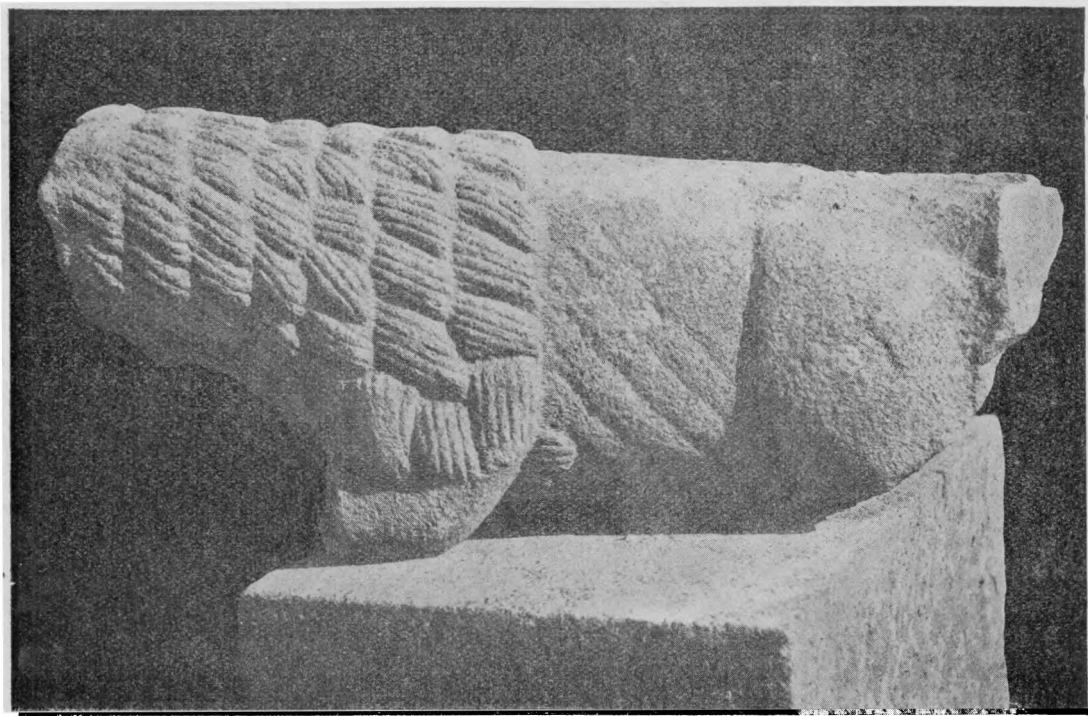
ציונה תג'ר תמונת גוף Sionah Tagger

Sionah Tagger פ ר ח י ם צ י ו נ ה ת ג י ר

כותרת מביהכ"נ העתיק בכפר-נחום

נמצא בביהכ"נ העתיק בכרזים

פסל אריה מבולת

א. ל. סוקניק

בית הכנסת העתיק בבית-אלפא*

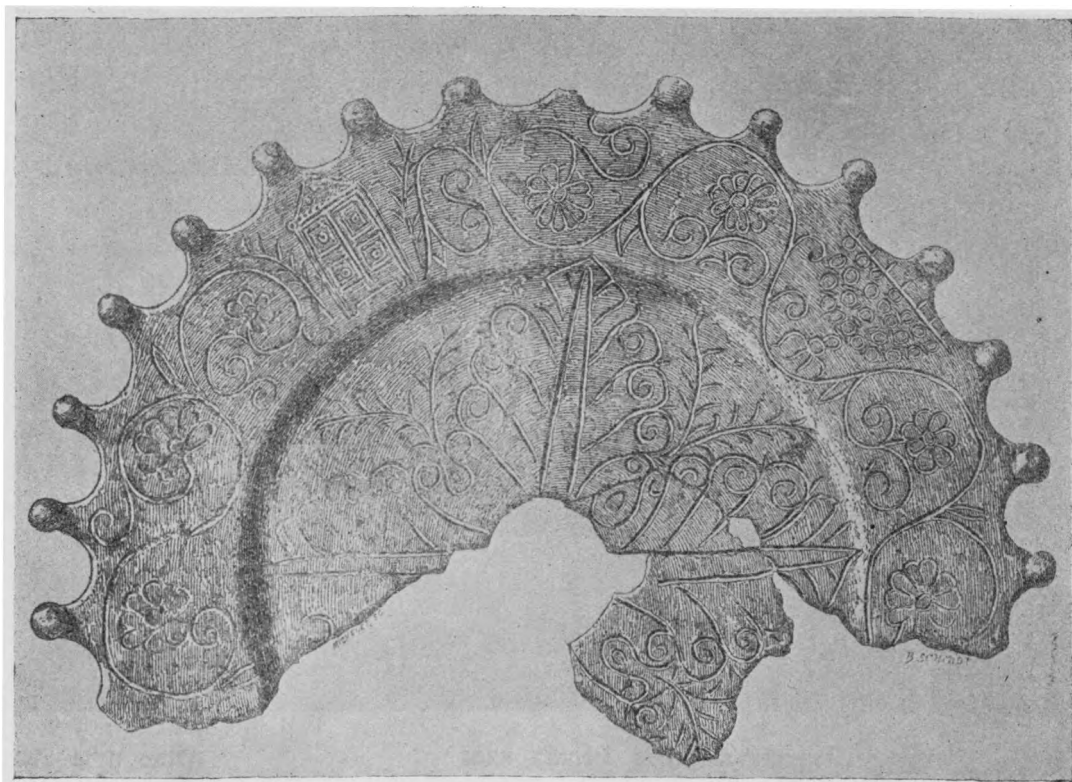
בס"ה היו בפסיפס ביחד עם הצבע היסודי, לבן-צהבהב, עשרים ושנים גוני צבע, המתחלקים לקבוצות אלו:

5 גונים	שחור ואפור
" 5	אדום
" 2	ורוד
" 4	צהוב
" 3	חום
1 גון	ירוק (אזמרגד)
" 1	סגול (אמטיסט)

אבני סיד וצור, ברובן מאותה הסביבה, הספיקו לאומנים את הצבעים הדרושים להם למלאכתם. רק לשני הגוונים (ירוק וסגול) היו נאלצים להשתמש בקוביות של זכוכית מגוונת. הרצפה של בית-הכנסת עצמו נשתמרה באופן מעולה. שכבת הטיח של הגג, האומנות והקירות, שנתפוררה מיד כהתמוטט הבנין, הגנה על הרצפה מההרס על-ידי אבני הבנין שנפלו אחר כך. רק במקומות בודדים, בעיקר ליד הפתח הראשי וקרוב לאחדות מהאומנות, נהרסו על-ידי נפילת אבנים כבדות ביותר חלק גדול מהכתובת הארמית וחלקי הפסיפס המצויר. מלבד

רצפת הפסיפס וציוריה
 כל שטח הבנין - בית הכנסת, העזרה והחצר - היה מרוצף בפסיפס. מהחצר הנספח שבצד מערב לא נשתמרה יותר הרצפה, ואולם אבני פסיפס שחורות ולבנות מפורות, שנמצאו בשטחו, מראות שאף הוא היה מרוצף ככה. חלקי הרצפה של החצר, העזרה והספינה המזרחית של ביהכ"נ היו מקושטים צורות הנדסיות פשוטות ומעוטות גוונים: מרובעים ממולאים קיים מצטלבים וכדומה, רק רצפת הספינה המרכזית והמערבית הכילה בתוכה ציורים מורכבים ומרובי גוונים. בהתאם לאופי הציורים, שונות הן בגדלן אבני הפסיפס, אלה שברצפת החצר גדלן יותר משני סנטימטרים מרובעים (22: 21 מ"מ); קטנות מהן הן אבני הספינה המזרחית והגזרה (17: 13 מ"מ; 81: 16 מ"מ). אבני הפסיפס המצויר הן לרוב קטנות מסנטימטר מרובע אחד (8: 8 מ"מ; 10: 9 מ"מ; 11: 7 מ"מ; 9: 9 מ"מ וכדומה). גודל קוביות הזכוכית המגוונות, שהשתמשו בהן במקרים אחדים, היה בדרך כלל עוד פחות (9: 7 מ"מ; 9: 8 מ"מ)

* לצאת הספר "בית-הכנסת העתיק בבית-אלפא" מאת א. ל. סוקניק. ברשות החברה להוצאת ספרים, ש"י האוניברסיטה העברית בירושלים.

טס של נחושת מכפר נענה

ושוקעים ורובם נמצאים כבר במורד האופק מתחת למרכבת החמה. בחלק העליון של העיגול בולטות הפנימי המלאות והורודות, הנתונות על צואר מאורך ומלא, של הדמות הצעירה אשר לחמה. תלתלי זהב עונדים את ראשה העטור כליל אור, שממנו מפציעות שבע קרנים. שאר חלקי גופת הדמות וגם ידיה נסתרים על ידי המרכבה. חשוקים צבעוניים מתארים את המרכבה המחוברת לשני אופנים בעלי שש ידות, שמחוסר מקום ליד המרכבה עצמה מרוחקים הם ממנה עד לקצה העיגול. שני זוגות סוסים, שמכל אחד נראה רק ראשו המקושט סהרון על מצחו ורגליו הקדמיות, רתומים למרכבה הטסה בחלל הרקיע. בציור שהיה לפני האומנים, היתה ודאי דמות החמה נוהגת בסוסים ומצליפה בשוטה עליהם, כפי שמוכיחות המושכות הקשורות בראשי הסוסים הפזונות אליה וחלק השוט שמעל לזוג הסוסים השמאלי המנפנף מעליהם. מחוסר מקום לגוף הדמות וידיה, אי-אפשר היה, כנראה, לאומנים להשלים את כל חלקי הציור שהיה לפני עיניהם.

אופן הציור בכלל הוא פרימיטיבי. הציורים הם בשטח אחד ומחוסרי הצללה. רשמי הפנים של דמות החמה, למשל, נמסרים רק על ידי קוים בודדים בלי כל העמקה והבלטה. מלבד זאת אין כל התאמה פרספקטיבית בין ציורי החלקים השונים של הקומפוזיציה. ואולם למרות כל המגרעות האמנותיות, שמנינו בה, מתקבל רושם נעים מהקומפוזיציה הדיקורטיבית הזאת על צבעיה ותרבות חלקיה.

המקומות האלה שנתקלקלו עלידי אבני הבנין שנפלו עליהם, מצאנו בנקודות אחדות חלקים קטנים של הרצפה הרוסים עלידי שרשי צמח, שחדרו מפני הקרקע והביעו להם דרך בין האבנים הקטנות של הפסיפס. באילו נקודות אפשר היה להכיר גם תיקונים עתיקים, שבעיקר נתמלאו מקומות השבר במלט. רק ציור מזל „גדי” תוקן אז באבני פסיפס, אך באופן גרוע. הרוסה ביותר היתה רצפת החצר, שכבת המלט ששמשה מצע לפסיפס היתה רופפה שם מלכתחילה ובהיותה גלויה לשמש ולגשמים נתרועעה עוד, כנראה, בזמן העתיק.

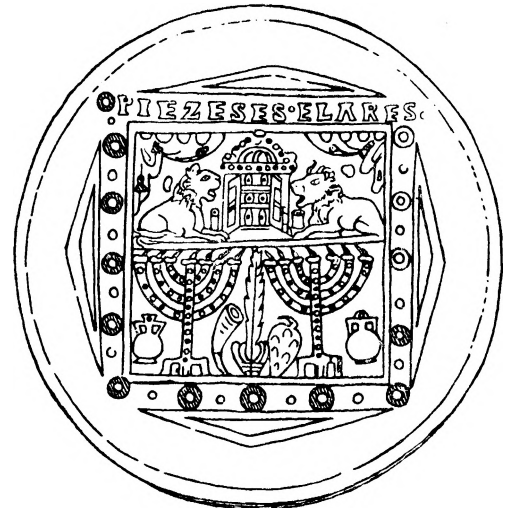
ציורי הרצפה שבספינה המרכזית נחלקים לשלש טבלאות: טבלא א' - תשמישי קודש, טבלא ב' - גלגל המזלות וטבלא ג' - עקדת יצחק. שלש הטבלאות כלואות מארבעת הצדדים במסגרת של שריג גפן אורבועים וביניהם ציורים שונים של חיות, עופות, פירות וכו'.

מסגרת מרובעת, מורכבת קוים צהובים וכהים, כולאה בתוכה את הגלגל המכיל שני עיגולים קונצנטריים, המוקפים תשליבים. בתוך העיגול הפנימי (1,20 מ' קטרו) מופיעה דמות החמה הרוכבת על מרכבה רתומה לארבעה סוסים דוהרים. הציור מראה את הרגע החשוב ביותר במסלול החמה, והוא הנץ החמה מתוך אפלת הלילה. השמים הכהים עודם זורעים כוכבים, בין הכוכבים הממלאים פה ושם את החלל נראה גם מגל הירח. אולם הכוכבים הולכים

גלגל
המזלות

קרקעית של כוס ועליה חרות ציור העקידה

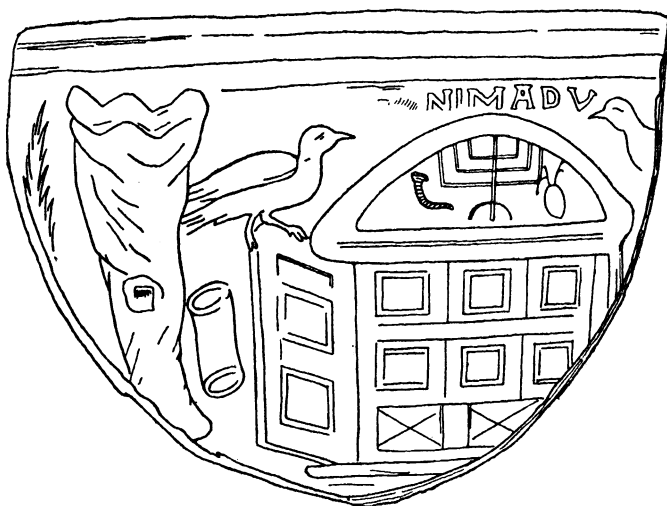

קרקעית של כלי זכוכית עם ציורים מוזהבים

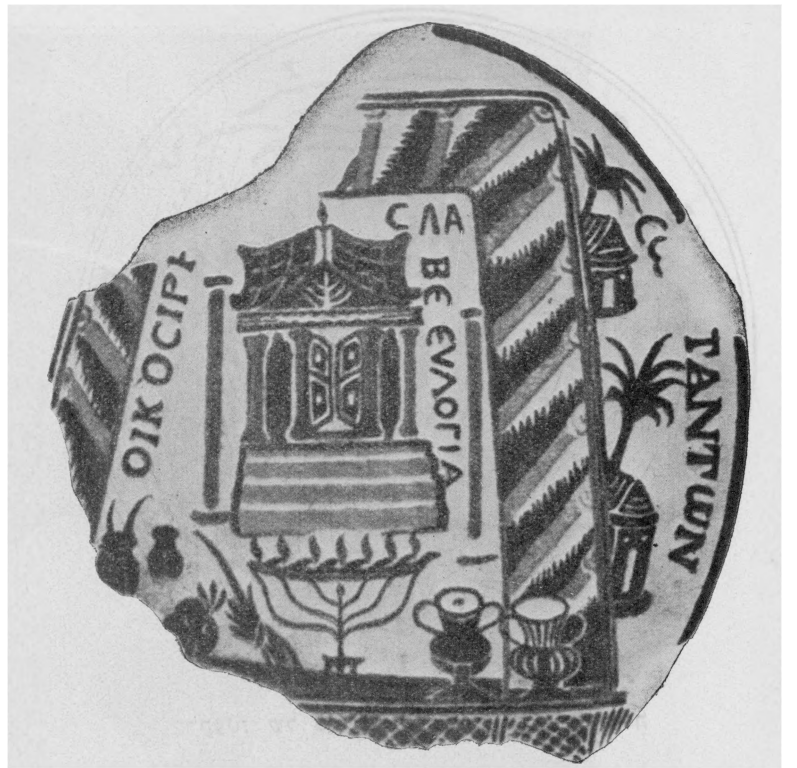
המוטיבה של ציור החמה ברגע זריחתה מיוסדת על מסורת אמנותית עתיקה של תאורי הליוס באמנות היונית. ההקבלה הדומה ביותר לתיאור שבבית-אלפא הוא הציור הידוע על נזה מהמאה החמישית לפני סה"נ הנמצאת כעת במוזיאון הבריטי. הציור הזה מראה את הליוס, שראשו מעוטר קרני-אור, עולה מתוך המים רכוב על מרכבה רתומה לארבעה סוסים בעלי כנפים. הופעתו מחרידה את הכוכבים, המצוירים בדמויות נערים מתרחצים, הצוללים זה אחר זה בנבכי הים. הציור כולו קבל בבית-אלפא צורה יותר פשוטה, נאמר יותר, ריאליסטית, אולם זוהי אותה הקונצפציה, שרחפה לפני האמן היוני אלף שנים לפני כן!

את דמות החמה המחזיקה בידה את מושכות הסוסים הרחומים במרכבתה אפשר לראות גם בשרידי-הציור שבגלגל המזלות ברצפת בית-הכנסת בנערן. מראש החמה נשארו שם רק קרני האור העוטרות אותו. לעומת זאת נראה עוד חלק הגוף העליון העטוף בגד קצר מקושט בציורי כוכבים ומרוכס בסיכה עגולה על החזה. היד השמאלית מחזיקה את מושכות הסוסים, שנשטטו לגמרי מלבד קצות ראשיהם ורגליהם. גם בנערן, כמו בציור שבבית-אלפא, מצוירים הגלגלים, הגדולים שם מהפרוד-פורציה הדרושה, במלוא היקפם ולא במראה מן הצד, כפי שצריך להיות.

המעגל הקונצנטרי החיצוני מכיל בתוכו את צורות שנים-עשר המזלות. הציורים נפרדים זה מזה על-ידי רצועות רחבות של תשליבים, צורות הנדסיות שונות וקישוטים אחרים. המזלות מתחילים מימין מרכבת החמה ועולים ומקיפים אותה משמאל לימין.

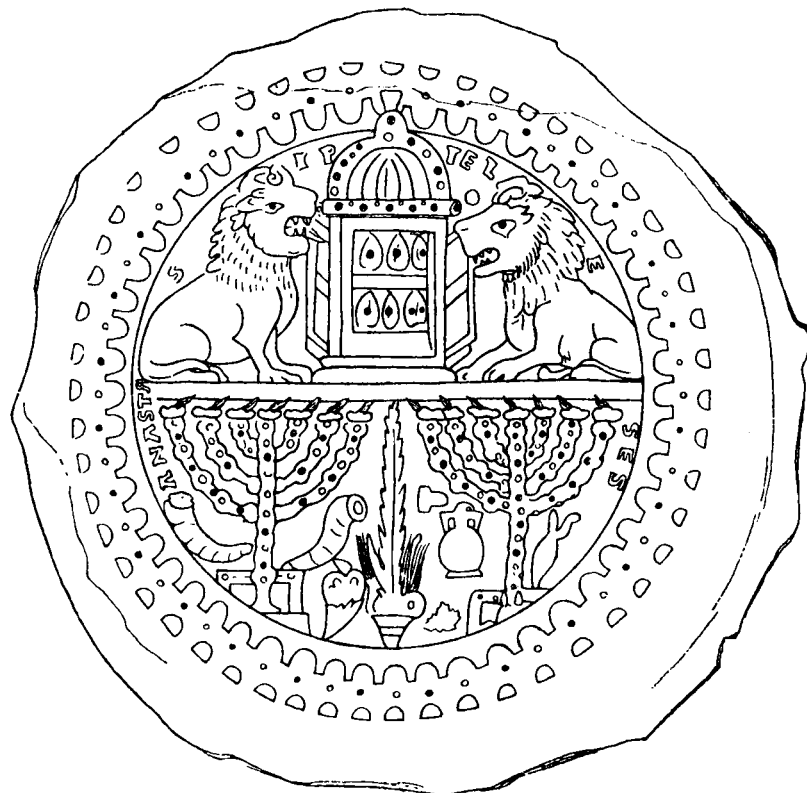
שבר של כלי זכוכית עם ציורים מוזהבים

קרקעית של כוס מוזהבת יהודית מרומא

אבן מקושטת מבית-כנסת עתיק בפרייני

קרקעית של כלי זכוכית עם ציורים מוזהבים

מחוך פסיפס ביהכ"נ העתיק בגרש

סמל תקופת האביב בפסיפס רומאי באפריקה הצפונית

יוסף מנובלא

אמנות ארץ-ישראלית

חיהם ואמונותיהם של בני אותה התקופה, בקשר עם התפתחותם בארץ או במדינה, אשר בה הם חיים וקיימים. ובהיות שארצנו בשנים אלה עודנה „קיבוץ גלויות“ והאלמנט העוסק באמנות ברובו הוא מן העולים אשר ספגו לקרבו בכמות גדולה את האווירה של אותה ארץ, אשר בה הוא נולד. התחנך וגדל, הכרחי הוא שהאמנות הנוכחית בארץ-ישראל תהיה שייכת לאותם סוגי האמנות השונים, שהתפתחו בארצות השונות משם באו האמנים.

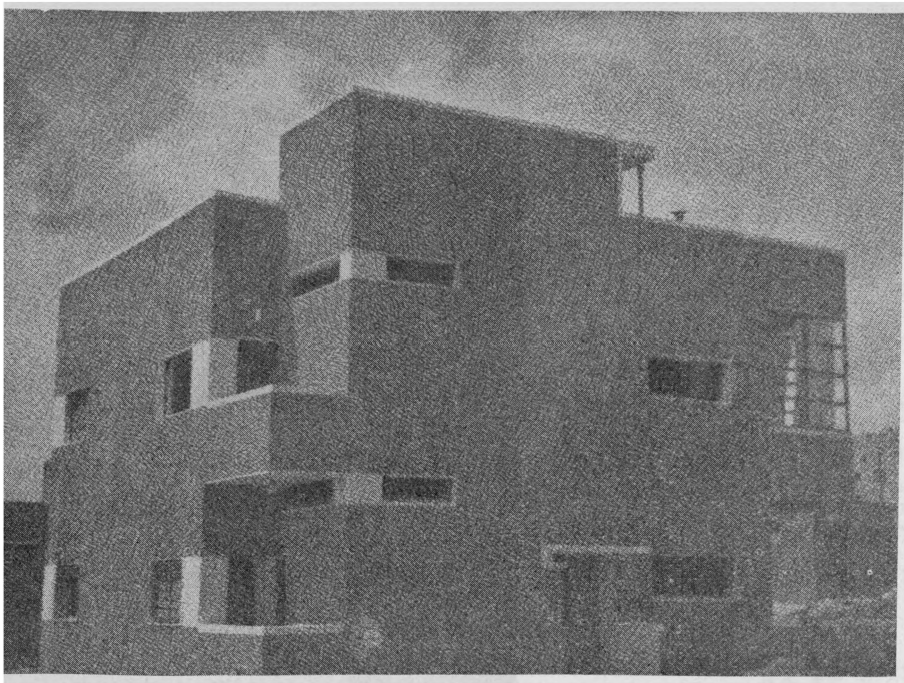
כאן מתגלה הגורם היסודי לרב-גוונות הסגנונים והשיטות השונות שאנו פוגשים בתערוכות המשותפות של האמנים בארץ-ישראל.

נדון כאן (באופן כללי) על מצבם של שלשת ענפי האמנות הראשיים המתפתחים בארץ, שהם: א) אמנות הצבעים או הציור, ב) אמנות הקול או המוסיקה, ג) אמנות התנועה או המחול.

היש לקוות לאמנות ארץ-ישראלית? לעתיד הפתרון; האמנות הארץ-ישראלית לכל ענפיה עודנה גלמית ואין לה כל צביון מיוחד, שיבדיל אותה משאר צורות האמנות השונות הקיימות בעולם האמנותי.

באמרנו „אמנות ארץ-ישראלית“ אנו חושבים על אמנות בעלת אופי וצביון מיוחד, צורה קבועה עם גבולות מסוימים וברורים שאפשר להבדילה משאר האמנויות השונות הקיימות וכי שתהיה ראויה לתפוש מקום מיוחד בתולדות האמנות כמו האמנות הצרפתית, האמנות היפנית, אמנות עמי הצפון ועוד ועוד, הנבדלות אחת מהשנייה: באופן המיוחד שכל אחד מבין העמים הנ"ל מוציא לפועל את מלאכתו, בצורה, אשר ע"י הוא מבטא את רעיונו, בדרך ובאמצעים שהוא משתמש בה בכדי להבליט לפנינו את נקודת מבטו והשקפתו על החיים והעולם.

האמנות הנה אחת מדרכי הביטוי של החיים, אשר בה משתקפים ביהר בהירות ובצורה בולטת, רעיונותיהם, השקפותיהם,

Architect: D. Carmi

בית ז. פ. ירושלים

דב כרמי (ירושלים)

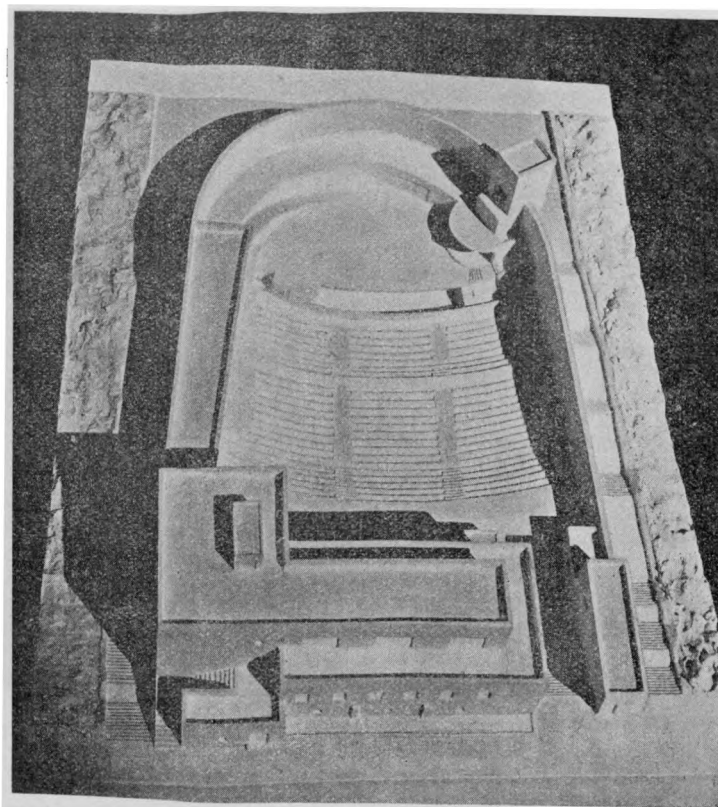
זו, שהזנחה במדה רבה במזרח, מקום ערישתה, כשאר ענפי האמנות, מצאה לה מקלט טוב ונאמן אצל עמי אירופה שכיבדו אותה וקבעו לה מקום מיוחד בין הריקודים האמנותיים המעולים. את המחול המזרחי אנו מכירים על פי הקצב המזרחי, ובעיקר, בפרכוסו הגוף, זעזועי הבטן והאברים, כל אחד בפני עצמו, שהן – התנועות – המסמלות את כל היקום והחיים החמים של המזרח, והמתאימות מאד לארצות, אשר בהן זוחל הנחש הגמיש בנפתוליו בין הסלעים והקוצים, המזכירות את תנודות גוף הגמל הגבוה ועקמומיות צוארו הארוך. את דילוג עדר הכבשים בין ההרים היבשים, את צעדי הפלחה ברדתה העינה ובעלותה ההרה וכד המים על ראשה ועוד ועוד.

גם בזמרה ובמוסיקה קיים מה שהוא מקומי ומקורי אמנות הקור של המזרח, ורבים מהאמנים העוסקים בענף אמנותי זה כבר הקדישו למוסיקה המזרחית תשומת לב מיוחדת וגם התחילו לסגל לעצמם את הזמרה והטון המזרחי בחיבוריהם המוסיקליים.

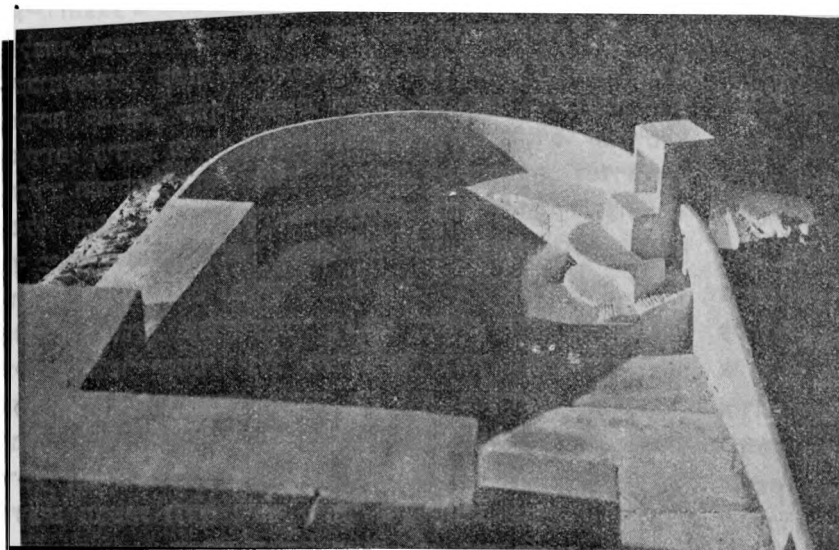
וכמו הצייר והמחוללת הא"י כן גם הקומפוזיטור הא"י, בגשתו ליצור מוסיקה ארץ-ישראלית עליו להשתחרר מרשמי הגולה. עליו לשכוח את צלצול פעמוני הכנסיה אשר שמע יום יום בכפר או בעיר מולדתו, ובמקום זה הוא צריך להאזין לצלצול פעמוני אורחת גמלים העוברת לאטה לעת בוקר. הוא צריך להטות אוזן לשירת הרוכל המזרחי המכריו על מרכלתו ולהקשיב לאנקת האביון השוכב לו עזוב בסמטאות העיר העתיקה, לשמוע את שירת המואדין המוסלמי ושירת האשה המזרחית בעת שמחתה ויללותיה בצר לה, לתפילת היהודי המזרחי וצלילי חליל הרועה הערבי בין הרי יהודה.

אם נסתכל ונבדוק את אמנות הציור הקיימת אמנות הציור בארץ, מיד נכיר את השפעת האמנות של עמי אירופה, ובעיקר זו של מערב-אירופה. ההשפעה הזאת שחדרה כה עמוק לתוך נפשו של הצייר הא"י בראשית חינכו האמנותי ממשיכה להראות את סימניה בעבודותיו וביצירותיו בארץ, והיא היא שמונעת ממנו את השמוש בצבעים הבהירים המיוחדים לטבע הא"י, מכה את צבעיו ומעמימה את האור והזוהר הא"י; הצייר ממשיך לראות את שמינו הכחולים-בהירים והשקופים כשמי אירופה אשר ברובם הם מעורפלים ואפורים, לצייר חסרים השמש הא"י והצבעים החמים של המזרח. הוא עדיין שקוע בצבעי ארץ מולדתו, וכשהוא נגש לצייר את הנוף הארץ-ישראלי קשה לו לשכוח אותם. קשה לו להבדיל בין העץ הא"י הפראי, הגדל באדמה החרבה, שזוף השמש, דל העלים וקטן הצל, לבין העץ האירופי הירוק, הרענן והעבות. המשגשג על פלגי מים. וההרים – מה רב המרחק בין הרי הארץ החשופים, עם גבעותיהם ומדרוניהם ושלל צבעיהם, להרי אירופה העטופים באדרת ירוקה נצחית – אף כי אלה ואלה נקראים הרים. אכן, לשוא יאמרו הציירים הא"י של זמננו, כי הם מציירים את א"י. הצייר הא"י טרם נולד, אולי ורק אולי, אחרי עבור עשרות בשנים יקום בארץ דור ציירים אשר יתחנך, יגדל ויפרח יחד ובתוך החיים הא"י. אז אולי יוכל לאמר שהוא מצייר את א"י במערומיה. וכשהצייר יחדור עמוק לנבכי הטבע הא"י, ילמד היטב את שלל צבעיו ויכיר את צורתו לכל פרטי פרטיו. מאליו יהיה מוכרח ליצור דרכים חדשות ודרך ביטוי מיוחד שיביע את הארץ.

אמנות המחול בארץ, גם היא ברובה אירופית. אמנות המחול אך אין להכחיש, שקיימת אמנות מחול מזרחית ואפינית, שנוצרה ונתגבשה במזרח בימים קדומים. אמנות מזרחית

ל. קרקויאר (ירושלים) תכנית לתיאטרון עם בנינים צבוריים
Architect L. Krakauer

ל. קרקויאר תכנית לתיאטרון (הכמה)
Architect L. Krakauer

ערויידם

גניף האטלטים פֿרַח גָנוז עור,
 פֿרַח דוֹלֶק בגוף מְשֻׁרָן,
 לַיִל סָבִיב, כְּמוֹ יָם שֶׁל מְרוֹזוֹת
 סָנַר עַל שְׁתֵּן;
 בְּנֶעַר שֶׁל פְּרוֹנָה נְשָׁמָה מְתַנַּחַח
 דְּרוּכִים הַשְּׂרִירִים בְּתַצֹּת־צִפְיָה
 מְנַגֵּד: נֶצְנוּץ צְלוֹחִיזִית בֵּית־מֶרְקַחַח -
 מְרוּדִים מְלֶאכִים בְּמַאֲסִיָּה.
 פֶּךָ יַעֲמוֹד לַיִל וְצִעִיר
 מִצָּה תְּפִיל בְּלוּרִית פְּרוּעָה.
 כִּי תִהְיֶה בְּפִילֹת עַל אֶלְנִיר
 דְּלֶקְרוּאָה.
 פֶּךָ יַעֲמוֹד צִעִיר וְאַרְצִי
 וְתַתְּנֶנְיָה לּוֹ רֶכֶת הַטְּנִנְתָּ:
 (קֶטֶר וְקָרוֹן מַת) -
 עִם קִיטוֹרִים גְּמוּכִים
 עִם הַצְּפִצּוֹף הַפּוֹלֵחַ,
 עַל פְּנֵי מְלֶאכִים מְקַטְחִים.
 עַל פְּנֵי הַרוֹקַח -
 רִצָּה רֶכֶת לְשׁוֹק הַלַּיִל.
 אָז פֶּרְצוּ בְּקִסְיָה נְעוּר־הַדְּמָעוֹת
 בְּתַנְפֹּת־הַגְּבוּר בְּקִסְיָה עִם הַמּוֹט.
 פּרִיס, תּרִצַּב

לְעוֹלָם זֶה לַיִל אַרְצִי
 בְּלֹא אֵל וְרִקְע וְדַגְלִי -
 אִפְּי,
 רַב צִיד מְקַע בְּתַלְיֵת־מְקוֹלִין
 רַב שְׁבִלִיָּים, סְחָלוֹנִים וְסִרְטֵגִיָּים.
 לַיִל,
 מְקָרִיו בְּקֹל זְמַנֹּת מִיָּתָם:
 "קָרָב בְּסִינִי -
 וּמוֹשֶׁה רִיחַ סָנַר
 בֵּין רִיחֹת אֲמָצָה וּבְגָנוּן.
 קָר אַבְנֵי־אֵל וְגְבוּר־עַם,
 עֲצִבִית, סוּסִי־עֵץ,
 עֲוֹבֶת קְרוֹסְלוֹת -
 עַד אָנֹה לַיִל שְׁפֵל, עַד אָנֹה
 לְנֶצַח לַיִל שְׁפֵל.
 וְקוֹפָה עַל פֶּכֶר דִּיאָנָה
 עִם חֲצִים וְאַיִל־סִלְעֵ.
 קָס וְדָחָה אֶת הַסִּפְלֵ
 עִם יִי־שְׁפָחוֹן.
 קָס וּפְקַח אִישׁוֹנִים:
 "כְּפָה הַלַּיִל אֶבְנוֹ,
 כְּפָה אֵלִים הַמְּקַצְבִי.
 מִבֶּט לְפִסְלֵי, לְנִשְׁרֵי, לְמִים -
 לְשׁוּא! חֲדַל הַעֲצָב.

אלכסנדר פון

סָנְקָה ז'יִד

(ספור)

המדורה: קר... ובראשיהם מנקר יתוש מחשבה: אָח, אחא, אחא, לכל
 הרוחות! הלך לעולמו הדג היבש והקיבה התרוקנה... לא טוב! אך
 להניד אסור, צריך לשתוק.
 והידים נשארות מושטות אל נוכח המדורה, העינים שרות בלי
 הפונה את שירת, הדג היבש שהלך לעולמו והפיות שותקים.
 וסקה נאנח:
 - חבריה, נוזו מכאן. אין כבר ענין במקומות הללו. הדג אול,
 החורף נובר... הִיבְהָ לְסָנְקָה!
 איש לא ענהו. כולם ישבו קב־צִילִשׁוֹן, למה לדבר? הן ידוע
 לכל אחד, כי צריך לזוז, כי אי אפשר לזשאר. עוד טרם הגיעה השעה
 לאסוף את הרגלים - הרצון לחיות מפעם עדיין בנויות הרוות. הנה,
 עבור על פני כולם ונוכחת כי אינם זקנים כלל. וסקה-- הנדול שביניהם
 וכעבור החורף יחרוג רק אביבו הששה־עשר. וככה - מי בן אחת־עשרה,

התפרץ לשון אש אדומה ונורקה'עם העשן למעלה, התישבו מסביב
 למדורה שקטים וזועפים. וסקה - עין־עקומה' הסתכל בהם
 בעינו היחידה (עיני השניה חרבה ממכת סבין רחבה) ושקע בהרהורים.
 הלילה נלש מעל הנבעה והמטיר כוכבי שלג צחורים ושוכבים. אט אט
 נבר הקור בטפסו באברי הגוף, כבסולם ארוך, החל ברגלים עד שנאחו
 בחטמים האדומים.
 בר-ר... קר... מחטים דקים - כפרעושים עוקצים... הא לך,
 טעם ממתנת ידו של השטן... או-ח-אה! כן, כן... החורף בא, הקור
 נובר והחבריא ערומה, והחבריא רעבה... והנה גם הרוח - מתננב
 מאחורי הנב ומתחיל: או-או... ואב והסל!
 מקפצת האש מקרש לקרש, מענף לענף וחום אדום מצליף על
 פנים כהים ואפורים, מצליף ומדליק ניצוצות מוזרים באישוניה. אחד-
 עשר זוגות ידים, מכל הצדדים, כענפי עץ קפואים ועקומים ננושבו אל

נדודיהם מלאי סבל, הרפתקאות, רעל, קור, ננכות ולפעמים גם רציחות, נתקלו בהרבה דברים משונים, המון שאלות חמורות נקרו בראשים וסוף־סוף נעכלו. ורק חוק אחד לא זו ממקומו כהר, חוק השולט על הנוף והמות, חוק המדכא חלשים ומרומם חזקים – חוק האנרוף. משך כל חייהם הקצרים על פני תנופת דרכם הארוכה המשתרעת מכפרי־מולדתם אי שם באוקראינה, אי שם בפלך ריאואן, או סביבות מינסק ועד ערבות סיביר השוממות, הכריחו אותם התנאים – והם נכנעו לכך – להאמין מתוך הערצה רק בדבר אחד: בכוח האנרוף. התנלות ראשונה היתה זו בראותם כי וסקה אינו משתמש בחוק הניתן לו לצמיחתו עד בואו של יורשו, החוק ממנו והראוי לשאת את התואר: אטמן.

לשמע השריקה התוירו פני וסקה ולאורה הארמדם של המדרה דמו לפני מת הקם מקברו. ברנע הראשון נדמה לו כי שוש דק הצליף על לחיו. ועוד עלבון המכה חונק את נרונו מחימה עצורה והנה הסתובב מיסקה על מקומו וצלו הגדול כחית-ערכה חולל על צהור השלנ.

– מיסקה!

וסקה לפה צואר עצמו, רצה לאמור מה, אך מנרונו זרם רק צפצוף מעורב ברוך. כחפיו הרחבות התכווצו והתרוממו למעלה והראש בכבוד כבד הלך ושקע ביניהם יותר ויותר, עד כי נעלם הצואר ועל המצח הנמוך והעקשני רצדו גידים שחורים.

מיסקה נברג למקומו. צעקתו הנחרת של וסקה נחתה כבול־עץ על ראשו. פניו העגולים כוסו אנלי־ייעה ונעו בקצוות הפה. נחירי אפו הרחב שאפו מתוך פרפור את האוויר. כן, החויר מיסקה. אך עיניו הגדולות־אפורות הביטו ישר בפני האטמן וניצוצי עקשנות הכהבו באישונים.

החבריה רכזה את תשומת לבה בוסקה. הנה הוא מתרומם ותנועתו ככרות ואטיות. סלים הטטרי היושב משמאלו נהרף הצדה בדחיפת רגל חזקה; גופו חוסם את הדרך הקצרה למקום עמדו של מיסקה. סלים כובש את פניו המונגליים בכפות ידיו הסדוקות, אנתת כאב נעצרת, כעצם בנרונו, וראשו שוקע בשלנ. וסקה לא שם אליו לב. נצב כפוף ועינו היתירה מתרוצצת כמטרפת ודולגת מאחד לשני. תחת כובד מכטו מתכווצים הגופים, הראשים צונחים על החזה ורק העינים מבעד לנכות וועפות נדבקות במתיחות קשה אל נזיתו הדקה של סלים.

– אִיא... – נאנח סלים, ומבין אצבעותיו הסנורות פורצים ומתפתלים נחשי דם. השלנ מקריר.

– אִיא – בעד מה?

מעל פניו הפציעים נגד שטף דם מהיר ושחור כמתוך דלי הפוך וסולל מסילות עקלקלות בנככי השלנ.

לרנע קט מתמסמים פרצופי וסקה ומיסקה ואי שם עמוק, בפנים הלבבות הסנורים, מודעזת ספת חמלה על סלים הטטרי – וחרבה. הרם הטרי, כנשיכה פתאומית מניע את רגשותיהם קפואי־קור ורעב, ריח מוכר מדגדג ומטריף את הנחירים. לוקקות הלשוניות בהנאה מורה שפתים יבשות... הנהו הרם! הנהו הדבר הראשון החי והחוק שהם נתקלים בו סוף סוף בשבוע ארוך זה. במחי ענקי נמחקו מתוך הזכרון הקור, הסבל והרעב, אורות צבעונים מעוררי תאוה לא ידועה מרניזים את העינים. חיות קטנות חדות־מלעות שורצות בעורקים ומזעיקות את הרם. מעלה־מעלה וחללים רצונות מאוכזבים ובהניעם אל הנרון יצטברו לערמה אחת: זעקת־רעב. דמו של סלים הטטרי כמסלית אדומה מרניזה את סכלנותם.

שתיים־עשרה, שלש־עשרה... כן, צעירים הנם עדיין, אך הנוף רצוף, רצוף, כי זה לו היום הרביעי אשר בא ושקע והשינים לועסות את האוויר הצנון... צדק וסקה: יש לזנו... ושחקו.

רק מיסקה בהיר העינים תקע בו את מבטו ובמנוחה רעה ורק בפניו מלה אחרי מלה:

– המציא! ולשם איזה שד שחקת עד היום? עוד לפני שבוע הצטמקה הקיבה, איפה היית? חכב! כעת נזכר: ל–ז–ו–ו! לאן תזנו, לפקנה? ופנוה מה? גם משם אפס הרג, גם שם חורף...

רעד תקף את כולם. להעפיל בדבורים כאלה על וסקה האטמן, – חוצפה היא, ותעלה לו ביוקר. אוי, מיסקה, מיסקה, איזה שטן דחף אותך. רק וולורקה הקטן קמט לקמטים קטנים ודקים את פרצופו המצורע והוציא משפתיו הפצועות צחקחוק רזה ומכוער, אך נשתחק בך־רנע, כי פנע בו מבטו של וסקה.

ונסקה – שחק אף הוא. כמכת־פתאום של סכין פעלה עליו ההתפרצות. מיסקה יצא נדוד? מיסקה – ליצן זה השמח ביותר ונות להדבר? ... עינו שהאדימה מכעם המשיכה להסתכל במיסקה ומחשבה כבדה כדוב התהפכה לאטה בראשו הצר ופרוע־השער.

מיסקה הרניש – הסאה הנדרשה. אך להתאפק לא יכול. כאילו כפאו השד ודחף את המלים מנרונו החוצה:

– לא תפחיריני כמכטך התרנגולי, עקום־העין!

כולם צפו לתשובה השכיחה במקרים אלה: וסקה יתרומם, ינש אל מיסקה, יניף את אנרופו והחצוף יצנח על השלנ כשק ריק ויתגולל ככלב פצוע לרגלי אדוניו. אך וסקה זמם אחרת, יש לו פנאי לזם־קא – הוא שולט ברוחו.

– מיסקה, – התחיל בקול רך ושקט, – מיסקה, בשל מה חתגרה בי היום? הן מוטב שתסתום את פיך בסחבה, – ובראותו, כי אין הוא נענה, המשיך ברכות דקה יותר ומלטפת:

– מיסקה, הן תמיד היית הסבלן בין כולם, ובמצבים הקשים ביותר המצאת תמיד, בן זונה, דבר מה מצחיק ועליו שהשכיח תונה ורעב מלב מנוולים אלה... וכעת, נשמתי היקרה, מה קרה, א? הלא תעני!

מבטו כולם נחו על מיסקה. ידוע להם היטב ששר הרוך הזה על שפתי וסקה. לא פעם נוכחו לדעת, כי במקרים כאלה חיה טורפת מתעוררת בחזה הרחב, אלא שהוא סוכך עליה זמן מה ומתחיל לצפצף חלקות, אוי לא טוב, נפלה צפור במלכודת... והם חכו...

אך במקום תשובה קסץ מיסקה ממקומו כנשוך, הוציא מפיו שריקה חדה והסתובב כסביבון על רגלו הימנית במהירות כו עד כי אנפילאתו הקרועה נחלצה מרגלו ונפלה במדרה.

לו נהפכו פתותי השלנ לנושישי קרח ורוצצו את העולגולת גם או לא היה הרושם כל כך פתאומי. החבראי – נשמתם פרחת מפחד. ההשתגע מיסקה לגמרי? מהו עושה, שודד ארוזי ואמנם, עשה דבר היוצא מנדר הרניל. לקפוץ ולהסתובב בשריקה לעיני האטמן – עלבון גדול מנשוא הוא. במקומות הללו קיימת רק תשובה אחת לכך: אם רב המרחק מכדי פניעת היד, תסלנה אצבעותיו המהירות של הנעלב סכין חד ועקום בפני החצוף, אך גם הפעם קרה דבר משונה: הסכין לא פלח את האוויר ומיסקה נשאר יושב על מקומו... מה מתהווה כאן? הוזה וסקה רחב הכתפים שאנרוף ברול לו? ...

אלפי מחשבות ללא פתרון התלכטו במוחות הצעירים. כימי

ימים מספר לזון מכאן? האם הוא נופא לא התאמץ בכל אפשרויותיו לשטש את קשי הרעב?... כמה פעמים במשך שנת היותו בכנרת אימץ ועודר את החבריא בכל מיני תחבולות. ספר דברים מצחיקים, חקה את קולות החיות ביער והעופות; הלך על הידים ורגליו למעקה; מצץ חתיכות קרח בהסבירו להם כי אין הוא שונה בטעמו מלחם. ועוד רבות, רבות המציא באלה הימים הרעבים. לא! אין הוא אשם! ואולי גם וסקה איננו אשם? קרה המקרה ואין לנחש את הסיף... יתכן כי מסלים לא ישאירו אלא עצמותיו המונגוליות... אה, סלים-סלימיי...

נש לוסקה וישב על ידו. גם כעסו עבר בהסתכלו מהצר בפני האטמן. זעפים היו. אך לתוך הזעף נמזגו גם טיפות ריח מתודר שהפכו שרטוטיו הנסים למנוחכים. אף שבור ורחב פרפר בנשימות קצרות ותכופות. על מצח נמוך כאילו השתעשע ענן עצבת קלה ושפתים עבות ומעוקמות התנועעו כרובכות דבר מה מסתורי.

משונה היה לראותו בכך. כבר למעלה משנה נמצא מיטקה בכנתו של עקום-היעין ואף פעם לא ראה את פניו המבוערים והאזכורים כה פשוטים ועצובים. ודאי, ננע הענין בנפשי... ובהמיסכו להסתכל בו, הרגיש בגלגל קטן ורטוב המתרומם מבטנו ומתלעלע בגרון. דמעות לא קראות שטפו מעינים גדולות... הלב מתפתח... ובעוד הוא מנסה להבליג על חולשתו, עורנו נושך את שפתיו והנה מתפוצץ משהו בחוזה ופורץ החוצה בכבי רועד.

וסקה ניער בראשו וידו נמשכה אל כתפיו של הבוכה. תמהון, חמלה ואי שביעת רצון השתקפו בעינו. אין הוא יודע מה עליו לעשות. לנחם? אבל כיצד עושים זאת? אותו זרקו החיים החוצה בהיותו בן חמש ואף זעם לא נחמהו. כמה פעמים ננר אחרי מכשיהם של בני-אדם שונים בתקוה לזכות ברחמים, אך חוץ מדחיפות וניפות לא ספג כלום. אחד-עשר אביבים נורק גופו ממצוקה למצוקה עד בוא היום ויחד עם עינו החרבה אפסו גם הדמעות.

ידו נחה על כתפיו של מיטקה ולבו לוחש לו: הגד משהו... הא לך - חושב וסקה - רק לפני רגע רציתי להרגו ככלב וכעת, מזור הרבר, לא אכעס עליו כלל. צעיר הוא מיטקה - פרחח בן ארבע עשרה או פחות מזה...:

- מיטקה, עזוב לכל האמהות את השמויות! מה זה נזכרת פתאום - לבכות! הן, לא נקבה אתה ולא נחתכו שדיך - כלי יפיך... נו, חדל, אמרתי לך, חדל! השמעת?

אבל מיטקה אינו מפסיק. שטף דמעות הופך פניו לכחבה מלוחה. - פו, סמרטוט שכמוחך! - התרגו וסקה. ובראותו כי גם זה אינו משפיע תפסו בערפו וזרקוהו על פניו בשלג. הלחות והקרירות עצרו בעד הדמעות וכשהרים מיטקה את פניו פרץ וסקה בצחוק.

- נו, בךוונה רקובה, נמרת?... בוא הנה, - המשיך בקול מסקר מיטקה התקרב.

- מה דעתך - שאל וסקה - מה יעשו המזורים לסלימקה, א? - ואת רציתי לשאלך גם אני.

- אותי? - התפלג וסקה, - לי ידוע הי-ש-ב: ישיגוהו יפילוהו ויטרפוהו לגורים. אחר כך יסחבו את פנרו הנה וישליכוהו לרגלי; היכן לקברנו, אטמן! - קולו היה אדיש כאילו אין הדבר נוגע בו.

צחוק קל רפרף על שפתי מיטקה. אותי לא תרמה - חשב - גם בלבך ננע הענין, לשוא תחפשי...:

- וסקה, האם אפשר אחרת? שאל בהזכרו בסלים. - מה אחרת?...

אד מגובש מעטף את אישניהם ועביר-שנעון מרטיבים את הריסים. חבריא, - גובר הרצון לצעוק - חבריא, הן זהו לנמרי לא סלים הטטרי ונס דמו לא דם היא... שקר, שקר! אין זה סלימקה... זהו דנייבש... זהו דנייבש!

עוד רגע והסתערו עליו ויטרפוהו. אך מיטקה, בהשיגוהו בעין אחת בוסקה המתקרב אליו כצב ענקי, הספיק להבחין בעינו השניה את שנעון הרעב בקיבתם של החבריה.

- וסקה, עצור! - צעק הוא. - אחר כך נשתווה... הבטיח- שמה... את סלימקה הצילה!

צעקה לבכית זו העמידה את וסקה בפני מעצורים פתאומיים. הפנה את ראשו ותפס את הענין. אחריות אטמן ונקה ממחבואה שמתחת להכרתו ונצבה לפניו. מוחו הקטן והעצל חפש מוצא בזריות שנעונית. כבר נכחו בפיו דברי פקודה והנה סמרו שערות ראשו האזכורי והעקשן. נצב כמאובן ועל שפתיו העבות קפאו דברי פקודתו.

סלים ישב מול החבריא והסתכל בהם כמהופנט; מאפו ומפיו נול דם. סדקי עיניו הפוזלות נהדקו זה אל זה ורק שני קוים שחורים סומנו משני הצדדים. ובהתחילו להבחין את הבהובי הזיקים בעיניהם, פרפורי נחיריהם, הרגיש כיצד משהו שחור ושעיר מתחיל מתנועע תחת לבו. זהו - הפחד. בראשו המונגולי נצנץ הפתרון של סוד הפראות באישוני החבריא. בכוח חושו הטבעי הרגיש, כי צורת גופו הולכת ונמסה ובמקומה משרטט הרעב בדמיונם קוי דג יבש ומלוח. גם אותו מרגיש טעמו של דם השוטף על שפתיו וממלא את פיו... גם הוא נזכר בבשרו של דג יבש... והרבר השחור והשעיר הולך ומתרחב, הולך וצומח... הה! - הוא רוצה לקום ולנוס, אך שבעה זוגות עינים הרביקוהו לשלג כבנחושתיים... והרבר השחור והשעיר מתלעלע בגרון. מסך שחור נפל על פניו. נתר ממקומו, רגע קט הסתכל מסביב במבט ארנכת מורדפת והתחיל לרוץ לקראת החושך הרומם. מטפחתי-הצמר הקרועה החבושה לראשו נטרפה בגליה-הרוח ושערותיו השחורות הלבינו בךרנע עטורות פתותי שלג.

- הה-אח! - שאנת חיה פרצה משבעה פיות והתעופפה מעל המדורה. כל עת שבתו ננדם במנוחה נעצו בבשרו את עיניהם והרגישו בחכם טעם מלח. הסתכלו בו בשתיקה איומה כרוצים להוכח שדמך ובשר דנייבש הייני-הך. ואך עשה את תנועתו הראשונה התפוצצה סכלותם ומכלי לחשוב ולדעת, למה? ונקו אחריו ככלבי-ציד. הארנכת והכלבים נעלמו באפלה. כעבור רגע נשמעו מרחוק צעקות אחרות ונמסו בלועי-רות.

על יד המדורה נשארו שלשה: וסקה, מיטקה וסנקה. שלשתם עמדו תפושי מחשבות שונות. וסקה בעל נסיון הוא ובכל זאת זעועתהו התמונה. ברומה לזה כבר נודמן לו בחייו. המקרה קרה מזמן, בהיותו בן עשר. אולם מיום ההפכו מכך-בלי-בית קטן לראש הנודדים הקטנים זוהי הפעם הראשונה שהחבריא השתגעה מרעב... היטיב וסקה לדעת, כי בפרצם אחרי סלים, דבר לא יעמוד בפניהם. אילו ניסה לגדור את דרכם היו הופכים גם אותו. אה, סלים - סלימקה - נאנח וסקה - ואולי צדק מיטקה כי בו האשם? אולי צריך היה באמת לעזוב את המקום הגלוד הזה עוד לפני שבוע... ואולי...:

- אתה אשם בכל - פנה פתאום למיטקה.

- אני? - מיטקה ניצב לפניו כמתערר מחלום עמוק. - אני? -

חזר והרהר.

- נו, כן, וכי מי אחר אם לא אתה? - וסקה ישב במנוחה על מקומו. מיטקה נבך... האם לא הפציר בוסקה עוד לפני

– נו, לשנות...

– מה לשנות? ... – השתומם וסקה.

– את הסדר הזה! ...!

– ס-ד-ר! – לנגל וסקה – טפס! אין פה מה לשנות,

רגלים לך להלוך וידיים – להחזיק, אם כבר חכם כזה הנך תעשה את ההפך! להפוך את הסדר! מה בראשך: מוח או צואה? תרצה לשנות אני – פיו! – הוציא שריקה ממושכת והראה בידו על המרחק המחשיך, כאומר: תוכל ללכת מפה – ועוד תדע, מיטקה, כי אלה הן לא ערכות שלג אמתיות. כאן סגרים עלינו ערים וכפרים. ראה: משמאל – פנוה, מימין – קאזאן. ומאחוריה – רונאָבֶקָה. רזיו הנך, חלב על שפתך. ראש גדול ואין תועלת... ס-ד-ר! ... חכה, חכה, פומון אחר תשיר לכשתגיע למקומות, שם זאב ודוב ככלבים ישוטטו, שם תראה כי בלי הסדר אי אפשר... בנת?

– לא, וסקה, לא בנתי. השכתי...

– השבת? – הפסיקה וסקה – אל תהיה חכם ואל תחשוב,

אין מה לחשוב. יחשבו במקומך אלה היודעים את המסופר בספרים... יחשבו להם אלה שקיבתם מתפוצצת מכשר חזיר וידיים להם – לבנות כמו לסנקה. ח-ש-ב-תי... לו היה סנקה, תושבי נו, מילא, זיר הוא ולא מתוכנו יצמת. אבל אתה, נולת צהובה, הן משלנו – שלנו אתה! – וסקה התרגש. כתמים אדומים השתפכו על פניו. – בין אכרים נולדת ואכרים קברת. ולאן הלכת יתום? חברים חפשת לך. בחורים כמורך... הן בעצמך ספרת לי זאת, חלי-רע... למה זה פתאום התחלת: ח-ש-ב-תי! ... השבת להיות נגב? ... לא השבת ובכל זאת נגב הנך...

– אני – נגב? – התפלא מיטקה – אל תהתל בי, וסקה,

אני לא נגב... אני... אני... – הוא התבלבל ולא מצא את המלים הנכונות לבטא מחאתו.

– איך נגב? – וסקה הביט בו בכזו. – ומי סחב את המנפים

באָרְנֶמַס, ומי שבר את המנעול במחסן חנויות מרכזיות בפנוה? ומי בלע שבעים וחמש פרושות של שומר הרחובות בריאזאן. הא? מי עשה כל אלה! ... איך נגב... איזה ארון! מה, התחביש בזה שנגב הנך? ... – כן, וסקה, עשיתי זאת, – הודה מיטקה, – ובכל זאת לא נגב הנני... בעצמך אמרת שנהוץ לעשות ככה ועשיתי... לא בשבילי... את המנפים נעלת אתה, ואת שבעים וחמש הפרושות – בכית-מרוח עירוני גם כן אתה ששלשלת אותן.

– נו, נו, עצור! – הפסיקה וסקה, – לא נאים לך דבורים

אלה. הן אתה – דם רוסי בעורקיך, לך כמו לי – אין אב, ואין אם. ולך כלכולנו אחת היא הדרך: היום – כאן מחר – שם, להתקיים מכל הבא בידך. ואל תחשוב יותר, השמעת! עסקיביש במחשבות כאלה. אפילו כתונת-שקים לא תעשה ממחשבות... ערום אתה, מיטקה, שועל דרכים הנך, זהו! חשבת... נגב אתה ככולנו ואל לך להתפתל בחכמות ומחשבות!

נדם ושאף רוח.

– וסקה, – נשמע שוב קולו של מיטקה, – וסקה, כשחרבה

עינך מה הרגשת?

– את, נקבה בלוויה, מה זה שייך לעיני? אותה אבדתי לפני

שנתיים בענין, חם.

– יודע אני, – התעקש מיטקה, – אך עניינא: כשנתקע להב

הסכין בעין, צעקת מכאב, בכית?

וסקה נדהם והביט בפניו כמשתדל להבין מה רוצים ממנו.

עינו התרחבה וקמה בחורה. מחטיד-דנוג התחילו מתרוצצים בעורקיו

– ה, ה, ה, או, מיטקה, אוי ליצן שכמותך, יקחך האופל! נו.

שאלה שאלת... מכנסי ארטיב, בחיי... מנוול!

– ה, ה, ח! – הרחק מעבר למרורה דרדר הצחוק כיללת,

זאב משתגע.

– סנקה, א, סנקה, קרא פתאום, – גש הנה... למה תעמוד

כבול עץ? גש הנה, אמרתי!

הפקודה הניעה לאזני סנקה כשמחשבותיו מבולבלות קפצו אחת

על השניה והעינים ככדורים קפואים שקעו באפלה לעבר סלים ורודפיו. המקרה הרעישהו. חדש הוא בחבריא. רק לפני שלושה חדשים קבלוהו לכותרתם בפנשם בו בתחנת ריאזאן מתחבא בתיבת-כלבים מתחת לקרון הרכבת. ראשון הרגיש בו איננטקה השמן, חזיר ונבל. כך היתה דעת כל החבריא עליו. כשהתפורו כולם על פני רחבת התחנה לצוד-ציד, ראה איננטקה חבילה לבנה מונחת על הפסים מתחת לקרון. קפץ מהמדרכה, התכופף ותפיש את החבילה. באותו רגע הרגיש יד מושכת ברגלו. חשב שזהו אחד משומרי הרכבות, ויפלט בקול מתחנן!

– דוד, עזבני, בחיי... אך תחת דודי, צצה מתיבת הכלבים

נילולת וורקה בלחש:

– הי, אתה, שמן, הנח את החבילה... שלי היא! – איננטקה

הסתכל במצב כפוף בנילולת וראה פני בחור לבוש-קרעים נוטן לו סימנים לבלי דבר בקול רם.

– סור, לעזאזל – ענה – בעל-בית חדש! אני הרימותיה ולכן

שלי היא...

הנילולת נמשכה קדימה ונראו כבר הכתפים.

– זה לי שעה שאני מחכה עד אם תשקוף התחנה. אם יראני

מי, וזרוקני לכל הרוחות... הנח את החבילה. – יד קטנה וחזקה לא הרפתה מרגלו. בעט בה איננטקה בחזקה, חלץ את גופו השמן מבין הנלגלים וקפץ על המדרכה. הנילולת קפצה אחריו ולאורך רחבת התחנה התחילה לרדוף אותו. איננטקה נשא את גופו השמן לצד דוד-הרותחין, מקום הפנישה עם החבריא. סנקה אימץ את רגליו הקלות על יד חטיי-ברזל הסוככים על הדוד, ראתה החבריא מישהו קופץ על איננטקה מאחור ומפילהו ארצה בן רגע.

– הן את החבילה, – לחש סנקה.

– אצבע משולשת! – השיב איננטקה, הסתובב בכוח וקפץ על

רגליו. אך סנקה החזיק בו ולא הרפה.

– השב את החבילה, שלי היא!

אותו רגע באה החבריא במרוצה.

– מה יש, – שאל וסקה.

– החבילה שלי היא, – אמר סנקה, – שעה רציפה רכצתי

בתיבת-כלבים וחכיתי לשקט בכדי שאוכל לקחתה והנה בא זה השמן וסחב אותה. אני אומר לו: הנח! והוא כועס בי וגונבה ממני... ואתה מי? – שאל בהסתכלו בו-סקה.

– מעגלה נפלה, אברה וחסל, – פסק וסקה במקום תשובה, –

המקדים וזכה. החבילה לאיננטקה, בנת?

– את ראשו אפוצץ, אם לא יחזירנה. – קפץ סנקה על איני-

נטקה ובמלוא תנופה הכה בפיו. הלה נדהם, זרק את החבילה ארצה; נקדע הנייר ומתוכו נפלה ביצה וחתיכות נבינה. הביצה נסדקה ונשפכה, והנבינה נעלמה בין-רגע בירייה המהירות של החבריא.

קם והוציא את סכיניו הטמון על בטנו בין הסחבות וניש אל מיטקה.

— נו?!

תמיהים הסתכלו בו השנים. וסקה לא האמין כי סנקה החכם ולבן-הימים יכנס בענין כזה ומיטקה הרניש, כי רציני הוא סנקה יותר מדי.

— לך לכל השדים, — כרסם תשובתו, — אין לי מה לעשות אלא לעסוק בחטמך היפהפה... חכה, מיד יבוא הזמן.

— כרצונך, — השיב סנקה, הסתיר את הסכין וישב על מקומו. בעומק לבו שבע רצון היה; מיטקה נשא חן בעיניו יותר מכולם. התנהגותו הערב עוד הנבירה את האהדה אליו. הרניש סנקה כי אחר הוא מיטקה ממראית-העין, כי טוב הוא. וכל זה, בא לו מהצר, מהחבריא.

ולא ידע סנקה הקטן כי זה יבוא גם לו... כי ימים מתקרבים. ווסקה התלוצץ:

— אי, סנקה, בן-חיל הנך, בחיי! תמשיך ככה-והרחקת לכבת... עוף-עוף, עוף לא קוף וקוף לא דוב, — את כלם תעבור, ונביפרה!

— די, וסקה, להתלוצץ, — להתגרות בי לא אתן! קשה הרבר כמו שקשה להתגרות בך...

— אוי, אוי, אוי, טפ-ר-ר... — לגלג וסקה. — האם לא עברת על המדה, ככה... קצת!

— לא!

— לא? ובאם אני לך שהנך לא יותר מכלב ופחדן, אזי תנפול גם עלי? גם לי תרצה להראות נבורתך?

— אנסה — סנן סנקה בין שיניו ההדוקות.

— מיטקה, השמעת את דברי האפרוח, הא? מה תניד עליו?

— ילך לעזאזל! — זרק מיטקה והתחיל מחמם את ידיו לאור המדרה.

אך וסקה לא הפסיק. תשובותיו של סנקה עוררו בו מחשבות. — מיטקה, — המשיך, — בכל זאת עניי מה דעתך על סמרטוט

זה? — ובכוונה הרניש את ה, סמרטוט בורקו מבט בהיר לעבר סנקה היושב במנוחה, כאילו לא בו ידובר.

— רצונך לדעת? — מיטקה הוריד את ראשו, — בבקשה! שנאתי, לא אוכל לסבול את פרצופו הלבן ומיעץ אני לך לשבור את עצמותיו הדקות ולשלחו מכורתנו לכל האמהות... בנת?

— בנתי, אך לא את אשר אמרת. יותר מדי רוך מפעפע על שפתך בדברך עליו. לא טוב, מיטקה, מחשבות רעות משיילות בראשך

הרחב. אוי, רואה אני, לא בכדי תחגרה בו, לא בכדי תשנאהו, מקנא אתה בסנקה, זהו! כן, כן, אל תקפוץ ממקומך... חזור, סוליה רטובה, אותי לא תרמה! אם כי רק עין אחת במצחתי... כן, מקנא אתה בו וחסל!

פני מיטקה הצהיכו.

— אין מה לקנא בו!

— ואני אראה לך כי יש ויש.

— למשל, נו?

— למשל: אתה מספר משהו לחבריא, היא צוחקת ושוכחת את מעשיותיך וכשסנקה לבן-הימים מתחיל לספר ספורים, כולם חוזרים ומפצירים בו להמשיך עוד ועוד בשעה שאותך לא יבקש איש. תספר — טוב, לא תרצה — לא יבקשוך. ועוד תקנא בו, מפני שעברו הזמנים

הטובים בם היה מיטקה — ליצן השולט ברוחם של החבריא. הנכונה דברתי או לאו?!

— ננמר הענין! — צחק וסקה וקרץ למיטקה, — בחור זה אתנו ילך, אה? מה שמך, נולת?

— סנקה שמי, קוף שחור!... וסקה התארם לרגע אך הבלין על הכעס. הבחור נשא חן בעיניו.

וכך מתחנה לתחנה, מערבה לערבה, דרך חצרות ורחכות על פני דרכים משובשות נסחב אתם והיה כאחד מהם.

יודע הוא: החבריא לוענת לו. הם קוראים לו, סנקה חכם! מפני שידועים לו גם חיים אחרים, מפני שאי-שם צריך להיות לו אב.

אחדים מכנים אותו בשם, סנקה-ז'ירי ואחרים, סנקה לבן-הימים. טבעו הבלתי שקט ופרשת חיו המיוחדים ורקוהו לרחוב והוא מתלבט בין שתי לשונות אש, בין עברו הקרוב והוית עכשיו. צעיר עורנו סנקה, בן אחת-עשרה, וכבר קורי תונה שוכנים על פניו הדקים והיפים.

פרצופו המפורץ של סלים רקד לעומתו והתרפץ ברקות. אף כי לבוש קרעים היה ולרגלו השמאלית קשור היה שק עבה, לא הרניש בקר. נפו מלא חדודין-חדודין ויעה כפתו מעת לעת.

ננש לוסקה והתישב לימינו.

— מה רצונך, וסקה?

— סנקה, הן חכם אתה, אינו, תניד לתרנגולת ואת מה עושים כשסכין חד חותך את עיניך.

— שותקים, — ענה סנקה קצרות.

— שותקים?... הכיצד?

— כן, שותקים...

— איך זה לשחוק?

— שאלתני ועניתך...

— ככה, ככה, — הררה וסקה, — זאת אומרת באם אחתוך את אפך היפה, לא תוציא אף הנה?!

— אצעק כשהסכין תחתוך, אך לא אחרי זה.

וסקה נתן בו עין תוהה.

— משונה אתה, סנקה, תמיד ככה: אין לדעת מאיזה צר להבין את דבריך. בדרך סודות תקשקש לשונך.

— מה יש כאן להבין, — התערב מיטקה, — זירד הוא ומסבך את לשוננו... אין מה להבין!

כעס מיטקה על סנקה עוד מיום הכנסו לכורחם. רגש לא נעים השתרש בלבו אליו. למה? הכל בסנקה הרניזהו. ידיו הקטנות והלבנות, שכוח צפון בהן, פניו הלבנות, עיניו העקשניות, שערות ראשו הבלונדי והמסתלסל, ובעיקר-התנהגותו המזורה. בכל תנועותיו שרר בטחון מרגי, החבריא וביניהם גם וסקה התרגלו אצלו, ואחרים, אם לא אהבוהו עדיין, בטח יתיחסו אליו, ברצינות. כי יודע סנקה-ז'ירד זה לספר ספורים יפים מהחיים הגדולים ונס לימד את וולודקה-המצורע לכתוב את שמו באותיות דפוס...

— מימיו לא יניד את האמת. אצלם — הזיידים — תמיד ככה. רמאים הם — וחסל.

המלים נכנסו כדקירות באוני סנקה. הגיח הרצון להתנפל עליו. הרניש שנרם לו אי-צדק. הכנוי, ז'ירי, לא העליבהו, לא ידע סנקה את העלבון הטמון לז'ירי. אבל הרמאותי ו, כולם המהירו את שטף דמו בעורקים.

— מיטקה, — התחיל בקול שקט, — אינני משקר... אם יש ברצונך להוכיח, תוציא לכל השדים את סכינך ונסה לחתוך את אפי

אם רק תוכל לך.

מובן שהוא, לא... וכי מי מהנכשלים בעיניי כאלה יעיו להודות שהוא, כן? אי שם בפנה נדחת שבעומק החזה רחם וסקה על המטרי. רחם מפני שידע, כי רק הרעב הניעו להסתיר את הדג. ומה גם כשדג אחד אינו מספיק אפילו לשן אחת לכן אדם אחד. הבין וסקה, כי באותה מדה שנשתנעה החבריא מריח דמו של סלים, נשחנע אף הוא מענויי הרעב ומריחו של דנייבש השמון על בטנו. רחם וסקה על המטרי, אך העובדה צורבת. אין ברירה אחרת. אם תרצה להגן עליו, הוזהר לנפשך פן יהרנוד. על הפנים הזעומות שסובבו אותו בחצי עגול נחש את גור-דינו של סלים: להענישו ולשלוה לכל הרוחות אם ישאר עוד כוח ברנליו לשאת את גופו הצמוק.

וככשתפס סלים סוף סוף את רגלו מתוך נמנום הנוק, דחפה וסקה בחוקה.

— הרימוהו! —

ידים צובטות הרימו את סלים המכולכל והעמידוהו על רגליו וסקה פנה אליו:

— סלימקה, התדע כמה עליך לשלם תמורת הדג הזה?

— וסקה... — סלים נאנח ולא הוסיף. בהנפה קצרה וחזקה נורק בפניו אנרוף קשה.

סנקה השתדל שלא להביש לצדו של המטרי המסכן. רך היה עדיין והאכזריות העיקה עליו. גם מיטקה החויר שוב ועיניו נפקדו לרווחה. שוב התלקחה בעורקים איבה צורבת כלפי וסקה. — הרימוהו!

שוב הרימו את סלים ושוב ירד אנרוף ברזל על פניו שהפכו לפצע גדול ואדום. וכך חליפות: הרימוהו — ומכה, מכה ורימוהו. — וסקה! — התפרץ מיטקה בצעקה, — וסקה עזוב את המטרי ולא...

סכין ארוך וחד הבריק בידו וכמטורף קפץ על וסקה. אך וולודקה המצורע התנפל לרגליו בוריוות תחול והוא נפל מלא קומתו בשלג ומיד הרקה ברך קשה את החזה. ידים זריוות הוציאו מבין אצבעותיו את הסכין ולתוך אזונו נדרדר קולו הנוחר של וסקה:

— הרימוהו!

חשב מיטקה כי הרימוהו שייך לסלים ורק בהרגישו את גופו מתרוסס נגד רצונו הבין כי תיכף יהיה עליו לשלם בעד כל הערב.

לפניו נצב וסקה, אך כמה שונו פניו. קשה היה להכיר. — סורו הצדה, — צוה. וכשמלאו אחרי פקודתו ננש למיטקה ובקול רועד מחימה פלט:

— כעת, בחזונה, תבוא על שכרך! — המם משהו את ראשו והוא צנה ארצה.

וסיקה השתולל:

—א—נו, חבריא, תלושו אותו במקצת!

בעדת זאבים רעבים התנפלו על מיטקה והתחילו להכותו. לא לשם תענוג עשו זאת כשם שלא לשם תענוג ונקו אחרי סלים הבורח. הכעס שהתפתח בקיבתם הרעבה מצא לו סוף סוף מוצא.

כשראה סנקה את מיטקה מתעלה, התכווץ כאילו ננע בו ברזל מלובן. ולפתע קפץ מעל למדורה ובמלאו התנופה תקע את אנרופו הקטן בעינו של וסקה. עוד הלה עומד מכולכל מבלי הבין מאין זה בא לו, וסקה נכנס בקפיצה שניה לערמת הנופות שנרדקו במיטקה. אנרופיו לשו ימינה ושמאלה ומכל מכה הרניש כאב עמום באצבעותיו הדקות. פתאום — וידים חזקות וזרקוהו הצדה והוא הספיק להבחין במבטו המעונן את הבהובי המדורה הרועכת והרניש חום חזק בעקב

רצה מיטקה להשיב, אך אותו רנע נשמעו מרחוק צעקות. שלשתם קפצו ממקומותיהם.

— חוורים — זנבות כרוחים, — חרק וסקה בשיניו.

הלכו הצעקות ונברו. זנקו מבטן האפלה צללים שחורים.

המדורה דעכה וקשה היה להבחין, במהי חוורים הם. נעץ וסקה איזה קיסם במדורה ופשפש-פשפש עד אשר פרצה לשון אש דקה וכחולה.

— הם סוחבים משא, — פלט מיטקה בקול נמוך.

שבעה צללים כפופים התנועעו מסביב לצל אחד הפוך.

— סלים! — פרצה שריקת תמהון מפי וסקה. — נגמר הענין... את גייתו סוחבים.

— ו—ס—קה! — התעופפו צעקות באייר. נדמה היה כי משהו מכונף ממריא וצונה ארצה קצוץ-כנפים.

רצה מיטקה לרוץ לקראתם אך ידו של האטמן עצרה בעדו:

— כאן נחכה להם! ריח פנר נספיק להריח גם פה... שבו!

ישבו וזכו. וכשהתקרבו הצללים ונמסו, נראו פני החבריא והנה בידיהם מתפתל גופו של סלים הנוחר: עזובני!... בחייו... לא אני... לא ידעתי!... א—א!

— סלימקה חיו — התכלכל וסקה.

שבעה זונות ידים ורקו את סלים לרגליו.

— שקט! — צעק וסקה, — שקט, מנוולים מצורעים... מה קרה? —

קללה ארוכה ומדהימה לותה את השאלה.

הצעקות נפסקו בירגע. כולם עמדו לפניו שותקים ונושמים בכבדות. במבט חודר תפס וסקה כי משהו לא רגיל קרה הפעם. ושוב האדימה העין והתנפחו הגידים.

— וולודקה, — התחיל — אתה הקטן ביותר והשקטן הגדול ביותר ולכן תספר הכל. ואוי לעצמותיך, צרעת מנומרת, אם תהין לרמותני. נו?

וולודקה הטיל סביבו מבט פחדים, צער צעד קדימה, מצמץ בעיניו הקטנות הדומות לעיני חוזריר והתחיל: — דרפנו אחרי הרחק, הרחק... כמה פעמים עלה בידי לתפשו, כי רצתי ראשון, אך כנחש חלקלק התחמק מידי וחסל. נו, סוף סוף התחלנו לרוץ בשרשרת רחבה, הן תדע, כרדוף אחרי הארנב. טוב! רצנו, רצנו ורק שם, מאחורי הנבעה, התהפך ונלכד. המטרי הארוך הזה רץ כמאה שרים יחדו, יקחהו אלהיו המטרי. טפנו וכשהתהפך, — המשיך בחביבות מצחיקה, — התנפלתי עליו הראשון. אחר כך באו גם הם והתחלנו להרכיב בו.

— בעד מה להרכיב? — הפסיקו וסקה.

— בעד מה? — השתומם. — איך זה — בעד מה? אמת, תחילה גם אני לא ידעתי בעד מה, אבל אחריכך מצאנו אצלו את זה! — והוא הוציא מכובעו דנייבש וזרקוהו על יד סלים.

— דנייבש? — פרץ קול אחד מפי וסקה, מיטקה וסנקה.

— כן, זהו! דנייבשו! — ענה וולודקה, — יוצא סלימקה החביא אותו. ואולי היו לו עוד דגים אחרים והוא ולל אותם הרש... בעד מה? יוצא שהיה לו דנייבש בשעה שאצלנו הלשוונות בין השניים... בעד מה? ירוע בעד מה! — ירק וסר הצדה.

וסקה נדהם. עסק בישי. הענין קבל צורה אחרת. חשב כי רק את גייתו יביאו ויצטרכו להטמינו בשלג לעולמי-עד. ופה — הא לך, — גם חי נשאר ונס דנייבש נמצא בין סחבותיו.

הנה רוצה הוא לחבק את רגליו ונועה:

— וסקה, וסקה! אני לא... אני לא...

לאט-לאט עוברים הם על יד המדרה ונדלקת באישונים חמלה חנוקה. על מי? אולי על סלים הטטריז? אולי על החברים, אלה השנים השוככים עווכים לנפשם ומכוסים שלג? ואולי על עצמם התעוררה חמלתם?...

לחות דוקרת הכבירה על הריסים והם ידעו כי אלה הם מבשרי דמעות. סוף סוף הנם עוברים וחולפים על פני האור הכהה ונכנסים לאפלה... יותר טוב... המבטית נשאר מאחוריהם, על השלג. רוח פתאומית קדמה אותם ופתותי שלג חוללו במחול לבן. סופה התחילה משתוללת.

ווילדקה המצורע עזב מקומו לאחרונה ובעברו על יד סלים, התכופף, הרים את הדג המלוכלך ברם, נגב אותו בקרעיס-חכותיו ובריצה מהירה וקלה נעלם בעקבות החבריא לקראת החושך המתנכר...

מאנגלית: י. חרי

רנלו השמאלית. וראי נפלה רגלי במדרה, חלפה מחשבה אחרונה במוחו המעורפל - והתעלף.

- מיד נזוז מכאן - אמר וסקה לחבריא - ואותם נשאר! כולם שתקו. הרפתקאות הלילה המטורף רבצו כמשא קשה כאילו צמח נכנון גדול ומכוער על הנב. עכשיו, ככלות הכל, נח רנש של שלזה מזורה בלבבות - לא איכפת - לא ניותו של סלים המושל מת ופניו למטה; ולא המכות אשר קבלו מיטקה-ליצן וסנקה לבן-הידיים. כלום לא איכפת. כמו מבעד לערפל מנובש נשקף להם מאורעות הלילה הארוך. רצון אחד מצץ לשדם: לזוז מפה במהירות האפשרית. לזוז ולהתרחק משלוש הנויות המיטלות כעדים אלמים למעשי פראות, שהצית הרעב בנפשותיהם. לאן ילכו לא ידעו. כלום איכפת לאן? זהו ענינו של וסקה.

ברטרנד רוסל

מטרות החינוך

(המשך)

מאחודן של שתי אלה עולה וגדלה תפיסת עולם בלתי ידועה לבעל התאווה, כדרך שלא תהא ידועה לנזיר המסתגף. ובמחיצתה של תפיסת עולם זו מות אישי אינו אלא דבר של מה בכך; אומץ לב זה הוא טבעי וחיובי, ולא שלילי ומדכא. אומץ-הרוח מבחינה זו, היא המדה שאני רואה בה את אחת התכונות העיקריות באופי המושלם.

רגישות - התכונה השלישית ברשימתנו, היא בבחינה ידועה מעין תקון לאומץ-הרוח בלבד. הנקל הוא להיות אמיץ רוח למי שאינו חש בסכנה ואינו רואה אותה. אומץ לב ממין זה הוא לעתים קרובות סכלי מאד. לא נוכל להסתפק במעשה אמיץ, העומד על בערות או שכחה. הידיעה הכנה והטובה, במדה המרובה ביותר, היא תנאי ועיקר לתכלית הרצויה. אולם, על בהינת הדעת עוד ארחיב את הדיבור בבואי לדון על האינטלגנציות. הרגישות, במובן שאני נוקט מונח זה, שייכת לתחום ההרגשות. הגדרה תיאורית לכך תהא אם אומר, כי גרוי חריף יוצר ערות ההרגשות. ברם, במובן יותר רחב אין מידה זו דוקא טובה ביותר. כדי שהרגישות והערות תהיינה טובות, הן צריכות לענות על דבר מה אחר; באינטנסיביות בלבד לא סגי. המידה שאני מתכוון לה, משמעותה להיות מושפע באופן נעים או בלתי נעים ע"י הרבה דברים וע"י הדברים הנכונים. מה המה הדברים הנכונים. אנסה עתה לבאר. הצעד הראשון שרוב הילדים עושים בהגיעם לגיל של חמשה חדשים, בערך, הוא לעבור מהנאה חושנית סתם, ממזון או חום, אל הנאה שבהכרה עצמית. תענוג זה, מהרגע שהתעורר, הולך וגדל במהירות מרובה ביותר. כל ילד אוהב תהלות ושונא האשמות. והרצון להראות טוב נשאר, בדרך כלל, אחד המניעים העיקריים במשך כל חייו של האדם. דבר זה חשוב מאוד ככוח מדרבן למידות מתוקנות וכמעצור ליצרי תאוה. לו היינו נבונים בהערצתנו, היתה תכונה זו יכולה להפך לבעלת ערך רב יותר ויותר, אולם כל עוד שהגבורים הנערצים ביותר אצלנו, הם אלה אשר רצחו את המספר הגדול ביותר של בני אדם, הרי אהבת ההערצה בלבד אינה יכולה להיות שקולה וטובה לחיים המתוקנים.

הדרגה השנייה להתפתחותה של צורה נאותה לרגישות

אומץ הלב האמיתי טעון עוד סגולה אחת - זו שציינתי אותה בשם הסתכלות עולם בלתי פרסונלית. האיש אשר כל תקותיו וכל חששותיו נתונים ומרוכזים בעצמו בלבד, עשוי בקושי רב להביט בפני המות במנוחת הדעת ובשלחה, - כי המות מביא כליה על כל מערכות נפשו. וראה, גם בשטח זה אנו נתקלים במסורת השלטת, המראה דרך לדכוי רגשות אלה, - דרך זולה וקלה: על הקדוש לדעת לוותר על עצמו, עליו לענות את גופו ולפרוש משמחת החושים. אמנם, דבר זה ניתן להשגחה, אך תוצאותיו רעות מאוד. עם ויתורו על תענוגות לעצמו ולגופו, אוסר הקדוש המסתגף על תענוגות אלה גם ליתר הבריות, - שהוא קל יותר. הקנאה חותרת במעמקי היותו ומביאה אותו לכלל דעה, כי היסורים מרוממים את האדם ומנשאים אותו, לכן מותר לגרום אותם, וכשר הוא. מכאן שוב הפיכה גמורה של הערכים - הטוב נראה כרע והרע כטוב. ומקורו של רע זה אינו אלא בראית תקונם של החיים דוקא בהכנעה לצו שלילי, ולא בהרחבתם של המאויים והיצירים הטבעיים, ובפתוחם. כמה תכונות מצויות בנפש האדם, המעבירות אותו מעבר לאני הפרטי שלו בלי התאמצות כלל. השכיחה ביותר היא האהבה, ביחוד אולי אהבת הורים. אצל בודדים תכונה זו מפותחת מאד, עד כדי נכונות לחבק בורעותיהם את כל הנברא בצלם. התכונה השניה היא הדעת. אין סבה לשער, שגליליי היה נדיב רוח במדה מיוחדת ויצאת מהכלל, - וחיי הוקדשו למטרה, שלא נוצחה עם מותו, הוא הדין באמנות. ולמעשה, כל דבר התענינות שהיא מעבר לגופו של האדם עושה את חייו, באותה מדה, בלתי אנוכיים. נמצא, וכמה שהדבר יהיה פרדוכסלי, שהאדם בעל ההתענינות הרחבה והערה מתגבר ביתר קלות ומוצא פחות קושי ביותר על החיים, מזה שאנו רואים אצל איזה מסכן נכה-רוח, אשר מאוייו הוגבלו וצומצמו מתוך הענויים שקבל על עצמו. הא לכך, אומץ-הרוח המושלם נמצא רק בבעל ההתענינות הרחבה, הרואה את האני שלו רק כחלק זעיר של העולם, וזה לא בכזותו את עצמו אלא ע"י שוותו ערך רב לכל אשר אינו הוא עצמו. הרגשה ממין זה תמצא רק אצל האיש אשר יצריו חפשיים והכרתו פעילה.

מלאכותי ומוסכם. בדברי על אינטלגנטיות אני מתכוון לשני צדדיו, לידיעה למעשה ולכושר הדעת. שנים אלה קשורים למעשה קשר אמיץ ביניהם. מבוגרים עמי-הארצות אינם עשויים ללמוד יותר. בעיניים כגון היגינה ודיאטה, הם בהחלט בלתי מסוגלים להאמין בכוחו וידו של המדע. ככל אשר מרובה תורתו של האדם כן יקל עליו להוסיף ללמוד, – כמובן, בהנחה מוקדמת, שלא חונך ברוח הדוגמטיזם. ההדיוטות, מעולם לא הוכרחו לשנות מהרגלי חייהם ונתקשו כדי גוש אטום ועומד, שאין שינוי חל בו כלל. לא רק שהם מאמינים בכל דבר שבנוגע לו היו צריכים לפקפק, אלא שאינם מאמינים גם במקום שהיו צריכים להיות נוחי קליטה, אין לכן כל ספק, כי המונח „אינטלגנטיות“ מסמן יותר את הנטיה ואת הכשרון לקנות דעת מאשר את הדעת שכבר נקנתה. אינני חושב כי אפשרי להגיע לכושר זה בתרגילים בלבד, כתרגילים לאקרוטיות, אולם אין כל ספק שניתן להקנות ידיעות בדרכים שאינן מטפחות את רוח האינטלגנטיות, ודבר זה לא רק שהוא אפשרי לעשותו אלא שהוא גם קל יותר ובאמת נעשה לעתים קרובות ביותר. אבל אינני מאמין שאפשר לטפח את האינטלגנטיות מבלי להקנות ידיעות, או על כל פנים להביא לכך שהידיעות תרכשנה. בלי אינטלגנטיות, סבך עולמנו המודרני לא יוכל להתקיים, ועוד פחות מזה יוכל להתקדם. אי לכך, אני רואה בטפוח האינטלי-גנטיות את אחת המטרות הגדולות של החינוך. יתכן, שדבר זה יראה כדבר של מה בכך, אולם אינו כך למעשה. הרצון להרעיף לתלמיד טיפין טיפין מזה שאנו קוראים „דעות נכונות“ הפך את המחנכים לעתים קרובות מדי לאדישים בהחלט לטפוח תכונה זו. אולם, כדי להסביר את הדבר יותר אגש להגדיר תחילה את התכונה הזאת מקרוב יותר ולהתחקות על אותם ההרגלים הרוחניים שהיא טעונה. לשם כך אעמוד עתה רק על הכשרון לקנות דעת, ולא על רכוש הידיעות הנמצא כבר בעין.

אחד החושים הטבעיים בחיים האינטלקטואליים הוא חוש הסקרנות. בצורתו הראשונית ניתן לראות את החוש הזה אצל בעל-החי. האינטליגנטיות טעונה סקרנות מהירת התפיסה, וצריכה להיות ממין ידוע. מין זה של סקרנות המביא את הכפרי להציץ לחלון שכנו מבעד למסך – אין ערכו רב מאוד. ההתעניינות הנפוצה מאוד בעסקי רכילות אינה נובעת מאהבת הידיעה אלא בזדוניות. אין איש שילך רכיל בנוגע למידותיהם הנסתרות הטובות של הבריות, אלא רק על מומיהם הנסתרים. לפיכך, רובה של הרכילות אין בה מן האמת ולא כלום, אולם יש דאגה ושמירה על כך, שהיא לא תעמוד באור האמת. חטאי שכנינו, כתנחומי הדת, הם כה נעימים, שאיננו עומדים לבחון לעולם את אמתותם לאור עדויות מהימנות יותר. הסקרנות, במשמעה הנכון, נאצלת מהאבה הטהורה והאמיתית לדעת. בצורה תמה וצנועה ניתן לראות את פעולתו של כוח זה בחתול שהוכנס לחדר זר לו ביצאו תיכף לדרכו לתור ולהריח כל פנה וכל חלק של רהיט בו. ניתן גם לראות זאת אצל ילדים בשעת התעניינותם התאונתית במגרה או ארון שנפתח פתאום לרשותם לאחר שהיה תמיד סגור. חיות, מכונות, רעמים, וכל מיני עבודות יד מעוררים את סקרנותם של הילדים במידה מרובה, וצמאונם לדעת מעטה בושה על המבוגר האינטליגנטי ביותר. עם הגיל העולה דחיפה זו נחלשת והולכת, עד הגיעה למצב שכל דבר שאינו מוכר מעורר

הוא רגש האהדה. קיימת אהדה פיזית לגמרי: הילד הצעיר בוכה מפני שבוכה אחיו או אחותו. הרגשה זו, אני מגיח, משמשת יסוד להתפתחות שבאה אחריה. התפתחותה של הרגשה זו וגידולה צריכים ללכת בשני כוונים, ראשית, שהרגשת האהדה תשמר גם כשהסובל אינו נושא לחבה מיוחדת, ושנית, שהיא תשמר גם בשעה שמציאותו של הסבל ידועה, אבל איננה מציאות לחושים. ההרחבה השניה מותנית רובה באינטלגנטיות. יש והיא תגיע רק עד כדי אהדה לדבר המתואר בהירות רבה ובחריפות, כגון, ברומן טוב, ויכולה גם להגיע ליתר דקות ולהכשיר את האדם להתרגש בכל נימי נפשו ממספרים סטטיסטיים. יכולת נפשית זו לאהדה מופשטת נדירה מאוד וחשובה ביותר. כל אדם, כמעט, מושפע הרבה, אם האיש האהוב עליו חולה במחלת הסרטן. רובם של בני אדם מתרגשים גם בהיותם עדים ליסורים של אנשים בלתי ידועים להם בבתי החולים, אולם עם קראם על אחוז המתים ממחלת הסרטן הם, בדרך כלל, אינם מרגישים אלא פחד בן-חלוף, שמא הם או איש קרוב להם חולה במחלה זו. הוא הדין ביחס למלחמה. כל אדם רואה את הדבר כאיום מאד, אם בנו או אחיו נעשה בעל מום, אולם אינו רואה את הדבר איום פי מיליון, כשבני אדם למיליון הופכים לבעלי מום. אדם גדוש מידות נאות בכל ארחות חייו הפרטיים עשוי לקבל את הכנסותיו משסוי למלחמה או מענוי ילדים בארצות „נסוגות“. כל התופעות התדירות הללו אין מקורן אלא בזה שאהדה אינה מתעוררת, אצל רוב בני אדם, ע"י מניע מופשט בלבד. חלק הגון מהרע שבעולם המודרני היה חדל לו ניתן למלא חסרון זה. המדע הגדיל בהרבה את כוח השפעתו על חיי אנשים במרחקי ארצות מבלי שיגדיל את אהדתנו לחייהם. דמה בנפשך, שאתה בעל מניות של חברה העושה בעסקי כותנה בשנחי. יתכן, שאתה איש טרוד מאד ובהשקיעך את כספך במניות אלה עשית את צו השער העסקי, ולא מעניינות אותך לא שנחי ולא כותנה כי אם רווחיך, ואע"פ כן נעשית שותף לכוח המוציא להורג אנשים חפים מפשע, ורווחיך היו כלים אם לא יכריחו ילדים רכים לעבוד בעבודות מפרכות, בלתי טבעיות והרות סכנה. אינך יודע זאת באשר מעולם לא ראית את הילדים, והדחיפה המופשטת בלבד אין בכוחה לעורר אותך. דבר זה הוא סבת הסבות לכך שהחרושת הגדולה היא כה אכזרית, והוא הסבה שדכוי הגזעים המשוועבדים נשאר בעינו. חינוך שייצור רגשות לכוח דחיפה מופשטת, יעשה את ההופעות האלה לבלתי אפשריות.

ערות ההכרה, יש לכלול גם את זו, היא תכונה הדומה למעשה, להרגלי התבוננות והסתכלות, ונוהגים לראות בזה את כוחה של האינטלגנטיות. רגישות אסתטית מעלה שוב על הפרק פקעת שאלות שאינני בא לדון בהם במעמדי זה. אעבור לכן אל האחרונה מארבע התכונות שציינת, והיא – האינטלגנטיות. אחד הלקיים הגדולים שאנו מונים במוסר המסורתי הוא הערך הקטן ששיוו לאינטלגנטיות. מבחינה זו צדקו היוונים. אך הכנסיה הדריכה את האדם בדעה, כי שום דבר אינו שקול בערכו ל„מוסר“, ומוסר זה פירושו ההמנעות מלעשות מעשים המנויים ברשימה ידועה והנקראים בסלוף „עוונות“. כל אימת שמצב זה נשאר בעינו, מן הנמנע הוא לשכנע את האדם להאמין כי האינטלגנטיות מביאה לו יותר טובה מאשר מביא לו מוסר

רק בחילה, מבלי שתתעורר שאיפה כל שהיא להכיר את הדבר מקרוב. זהו המעמד שבו האדם מכריז כי, הארץ נמסרה לשמצה, וכי, הדברים אינם עתה כדרך שהיו בימי נעוריי. הדבר הזה שנעלם ולא נשאר יותר כפי שהיה באותו פרק זמן מוקדם - זו סקרנותו של הדובר. עם סופה של הסקרנות וכליונה נוכל לראות גם עת האינטלגנטיות כמתה בהחלט.

ואע"פ שעם עבור גיל הנוער הסקרנות פוחתת והולכת באינטינסביות שלה ובהיקפה, הרי באיכותה היא עשויה עוד במשך תקופת זמן זה להשתבח ולהשתכלל. סקרנות לבעיות כלליות מעידות על רמת אינטלגנטיות גבוהה יותר מסקרנות על פרטי עובדות. בדרך כלל כל מה שגבוהה יותר ספירת הכלליות בה במדה רבה האינטלגנטיות (את הכלל הזה לא צריך בכל אופן להבין במובן צר מדי). סקרנות שאיננה קשורה בהישגי תועלת פרטית מעידה על התפתחות גבוהה יותר מסקרנות הקשורה, נאמר, בצפייה לסעודה. החתול התר ומריח בחדר הזר איננו חוקר מדעי טהור ובלתי מעונין בתועלתו, אלא רוצה בלי ספק להוכיח גם, אם אין בקרבת המקום עכברים בנמצא. אולי אין זה נכון לאמור בהחלט, כי הסקרנות אינה טובה אלא בשעה שהיא באה בלי כל ענין עצמי, ויותר נכון יהיה לאמור כי היא טובה או כשהקשר עם יתר הדברים איננו ישר וגלוי, אלא נתן לראותו רק במדה ידועה של אינטלגנטיות. ענין זה על כל פנים טעון החלטה עתה.

(סוף יבוא)

ש. שלום

* * *

שלא יהיו סומים ימי בהם עליתי -
נשקתי את עיניך...
שלא יהפך הזון הנש אשר צויתי -
רחמתי מנגד...

שלא אגוד לבר בעמק שהצבתי -
נרדמתי בין שניך...
שלא יקרא הער ואני תנומת אהבתי -
נפעמתי מעמד...

שלא ימות אתי הנקר אשר הכרתי -
הפריתי את דמנך...
שלא ישוב הבן לדרךך כקר עברתי -
נפניתי נאלך...

אליהו סקלר

שני שירים

ראשית סתו

חיי

יגלעני הנל נכח פני החלון
גם לבקש התרים: עד האסק נפרש
הקריע - (מפרץ) נתפדר הוילון
נישוב בו הרוח כבתוך המפרש.

הנה כי סבויי הימים נרבים
יש עוד תקנה החלץ מןם?
לתרר דברתי - קצר חרבים
קא אתרי הך בקני הורם.

מרחב ושיא. נבעול הירק
מרגב צין ומתמר; -
מרי עסיסו בו - מתק ארץ
תוכי פארם משתמר.

ישנו רנע גדול: את אשר תעלים
כה צמק - תבשא: הברה רק תקרא.
עד המו תבשא - יצמחו התתלים.
תבשרש לה ממשל צמרת תקרה.

עניתי מאד. איך אמרה פי מצות
טהר הכחל עם רך חורון?
יופי נחבני, מפרפר כבצבת:
נכה הדלת ורחב ארון.

כבבואת הזוי תחתיו אתע
בשביל קויון ומתפתל;
בלע שער ערטה
אתי רסים קרן אטלטל...

ישנו רנע גדול... התלל כי העף
להלוחית מלחה של מרחק מהביכ.
נתק כה גליל לו התרר וצף:
יוביל אותו רוח לאן שוביל!

כי לב תליפות קפוט מתרנש
ושם כמו רגיל חניה לסקלון...
החמתי ממצוק, קצנתי על דרגש
נפעירני הנל אל בשא, אל שלחן.

כי עקבותי מדמי לחו,-
דם פצע תם עלי דרכים;-
גם לי, גם לי אולי סלחו
חזומתי המחרכים.

צִוּיֵי

רצונך - חוטף כעבים, פושט עור:
 מקר לך, בני, מקר.
 רצונך להיות רוצח - ולו גם מצית.
 מקר לך, מקר.
 ברצונך החליף חיש-מהר עלמות.
 כשם שהן עצמן מחליפות שמלות.
 אז החלף, בני, נקרי.
 רק אתה זכר תזכור, מקמדי.
 אם תבוא אתה התנשא על אדם.
 תניע לידי כך ללבוש עינים
 הדבר הזה, התלוי בחוץ.
 ונקה על כך - כל תבוא השעה -
 תכתוב אז שירים על יפי הקבנה.
 או גם על קדשת התנייד, ססיעולם
 נקורי, אתה החכם.
 אם יהיה כסף לי, לו מעט עמדי.
 ולו גם כרי ממבע, כפרושה.
 אכתב בצנא, שמשאיר אני אותה.
 לבד ארצי, מלך הולני, עתירי.
 ואני, מלבד שנפסיק לאמר - אתה -
 אחתוך אני, בכתוך איש-יילי
 דבשנית, עבור בקצנים בכתנה.
 הנימים, קשרו אותנו, אללי -
 ואבא-סתבה וילד-פלט.
 עזור השם לי, רבון עולמים.
 אף -
 זאת -
 תשמור -
 בקרב -
 הקמים -

מיריש : ג. טלפיר

וקזאת עשיתי לעצמי.
 הנה עם וריחת-השמש בקריע
 לאסוף אלך, יחירי ברכי
 נללי צאן אל חוד שירי הפביע,
 אשר רק תמול-שלושם כתבתי
 על לבנה זו, זיו קרנייה בלילות;
 הן על כך אני מצדי הוספתי
 משירי ארשם, מאחר השלקנות -
 כבאו למד על קדשת זה התנייד.
 וסחר ראשי בקשבי רק על כך;
 את כלי זה אצורר הפעם בכתוך שק.
 זה בצורר קלו עשוי בלוא-פרק.
 אתר כך אקבע בכלונם בזה מסמר
 על יד החלון ואת הצורר מהר
 אהלה בחוץ על ראש מנרקה;
 יעברו גריות וילדים בקמנפה
 ועמדו לשאול מה קזאת עשיתי?
 אשתתנה עמך לרגליהם ועניתי.
 שאלה הן רק מעט מועיר שנות חני.
 נהעבשו לבין גריכות ספרי.
 שמלאו סרחון חכמה נושנה.
 ארונות יקר בירתי הקדוניה.
 וקשרק בני יחירי תקמן
 (מלא יסעור ושמהה כאצבעון).
 הנקם לשנה רביעית, הפשיל
 את ראשו הקט, כאמר להכשיל,
 הושבתי אותו, פעושי, על ברפי
 ואפסח אליו: הן תקשוב לך ברי,
 יודשי, כי אני מקמית לך קעת.
 קשם שאין הדריך מניחת זה המת.
 אני לא אבוא, בהיותך נדול בקר,
 הפריע פעם מניחתך בנקר.

חיים ליברמן

משה לייב הלפרן

צפור וקבים מתחת לכנפיה, אדם, נקניקי-חזיר הדביק לפניו
 כשפתים, או השמש היתה לפתע, לא פחות ולא יותר אלא
 „אחורי-זהב לאלהים“, ועד כמה מוזרות ומשינות הן התמונות,
 פי כמה משונה ומוזרה היא השתייכותן ההדדית. חתיכת לחם
 וחתיכת גבינה יוצאות שלובות זרוע ברקודים ונוהמות שירת

משה לייב הנהו משוררן של תמונות מוזרות. אין צורך להתעמק
 ביצירתו, בכדי להוכיח, שהנה לפנינו הלך מחשבה עצמי.
 עינו, הנה עין משורר בלתי רגילה. הזויות מוזרות, אנשים
 מוזרים וצפרים מוזרות, ממלאים את דפיו: בובות מצחיקות,
 מסכות מסורסות, צורות טרגי-גרוטסקיות. בשיריו תראו, באה

נהפכת אצלו למשחק פראי-מסתבך, למירוץ פרדוכסים פרא. כל תמונה, משרק נתקה הקרומית הלשונית הראשונה, יש לה כבר תאומה, את הפך-עצמו לצדה, וכולם הם קופצים במחול צווחני וצבעוני. שיריו הנם מחול משגע של חויונות, של גיצי סדנה מבוהלים, כוכבים עפים של אורות-זיקוקין נשפכים; והנה הם מירוץ שדים פראי, עם קול הצלפה של שוטים, עם דפיקות על גבי טסים, כאילו רוחות טמאים היו מנגנים על כלי-פח. הכל בכל באופן ציור ופרא, עד כדי כך שהעולם הסטטי יתנועע, כמו לפני עין שבורה, וכל החומר מתפרד, כל הצורות נעלמות, וקם עולם ללא תכנית, ללא יסוד, ללא מטרה, תל-אשפה של תוהו ובוהו, מחול דימונים.

זאת אינה פנטסיה של אל בורא. כי אם זו של שטן מחריב והורס. משה לייב הנהו משורר בחסד השטן.

אולם, אין אלהים מונע ממנו את חסדו. שיריו הם לעתים קרובות תוהו ובוהו של תמונות: ומה מקשר אותן יחדיו? מה מרתק אותן להיות לשיר אחד? מה מחבר אותן עד כדי כך, שלא תשתפכנה כקטניות לכל העברים?

משהו סודי מחשק אותן, כחשוקים את החבית. על פי חוקים סודיים נצבות תמונה אחר תמונה, חלק אחד מסתגל למשנהו, והכל ביחד היה לשלמות. כי שיריו של משה לייב מושתתים על אחדות עילאית. להם משהו מהגות עליונה. לעתים קרובות הנם שעורריות רעיונות אמיתיות, בהן כל שורה מסבכת עוד יותר, ונדמה שחסרות הן מרכז משיכה. תהא הדמיונות שלהן מעורפלת כמה שתהיה - מאחורי כל זה צופיה עין פכחית; יהיו שיריו מערבולת פראית של הבלתי-אפשרי - אנו מוכרחים להאמין לכל הנעשה. זהו הסוד העמוק בשירתו של משה לייב והטעם המיוחד. וזהו חלקו של אלוהים בה.

בשל הדמיונות הפורעה והמדובללת הזאת, סגר משה לייב בפני רבים את הדרך אל שירתו. הוא הנהו משורר מעורפל, שרק בקושי חודרים אליו. אולם, דוקא הודות לדמיון הזה מביא הוא את החסד הראשון, אשר יעניק אותנו משורר אמתי: עולם אחר, עצמי, שעין אנוש לא שזפתהו, שהוא הוא שבראהו לראשונה. משה לייב הנהו - חד-פעמיות.

הערה: מאמר הערכה זה, שרק קטע אנו מביאים כאן, נכתב ונדפס עוד בחייו של המשורר. - המשכית.

המרסלייטה, או שמע ישראל ובשר-חזיר, יחד עם שמונה עשרה מרעישים עולם, שיביאו את הסולם". שירים - חדרים מלאי פלאים, פנאופטיקום, שם רק בקושי נכיר משהו מן העולם המציאותי שלנו. אפשר לקרוא להן שירי פלאים, כשם שמדברים על מעשיות-פלאים. הן זורמות ממתוס אכסוטי, אשר הנהו המתוס העצמי שלו, ממנו רקומות מעשיות-פלאים לילדים, הקרובות לו ביותר בעולם האמנות ולמין פנטסטיקה זה, בזמננו. הן תמונותיו של שאגל והאסכולות השכנות. ויותר, הסרטים הקומיים של הפילם, הסימפוניות המשגעות עם גבוריהם המזורים ומעשיהם. כמו במעשיות פלאים, אשר לילדים, ובסרטי פילם, כן גם משה לייב שולל בשיריו כל חוקי הטבע. לחוק הגרביטציה ולהתנגדות החומר. אין להם שליטה כאן. כל שכל בטל כאן וכל רעיון הגיוני אין לו חלק כאן. שיריו של משה לייב, כמעט כולם כרובם, יכולים להיות נושאים טובים לסרטים פילמיים פנטסטיים ממין זה.

ומסביב ליסודות אלה מרוכז עיקר שירתו של משה לייב. הוא איננו משורר רגיל, הוא הנהו אחר. הוא משוררם של יסודות אחרים. לעולמו סטרוקטורה ואסתיטיקה משלו. מהשירה הרגילה אין הוא לוקח, לא את הנוסח ואף לא את החוק. צורתו חיה בו, בעצמו. אי-אפשר לאמור זאת בכל ספרותנו על משורר אחר, מה שאפשר להגיד עליו, שהוא הנהו או משורר קטן-ערך לגמרי או משורר גדול במאוד מאוד.

משה לייב הנהו משורר קטן-ערך עבור אותם האנשים, שאין בכוחם לעזוב את מסלולם הרגיל, אבל הוא הנהו משורר גדול עבור אותם, המעויזים בנפשם ללכת ולטוס אחר הפנטסיה האורגינלית והנועזת. והפנטסיה של משה לייב הנה במאוד מאוד אורגינלית ונועזת. זאת היא הפנטסיה המשתרבת ומשתלבת בזיגוגים, סלילים, קפריסות, פרפורים, התיפחויות. אין אף פעם לדעת, לא לשער, וגם לא לתפוס להיכן תביאנו הפנטסיה שלו. הוא בעצמו, כשרק מתחיל באיזה דבר, אינו יודע היכן זה יגמר. פנטסיה הירוגליפית. הפנטסיה שלו הנה מין יצור, בעל מאות כנפים, וכל כנף ססה לעבר אחר. עין המשורר שלו אינה מכירה במעלה ומטה, אין לדידו לא מוקדם ולא מאוחר, לא אתמול ולא היום. משה לייב הנהו משורר של "עורבא פרח", מיסטיקן. הנושם תמיד כשמסכה על פניו. המתמטיקה המדויקת של העולם

ג. טלפיר

חינוך הנוער לאמנות

א

קיומה הרוחני של כל אומה מותנה, במדה רבה, באחדות הנפשית. שהיא הנה המקור לכל חזות ובה חבויים כל הזעזועים המטפיסיים ונעוצים כל הגלויים הראשוניים. חורבן האחדות הנפשית בא עם השתררות המכניזאציה על הרוח. התופעה הזאת אינה דוקא הופעת זמננו אנו; אפשר להביא כמה וכמה דוגמאות מתקופות ועמים שונים, ואף מתקופות יצירתה של אומתנו אנו. אולם, לא שאלה זאת עומדת במרכז הבירור, כי אם עצם הבעיה החמורה: כיצד להציל מצפוני המיכניזציה של האדם את הדור הצעיר לאידיאלים תרבותיים? ואמנם, עלינו לברר

אין כיום דבר מסובך וחמור בחיי האנושיות מאשר חינוך הדור הצעיר, ושאלת הכשרתו והפעלתו לאידיאל תרבותי-רוחני. כי הנוער נושא בנשמתו גרעיני-רוחניות והנהו חלק בלתי נפרד מכל חזותו הרוחנית של לאום זה או אחר. לכן מחוייבים המחנכים לשמור על האחדות הפנימית של כל פרט ועל הקשרים, - בל ינותקו, - עם האידיאל הרחוק. אסונה של האנושיות הוא בזה, שעם הרס האחדות הנפשית נותקו גם, בהיסח הדעת, הקשרים עם האידיאלים הרוחניים, ומכאן כמובן, חטאת לפתח רובץ.

הוא הוא שהיה יוצרה. אולם, יוצריה היו תמיד פונים אליו, מבקשים להם אוזן קשבת דוקא בין השכבות הללו ומחפשים להם נושאי-כלים לאידיאלים החדשים, לדעותיהם לבין שכבות העלומים.

הדבר ידוע, אלא שהשאלה העיקרית היא, עד כמה שטפחו אלה את האחדות הנפשית ורתקו את הדור לאידיאלים תרבותיים-רוחניים, או עד כמה שאנשי-מפלגות - חתרו בסיסמאותיהן מתחת לאחדות הגפשית, ועל ידי כך אפשרו להשתערות תהליך המיכניזציה. אולם, אלה העומדים תוך שכבות הנוער, ומבקשים להם דרך לאידיאלים, עליהם גם כן לבדוק עד כמה שהדבר בא להם בשל חיפוש אחר אידיאלים של אמת לקנינים התרבותי או מתוך דוגמתיות לבד. כי אין לך דבר קל מלהחליף מין בשאינו מינו.

אמנם, דורות שלמים באירופה שאפו לתקנת החינוך וביסוסו על יסודות קלסיים, במ ראו אמצעי בדוק לקרב את הדור לתרבויות קלסיות, ענקיות, שעליהן, במידה גדולה מושתתת התרבות האירופית של מאות השנים האחרונות, אם גם לעתים יותר מתוך אונס מאשר חופש הבחירה. בשטח זה חלו בעשרות השנים האחרונות שינויים עצומים. החינוך הקלסי היה באיזה אופן צריך להחיות בלבבות צעירים את האידיאלים הגדולים של תרבויות זרות ורחוקות בזמן ומקום מבלי לראות, שמאותן התרבויות לקחו רק את הקלפה אך לא את הצורה המהותית והמצינית אותה. עד כמה שהדבר הצליח, אפשר לראות מתוך היצירות האמנותיות-ספרותיות של המאות האחרונות, ואף של הפילוסופיה, שבמידה לא קטנה נשענה על היונית ועוד היום מבקשת לה שם סמוכין; על כל צעד ושאל נתקלים אנו בתורתו של אפלטון, מבלי לדעת שממנו באו. בסוף המאה הקודמת נתערערו יסודות החינוך הקלסי, וגם הדעה הזאת הלכה ופנתה מקום להלך-רוח אחר לגמרי. אידיאלים חינוכיים חדשים צצו, ואלה שוב היו מבוססים על הישגי מדע בשטח הטבע והטכניקה, מבלי לראות את הסתירה הגדולה, שבין הרוח היוצרת ובין ההישגים הנסיוניים.

ב

מכאן הפניה למדעי הטבע והטכניקה, שעליהם, כביכול? היה לגאול את רוח האדם. כמה מצחיק הדבר היום?! אמנם, בשל זה קם לה, לאנושיות, צבא ממצאיים ועובדים, שכפו עליה את המיכניזציה, ההולכת וכובשת לה את המחשבה האנושית. אולם, בשל כך נסתתמו גם מקורות החיפושים הרוחניים והעזוועים המטפיסיים, שיסודם באי-שקט ופחד מפני האיום, שבהויה. על השאיפות התרבותיות רוחניות נגזרה כליה. המרץ הרוחני הגדול, שהיה חבוי בנפשה של האנושיות נתבזבז על אמצאות מיכניות, והמושכל הראשון היה למוח קר לבד, אשר התרגל והסתגל לסורוגטים תרבותיים, הניתנים לו על ידי הישגי הטכניקה ופנה עורף לרוח עצמו, להגות ולהעמקה תרבותית-רוחנית. עתה שוב עומדים העמים לפני שאלה חמורה ומסובכה, כמובן, באם רוצים הם להציל עצמם מהחורבן התרבותי, מכילת המיכניזציה של רוחם, המאיימת עליהם זה מכבר. אך יותר מאשר מאיימת הסכנה הזאת על עמים אחרים מאיימת היא עלינו, על תרבותנו ועל רוחנו, כי טרם עלה בידינו להכות שורש בקרקע

גם לעצמנו עיקר מהותו של החינוך, והאמצעים העומדים לרשותנו לשם העברתו על מצע רוחני.

ברם, החינוך אינו רק שאלת הקניית סכום-ידיעות מסוים במקצוע זה או אחר, כי אם למעלה מזה, דבר שכולם מודים בו, ואף-על-פי-כן, משהו נתקלקל במערכת חשבונותינו. רוב השנים ואת מיטב ימיו מבלה הדור הצעיר על גבי ספרים ובין כתלי בתי ספר, שם הוא בא לרכוש לעצמו את המעט שבמעט לדרך החיים, אולם לא לדרך הרוח והיצירה. לכן, כל עוד הדור הצעיר נמצא בין כתלי בית-הספר ועומד תחת השפעת המדריכים יש לתהות על קנקנו לא רק מבחינה מקצועית, כי אם - וזה בעיקר - מבחינת-הכשרת-הדור כולו לאידיאל הרחוק. לא סכום הידיעות קובע את פרצופו של דור זה או אחר, כי אם דבר מה שמעבר למינימום או מכסימום של ידיעות, מכל שכן שאין להתפאר היום, שיתכן לחנך דור אינציקלופדיסטים; והיום אין הדבר כבר בגדר של אידיאל. שוב לא הידיעות, - וגם לא מתוכן צמחו רוב האידיאלים של האנושיות, - תאפשרנה לזרוע בלב הדור את האידיאל של הרוחניות, ואף לא לשמור על האחדות הנפשית. בגבוב ידיעות לבד, שאין לצדן שאיפה ליצירה, בין שהיא מבוססת על הכרה יוצרת ובין שהיא מושתתת על הצורך בעצוב ערכים חדשים, אין לראות הכרח רוחני כל שהוא. כמובן, שאין הכתוב מדבר בכל מאה אחוז של הנוער. אם גם הכוונה היא, לדור הצעיר כולו: בשנות העלומים אין לדעת מי ומי יהיו נושאי דגלה ויוצריה של התקופה. הדבר, עד כמה שיקאה לפרדוקס, אינו נתון להשגחת מורים או מחנכים, לעתים קרובות הוא בנגוד לכל התקוות, שתולים המחנכים. אין כאן הכוונה, שעל בית הספר להיות מדגרה לכוחות יוצרים; אבל החינוך צריך שיהא מושתת על אותם היסודות, שיכולים להיות מצע לצמיחת כוחות יוצרים. הידיעות הנלמדות אינן יכולות להיות מטרה בפני עצמן, אלא כלי-עזר, ולפעמים גם לא החשוב ביותר.

המלחמה מסביב לחינוך נטושה זה דורות בכל העמים, כי מקדמת דנא הרגישו, שזהו המפתח לעתידו של כל עם ועם, התלוי באידיאלים, שינבטו תוך האחדות הנפשית של הדור. כל עם, שהיה דואג לעתידו, נשא עיניו להדרכת הדור הצעיר; מכאן גם החרדה לכפות על הדור הצעיר השקפת עולם הרווחת בעם, שעל תקנתה תהו לפעמים דורות שלמים - - - מכאן המסורת. אלה, איפוא, לא הרגישו, שבשמירה על המסורת ועל המקובל יש משום ניתוק הקשרים בין האחדות הנפשית ובין האידיאל הרוחני. כאן גם סיבת שיתוק המחשבה. החרדה לשמירה על המסורת - אין בה משום יסודות יוצרים ומקורה בחולשה ופחד בפני אידיאלים חדשים - רוחניים, כמובן - העלולים לצמוח ולהיות לרועץ לדור החולף.

אף-על-פי-כן יש שהדור הצעיר קורע לעצמו חלונות ומחדש את הקשרים, שנותקו בין האחדות הנפשית ובין האידיאל שהנהו מעבר לישותו הגשמית. אז, כמובן, פונה הנוער לאידיאלים, שהנם למורת רוחם של האבות - אבל לאידיאלים תרבותיים-רוחניים - על כן מתחילה מלחמת אבות ובנים.

כל שאיפה לשינוי ערכים באומה או ליצירת אדם מעולה היתה נעוצה בראשיתה בלבבות הדור הצעיר, אם גם לא תמיד

האמנות. ולנו לא כל שכן. כאן פועלים חוקים היוליים, שראשיתם נעוצה ביסודות העבר מזה, ובהרגשה המטפיסטית, המשותפת לעם כולו מזה. החוקים הללו הם הם המהווים את המצע לכל הגילויים והם גם קובעים סגולות הבטוי ועיצובו. (לא כאן המקום לפרש את הדבר). הפעם לא הם, כשהם לעצמם. מענינים, אלא תוצאת פעולתם על העצוב התרבותי ועל פרצופו הרוחני של הדור.

אין זאת בחירה חפשית, כי אם באיזה אופן הכרה, שאינו תלוי ברצוננו החפשי לבד, אם גם יש בכוחנו לכוון אותו ולקרבו למציאות, לשתף את עצמנו בהגשמתו. זהו כוח העצוב המתגלה באומה, כשם שאנו יכולים לראות כזאת אצל האיטלקים והצרפתים בשטח הציור, בגרמניה בשטח המוסיקה והדרמה וכדומה. כאן יש להדגיש, שלא תמיד מופיעה השאיפה הזאת, כקנין השכבות הרחבות וכרצון עממי, אלא, יותר נכון, היא חיה בכוח חזותה של האומה ובאה לידי הכרה אצל יחידים לבד, אלה המעצבים, בעצם, את דמות דיוקנו הרוחני של הלאום. כן, אלה היחידים, שבהם הכוח הזה נהפך לעצוב, ליכולת אוביקטיבית ביזאציה והגשמת חזותם באמצעים אמנותיים, הם הנם יוצריה של התרבות, וממילא מטביעים חותמה של האומה בביטויים, הם, ולהיפך.

דורות שלמים, ולפעמים דורות על דורות, טפחו את החזות הזאת שבכוח, עד כי באו יחידים וידעו להפוך מתוך תוכה את הרצון החבוי למציאות נאצלה. זה הנהו באיזה אופן שהוא רצון משותף לאלה, שכל היצירה הנה שאלת חיים ומות להם, להפעיל את הדור למאמצים בכיוון זה. וכמובן, שהרצון הזה נשא פרי והוא הוליד את גדולי העצוב האמנותי במקצועות ובשטחים שונים. אין זה כלל וכלל מקרה, אלא תוצאה של לבטי דורות צעירים, אשר טפחו, התלבטו, בקשו והגיעו לידי מדרגה זו שאליה הגיעו כמה מאומות העולם. יהא יחסנו איזה שיהיה לתקופות שונות בעצוב הבטוי האמנותי, עלינו להודות, שזה צמח מתוך הרצון הקולקטיבי, החי בנשמת האומה, ומצא לו את נושאי כליו באדם הצעיר. כי זה האחרון מסוגל גם מתוך רעב וצמא לשאוף לדבר-מה נאצל, שהיה מפעם את רוחו. ואין להכחיש, כי המונים של אלה, שנכשלו בדרכם, כמו כן של אלה, שהגיעו פחות או יותר לדרגת התפתחות, הכשירו את הקרקע לזריחתה של היצירה האמנותית. כי זו האחרונה היתה והנה גם כיום החסד היחידי שניתן מאת אלהים ונשארה מקור רוחני יחידי לאדם.

הרצון המשותף הזה לעצוב ערכים אמנותיים, היה ממלא דורות שלמים, שמתוך רעב ליצירה היו מתמסרים לרעיון זה, שנראה קדוש במעלתו לא פחות מאשר גלויים דתיים, למשל. ויחס של קדושה זה, הוא היה גם לכוח מעפיל, המעלה אותנו מתוך האפרוריות היום-יומית ומקרב אותו לרעיון האלוהי שבכל מעשי בראשית. מכאן ואילך היתה האמנות על כל מקצועותיה ממלאה את הדור הצעיר, דור עלומים, שהיה נוהר לשנות ממציאותיה, לשנות מאותו המקור הנאצל שהיה במשך הדורות משמש את אצילי הרוח באנושיות. ורק לאלה, כי אל נא נשקר לעצמנו: המוני עם אינם זקוקים מבחינה איזה שהיא לערכי אמנות, הם מסתפקים לעתים בסורוגטים של ערכים אמנותיים, כשם שאנו רואים כיום - שעשועים.

(המשך יבוא)

היצירה - ועל שכבות הנוער בפרט. זה האחרון עלול בקלות יתרה להגרר אחרי סיסמאות הרחוב ואחר חידושים מאיזה מין שיהיו - ובלבד לא רוחניים, - חידושים שאינם עולים לו במאמצים רוחניים מיוחדים ואף לא בחיפושים אחר אידיאלים חדשים שיהיו למרכז כל הגותו.

השאלה הזאת הנה כיום בהרבה יותר מסובכה, מאשר למראית-עין. כל עתידנו מסתכן בשל פנית עורף זו של הנוער לאידיאלים רוחניים. נראה שאין הוא רגיל אצל חיפוש אחר העמקה עצמית, ושמירה על האחדות הנפשית ואחר ערכים תרבותיים, שיש אתם להיות מבוע רוחני לדור; ובוזה גם להיות ערובה לפרצופו הרוחני של העם.

היודע כיום קצת שבמקצת מן המתהווה לבין שכבות הנוער באומה יעמוד מיואש למראה העזובה, השוררת כעת בעולם הזה, עולם שהנהו חד-במינו, ושהסתכנותו במערכות החיים עלולה לגרום לחורבן תרבותי לאומה כולה. הדבר בולט לעין, כמובן, באט רוצים לראותו: נתוק הקשר בין האחדות הנפשית ובין האידיאל הרוחני.

בדרך כלל יש לציין שהנוער הקרוב ביותר בכוח גילו ובכוח הרגשתו המטפיסטית הטהורה לכל חזות רוחנית יכול לספוג אל תוכו מריתמוס ומבטוי חדש, שהנם פרי מציאות חדשה. בזה יכול הוא להיות לכוח מכריע בשינוי ערכים תרבותיים-רוחניים. על ידי כך נעשה הוא מחובר חיבור קבע לקרקע, לפרשת חיים על כל שלל הלבטים הרוחניים בחתירה לאידיאלים רחוקים. הוא ילך בדרכי חיפוש אחר האמת ואחר גילויים חדשים שבכל ביטוי תרבותי. כי גם זו האחרונה מבקשת לה דרך להגשמתה העצמית כמובן, כנושא אובייקטיבי של סך הגלויים אשר בחזותה של האומה.

והדרך היחידה, כיום, המובילה למציאות היצירה המקורית שתהא גם אובייקטיבית מבחינת ערכיה העצמיים, מן ההכרח, שתהא מכוונת אל היצירה האמנותית לבד. הפעם (אולי בפעם האחרונה!?) על האמנות למלא תפקיד מכריע בהתחדשות היצירה התרבותית באנושיות כולה, ואצלנו לא כל שכן.

זהו צו הזמן וגם דרך אחרת אין. אל נא יראה הדבר כמשהו דמיוני לבד; יש לשאוף מתוך עצמיותנו ומתוך הכוח המכונס והחבוי באומה לדבר חדושה של תרבותנו, לא רק למען התייפפות של הדור, כי אם - וזה בעיקר - לשם יצירת ערכים רוחניים, שיהיו מושתתים על יסודות עצמיים חדשים. אין כאן רק רשות, כי מתוך כל מאורעות החיים הננו יכולים להוכיח, שאין כיום דרך אחרת. מאשר למצוא את השביל היחיד המוביל למקורות היצירה האמנותית. כל דמותנו הרוחנית תלויה כעת במדת רכוננו מסביב ליצירה המחודשת הזאת, שלא תהא רק כלפי חוץ, כי אם חלק מכל חזותנו. מכל שכן, באם רוצים אנו לשמור על רעננות הרוח, שעתידה תלוי במדה גדולה, ואולי גם במאה אחוזים. בכוח היוצר והמעצב. לכן יש לאחוז בכל האמצעים בכדי לקרב את האידיאל של היצירה האמנותית אל הדור כולו, ואל הנוער בפרט.

באיזה אופן טרגי לא נשאר לה, לאנושיות, לאחר שנות לבטיה במאת-השנים האחרונה, אלא מקלט אחרון לרוחה - - -

ס ק י ר ו ת א מ נ ו ת י ו ת - ס פ ר ו ת י ו ת

ד"ר ש. י. טשארנא

רבת אחת ובפתיחה הופיעה שמו על דפי העתונים כאן, - הוא הצנוע, השחקן, השרוי תמיד במחבא, שנשכח מלב. חימה. ורטט הלב: מאמר משלו, רשימה, הערה. „ואפשר - נתחרהר - תתגשם סוף-סוף משאת נפשו והוא יבוא? אך הנח! מה האיש... עכשיו מוכן.

היתה זו אישיות דגולה, ברוכת כשרונות. עוד בצעירותו פרה עם הדעת ויכול לה, בקלות, כמעט בלי יגיעה יתרה, כי על כן היה מחונן בתפיסה חדה ומהירה, בשכל חריף, יהודי, בוכרוך מפליא, ובעיקר - בכוח התמדה רב, בלתי מצוי. תרם לכל ובכי היהדות ומכמניה, ידעה ידיעה עמוקה ואהבה. היה בקי אף בהיותה של התרבות המערבית ושבצה בעולמו העברי.

יסוד ושרש חייו היה החינוך העברי, הפדגוגיה העברית. להם הקדיש את כל אוננו ואת מיטב חיפושיו. עזב בגללם חיי אמדות ומשורה כבודה (כד"ר לחימה הורה מקצוע זה בבי"ס חקלאי ממשלתי גבוה) ודבק בהם בכל נימי נפשו. הקורסים הפדגוגיים בגרודנה, הנודעים לשם, קורסים פדגוגיים ובתי-ספר בחרקוב, סמינריון למורים בוילנה, - אלה הן התחנות הראשיות בחייו. הקים מאות תלמידים והדליק בלבם אהבה לתרבות עברית, לספרות עברית, ובעיקר לילד העברי, לניה"ס העברי ביי"ס עברי מושלם ומשוכלל היה ראש מאוייו ושאיפותיו. הוא, השלם, שנא את ההתהדרות, ההתקשטות החיצונית, ותבע תמיד שרשיות, העמקה, תוכן, ועל הכל - עצמיות, מקור. התוכן צריך להיות משלנו, עברי, אך יש גם לקחת מן החוץ את כל הטוב והיפה, למנוג מזיגה עברית ולתתו בכלים עבריים. בכל אלה היה קנאי וקפדן ולא ידע ויתורים ומשוא פנים. ע"כ לא חבבהו עסקניו המושבעים, התרחקו ממנו השרוהו בצל עבודתו המדעית-ספרותית של ה"ר טשארנא היא רבת ערך וצורה. תחילתה יצעה ב„כנסת" וב„ספרי השנה" של סוקולוב וסופה ב„זרמים" וב„גלים". פרסם דברי מקור ותרגום. כתב על „שירת הטבע באגדות התלמוד", על „חימה בתלמוד", בשאלות חינוך; עסק בחקירת סגנון הפייטנים, חבר אנקישות לחקר הילדות, כתיבה לכדיקה פסיכולוגית לילדי בתי הספר והוציא ספרי למוד ועזר שונים. והנה חטפהו המות באמצע ימיו - והוא בן נ"ד. קשה האבדה.

מ. צ.

גורקי מבעד לחומת הקרמל (שרטוטים לזיכור)

הזדהותו הדביקה של גורקי בקומניזם ותפקידו האחרון כ„לחשן" רוחני של סטלין העימו במחנה הבורגני את זהב יובלו של הסופר המסורס וגרמו לתמוני הערצה וגעש התפעלות בארץ הסובייטים ובעולם הפרולטרני כולו. ננסה לפרק מעל גורקי את משבצת היובל ולבדוק בדיקת חולין את ערכו השמור ב„סייף" התרבות העולמית.

מאפליית בין הזמנים ברוסיה. תנועה „עממיות" פשטה את הרגל. האכר הרוסי - „משיח" התברה הסוציאליסטית - הורד מעל כסא היותה של האינטליגנציה וזו עקרת אכזבה וערצה „קדוש השם" חפשה לה מוצא חדש. כוחות גנוזים תוססו ברוסיה. המעמד הקפיטליסטי יצא מתחוליו ויתפרץ בתנופת מרץ ושצף אמונה. הכפר המתולדל פלט המוני אכרים שגהרו אל הכרך. רדמומים של ערב תקופה. בקפולי הימים ארבה צפיה לחוש מרוה. ולכל שבתאי צבי נוח היה להכרוז כעל משיח. אז הגיח גורקי. ב„צלקשים" - „יחפנים", עטופי סחבות מזהיבות של רומנטיקה מוצצת, מוזי-חופש ואכולי הפקרית גאה - רצתה לראות האינטליגנציה את גואלי התברה החדשה. אבל לא רק גבורים מיזפי רומנטיקה בלבד העלה לנו במחולו גורקי - האמן. עינו הריאליסטית מעמיקה לבחון את רוסיה המחווית, החשוכה, הקופאת על שמריה, הכעל-ביתית והנכונעת. תערוכת טפוסים של „האנשים המיותרים", רקובי שר, ספוגי אכזריות מתרירה גם היום בטריהות האמיתית. וספריו אלה מתנכים למרד, לא להכנע למציאות, להתמרץ ולהסרך את הכל.

— „אדם" - מלה הנשמעת בגאון! - מימרה זו של אחד מגבורי גורקי עודדה ונחמה את הדור ולמדה אותם לשאוף לחיים יותר יפים ולהלחם בעדם. המהפכה מצאה בגורקי את היסעור שלה, נביאה הוועם ושופרה המזעיק. יצירתו הגדולה „האם" הלשה מבחינה אמנותית ואין ערוך לחשיבותה החנוכית-מהפכני. הספר הכרו לתנ"ך של אירופה הפרולטרית וגורקי הוכר כמשורר המהפכה. באותה התקופה קשור הסופר לאגף הבולשביסטי של הסוציאלי-דמוקרטיה הרוסית שבראשו עמד לנין.

אחרי המהפכה האוקטוברית נגלה גורקי כאויב הדיקטטורה. גם קרבתו הידידותית אל לנין לא השלימה אותו כליל עם השלטון הבולשביסטי. היה מגיץ על הנרדפים, עוזר לנדכאים כשהוא בעצמו „נוטה למהפכה" מרחוק. חמלה „אדם" נשמעת עדיין באוזניו בגאון ואין הוא יכול להשלים עם המציאות המדכאה והמשפילה את האדם ועוזב את ארץ הסובייטים. בחוץ-לארץ מפרסם מאמרים הנראים ברוסיה כאנטיסובייטיים ואנטישמיים. מדינת הסובייטים מחרימה אותו כבוגד וקונטר-רובולוציונר. עברו שנים. „סס"ר המנצחת והתקיפה מרהיבה מרחוק את לבו של גורקי. מסירינטו הנוחה והפשיסטית עולה גורקי לארץ הסובייטים ומתעלעל בהערצתו, כנחפו להיות ולהרגיש. הוא רוצה לראות רק את הטוב בסס"ר, להוקיעו לעיני כל העולם ולשם זה מוקדש עתונו „התקדמויותינו".

האומנם גורקי הדימוקרט, משוררו של האדם בה"א הידיעה, השלים למציאות הסובייטית האכזרית, שהאדם קיים בה רק כחומר לאכספרימנטים ולתרגילים סוציאליים? גורקי האמיגרנט, הבורח מהדיקטטורה הסובייטית, חזר לרוסיה שבע נדודי דימוקרטיה אירופית צבועה ונרקבת. תקופתנו תקופת חורבן לאידיאליים ישנים והדימו-קרטיה נחרקנה מתכנה ואבדה את קסמיה. המשטר הקפיטליסטי מדכא, משעבד, מנצל ורומס את האדם בלי שיתן מטרה ותכלית לחייו. וגורקי דבק מחדש במשטר הסובייטי, כי יש בו אידיאל נשגב המיפה את הסבל ומקדש את אכזריות הדיקטטורה. גורקי הוקן אינו שר עוד את „ההלל-אדם" שלו. היסעור נדם. אינו מנבא ואינו מזעיק, עבודתו - עבודת „כנוס". נחפו הוא למסור לדורות הבאים את כל גנוי העבר. ווהי יצירתו האחרונה „חיי קלים ומגיץ", ערמה ענקית של תמונות הוי, שיחות, ספורים, צלמי רחוב, פרצופי המונים, הפגנות ואספריזומים. חומר למאות רומנים וביניהם נעוצות פנינים המזכירות את גורקי הפורטרטיסטן המבורך, עד התקופה חד העין ובהיר השמועה.

לעברים יקר גורקי כידיד ייבימה" וחובב התרבות העברית. גם היום מקריבים אנו בסס"ר מאות חיים רעננים למולך המפלגתיות הבלתי-ליגלית, שאין בכוחה להועיל אלא לשמש חומר לתרגילי פרובוקציה ייבסקית, ולו היו כוחות אלה מוקדשים למלחמת התרבות העברית היתה תרבותנו שות וזכות כתרבויות שאר הלאומים בסס"ר ובגורקי היינו מוצאים את אחד התומכים הגלבים להגנת זכויותינו.

השפעתו של גורקי בקרמל הביאה רוחה לספרות הסובייטית; גורקי היה המחולל הרוחני של „הליברליזם התרבותי" של סטלין ולקולו המעורר מאזינה כל רוסיה. גורקי, כעל היובל התוגג בקרמל, לא העים את יצירת חייו. גם היום מעודדים ספריו, מנחמים, קוראים למרד ומחשלים את הרצון לא להכנע ולשאוף לחיים יותר יפים. י. ס.

המורה ותלמידתו

את כל אסמ"י זעמו ונכטי מרירותו מבזבז בורלא. על „היצירה הגלעגה" של שושנה שבבו „מריה" (מאזנים ח') ורק יפלא בעינינו מדוע דווקא בורלא יצא להאשים? הן לא רק, לפי דבריו, היתה הסופרת הצעירה תלמידתו לפני כמה שנים, אלא גם ספרה מוכיח כי היא נשארה נאמנה למורה שלה עד היום. וספרה זה אינו מוזק ביותר, כוססים אותו כמסטיקה מתוך בטלה וזורקים. הסופרת אינה פעוררת את קוראיה לחקות את מעשי מריה. אבל הרבה יותר מוזיקים „המרגנת" ה„בת ציון" של בורלא. מי זו הגבורה שלא קנאה בדיעה היצאנית היפה, החכמה, העשירה והנדיבה, המכובדת בעיני גדולי הערבים ותיהורים? והסופר (בפי אחד מגבוריו) מטיף בהתלהבות רבה לכל בת ישראל כשרה לא להנשא לאיש, כי מה ענין להניח את היחיד, תלא זהו גורל כל גערה רגילת, אבל, לנעלות והמפוארות" נתן, להרבות את אשורן ברבי"ט

מצד שני בהתעוררות העם ובמרד, שמבחינת חכנם ואנושיותם הם למעלה מכוחותיה, בעטי גילה הרך והעדר בגרות, - הרי אתה נדהם לשעמים במקומות ידועים בפרוץ המהוה העצמי, התריף ובשל. פה ושם יש ואנו תוססים ניצוצות קטנים הרומזים על פנים פתוסים אך שאינו מחוש עוד. הוא הדבר גם בולט (למרות שאין הוא מתאים לשמו מבחינת בנינו החיצוני) הנערם פעם לערמה ומשנה ברור, בהיר ומובן. אולם כאמן עצמאי ומבוגר הריהי בולטת רק בשני רקודים: "הנאי" ו"בלי חרוז והגיון". כאן היא שלמה בתוכן, בביטוי ובטכניקה.

כללו של דבר: פ. קונר קורצה מאותו חומר שממנו מתפתחות מחוללות טובות. לפי שעה נתונה היא בתוך התהליך של לבישת-צורה. לפי שעה - עוד פעלה מעטות מכדי חרוץ עליה משפט קבוע.

ס. אלוף

רשימות לא-בקריות

ה ק ר ק ס

ארי שנות פרידה ארוכות שוב באתי אליך - קרקס. שוב אותו הריח הנשמר מני ילדות - ריח קרקס נצחי, שמפעם לפעם חל שגוי בהרכבו: סוס וזבל, פסיים, מגדרינות, גוף אשה - כל זה נושב בקרירות מתוך הלוע הפתוח. ריח ילדות עירונית, חזון אובדי-אלמות.

אותו הריח, אותו הספסל ביציע, אותו הקהל: זכרים ונקבות (בקרקס, יותר מבכל מקום בולט המין) בלתי-מקושטים, אזהבים ובוזגים נצחיים. קהל המרומים על אף כל האזהרות. אך הליצנים פרחו וספקנות אוכלת את בשרם. הגוף הרוזה מגיה עצבון כארלקין בתמונתיו של פיקסו: ריון, פרוחן ועצבון. ראש הליצנים יהודי הוא (קל להסוך ראש יהודים לליצן) - והוא גורם לי תענוג נסתר, אשר לא נקל לפרשו. דרך אש צחנה ובושם אושר להיסטוריה, בלב סערות - עוברים אלה, חזרי פנים, מאבדים עולם ואינם מאבדים את עצמם לדעת; כך עוברים ליום הדין האחרון (יש בהם מן האמפליפסיות במהדרה חדשה), המשעשע את רומי, שבזירת רומה אומללה זו יהודי-לך הורס בהבל פיו ובהטט הזרת משטרים, סדרים ומוסר. בלתי-אחראי-למוסר זה, לא-יוצלת, נושא בורעותיו הכחוסות גוף אשת-עץ - מנקין נפלא ויוצא בקרודים -

רקדנית. לבושה שמלת קשקשים מבריקים, רוכבת על סוס (בזאת ראיתי אצל שאגל) גופה צעיר ומאומן יפה. כל הפיזיולוגיה של האשה, מסכת הפרשות ובלוטות ודם-הוטה, המסופר בקפדנות ברומנים צרפתיים - רק ברומנים הם. לאשה גוף שוחק, פנים עגלגלים מחוסרי מבט, סוסה המקשט מציינת לידה, לרגלה והקהל אוהב את טניהם. באיזה מחיר קנית אשר זה?

לבסוף, זוג גופים צעירים וזריזים עף מתחת לקימור הקרקס: איש משליך את רעהו באהבה וברחמים, משליך ותופש באהבה וברחמים. בליל-אירופה זה, כשפגרי-אידאות מרקיבים ומבאישים בתוך סער נאומים והשבעות, - כסמל הצלה היה גוף יפה זה משוחרר מפגע הרות, והוא (ושמחה רבה בכך) פורש את ידיו, עף ותופש את הטבעת בתעופה.

ה צ גות סוציאליות

למה אפתני רוח נכאה בשתי ההצגות הסוציאליות של "כבלים" ו"שאפ"? לא אותו העצב הכלי-כול העולה יחד עם עם ההתלחבות והמצוי בתיאטרון, (עצב המעיד על כור מחצבתנו); לא, - משהו נרגז וכבד, חילוני ורגיל בשעת התבטלות התיאטרון בפני חומר התיים המשעמם והמוכר למדי. סימן כי התיאטרון חול מלהעניק לנו תענוג אסתטי ורק החומר, "התכן" פועל עדיין בדרכים שונות. מהאסיריים-מהפכנים מתחסדים (ספק אדם, ספק בדיה) מדבוריהם הנודשים, מההווי הדיביק שב"שאפ", ממלחמת מעמדות בראי היהדות העקום - והלא אלה הם התיים! - לאן, לאן? שוב אליך התיאטרון. אנו חיים בתקופה סוציאלי, בעלת סמלים ומסטיקה, שהכל בה רק מלחמה על פת לחם ושלטון. לכן מן ההכרח, כי שתתקף על במת התיאטרון בת-זמננו - תיאטרון סוציאלי, אך לא חולין התיאטרון. תיאטרון סוציאלי, אך לא השתעבדות לטפחות הסוציאליה העצובה, לרומנטיקה סוציאליה חרשה (שהדגשה בפילים של הצופה)

ובאמת, בחזרות, למה לכן קבוצות, ציונות, סוציאליזם, אידיאלים נשגבים? היש יותר מרהיב מאידיאל המרגנת? והסופר גדול הכשרון שרק פשע בינו ובין קלטיקה, החרד למוזנו הרוחני של הנוער, והכואב על יצירתה של שבבו ש, גובה מעופה כמעוף העטלף וקול זמרתה כזמורם ה"חובב" שכה רק פרט פעוט: כי כל סגולותיה אלה באו לתלמידתו השקדנית ממורה. המגביה במעופו והמעמיק במחשבתו?

לרקודיה של פוילינה קונר

המתול - יתכן לצינו כאחד הענפים המרומים ביותר של אמנות הבטוי. המלה, הצבע והצליל אין להם בדרך התגלמותם היצירתית בחיים מכשולים כה מרובים. המלה נהנית מיתרונה המיוחד לה, כי בהתחלף סדר האותיות ונשתנה צבעה, תוכה והלך-נפשה. עלולה היא בתואר ממשי לציין בקצור ובברור את צורתה, מקומו וריחו של נושאה. הצייר, חמרי בנינו נתונים לו על הלוחית וענין לו בצבעים ממשיים: אדום, שחור, לבן וכו', ולפיכך עליו לדאוג בעיקר לצורת ההגשמה. ואפילו המוסיקה, חרף הפשטות ועל-איותה בהרכבה החמרי, שולטת באלו חוקים-פסיכיים של הבעה, המסייעים בידינו להשתרש בהלך-נפשה, צורתה ונושאה.

במובן זה המחול הוא מורכב יותר. דומה: תינוק אדם המחונן בכל סגולות החיים - מלבד סגולת הדבור. וכיון ששפתו נתונה בסד, ומשוללת אפשרות להתבטא בשתיים שלוש הברות מעמעמות עליו להשתמש בלשון-אלם: ידים, רגלים וכל הגו, למען הטל על הצופה את רוחו, תכנו, צורתו ואפילו צבעו של הלך נפשו. ובכדי שיכין הצופה נאמנה, מחויבת שפת-אלם זו להיות כנה ומשפיעה עד לקצה הגבול, ולא תכשיל בסלוף המובן, או חייך הוא אשר יחוצץ בינה ובין עינו-אוונו הפנימיות של הצופה.

פוילינה קונר ערכה בתל-אביב שלשה קונצרטים. מכאן - הפיסה מספקת ורשמים מסוימים מרקודיה. ראשית אפשר ויש לציין את תכונתה היסודית החשובה: היא חזול לניח - כלומר, טכניקה מגובשת, דיוק מוסיקלי, המבליטים מיד כי לפנינו מחוללת במובנה המקצועי של מלה זו. מורגש מיד אדם היודע בברור את מהות-מקצועו. טעם טוב וכבוש, ריח מיוחד בתנועה משוים למחולה אפקט טכני רבי-ערך. ואם לא נרחיק לכת, ונקבע את ההערכה רק לפי סגולותיה הגיל - אפשר היה למצות את הרושם במלים אלו: מחוללת הרוקדת יפה את כל רקודיה ומהם יש ותפליא לעשות, אבל...

"אבלי" זה המתעורר כאן משמש אבן-נגף בדרך הערכה של פ. קונר כאמן משלם. וכאן הסבה המאלצת אותי לחשוב, כי קשה ומוקדם ל"העריכה". כי לפתח רובץ משגה. כל אשר נהשף לפנינו, עדיין כל כך גלמי ומעורפל בפנימיותו, עד כי בהכרח יבוא הרצון להגיד: בעוד שנים אחדות יתכן לפסוק הלכה לחיוב או לשלילה. יש לחלק את רקודיה לארבעה סוגים: א) פטולת-רקודים, אשר אינה משאירה כל רושם, כגון: "יה-ליל", "שלש אינטרפרטציות", "ניאמיני", וגם "החסיד" אם כי אינו שבלוני, בכל זאת רע. ב) רקודים אשר חרף ספרותיותם מבליט במקומות ידועים בטוי מענין וחרף, כגון: "התעוררות העם", "מרד", "ולט", "ביריד". ג) רקודים המענגים ומנשאים את הצופה בריחמוס שוצף והשתלהבות, כגון: הרקודים הספרידיים, מזורקה (אם כי ב"גיטנצה" מורגשת גם אש בנגלית...) ולבסוף ד) שני הרקודים הנחודרים, "הבנייים להפליא, מעמקים ברעיון ורגש. "הנאי" ו"בלי חרוז והגיון".

למראה פתולות כזו כמעבר מ"יה-ליל" עד "למרד", למן המרד עד הספרידי וממנו אל "החואי", - בבליל זה של "רע מאד", "בינוני" ונפלא - נבצר ממך ליצור חות-דעת מסוימת ואחדותית. נקל הוא לציין את החסרונות, כי תמיד הם המתבלטים ביותר. והנה עוד חסרון העובר כחוש השני בכל התכנית: מבול התנועות. תנועות קטנות וגדולות, המנסחות והמתפוררות לכל צד ועבר. נראה בעליל כי פ. קונר, ככל אמן צעיר ומתחיל, איננה יכולה עוד להיות ממשית, וחושבת כי הכמות תטיב להסביר ולהוכיח מאשר התנועה האחת המגובשת וקצרה. למשל, ב-3 האינטרפרטציות היא כטובעת בתוך כמית זו, מבלי שתבחין כי כל תנועה יתירה מרחיקתה מביית-קיבולו של הצופה

באמנות ובספרות

המשורר זלמן שניאור חונג השנה יובל שלושים שנה לעבודתו הספרותית.

— „בדרן“, שבועון לעניני חיים, ספרות — בעריכת יעקוביץ החל מופיע בוורשה.

— „ראשית“ במה לעניני חיים, ספרות ומדע, יוצאת אחת לחודש, הופיעה חוברת ראשונה.

— „פנתח“ כלי מבטאה של קבוצת סופרים עבריים צעירים בקובנה מופיע פעמים לחודש.

— תערוכות. לפני זמן מה סודרה בגלריה „דיואן“ בירושלים תערוכת עבודות בשמן ובצבעי מים — מאת ש. עובדיהו. עתה סודרה בגלריה הזאת תערוכת עבודות גרפיות בעפרון-גיר של ל. קרקויאר. ציונה תגיר הציגה מספר גדול של תמונות בשמן ובצבע מים בתל-אביב. אגודת האמנים העבריים סורה בביתן שפי, „מויאון תל-אביב“, תערוכת סתיו, בה הוצגו עבודות בשמן, בצבע מים, בעפרון-גיר ופסלים. בתערוכה משתתפים יותר מעשרים ציירים ופסלים המציגים ביחד כתשעים מוצגים.

במסגרת „אגודת האמנים העבריים בארץ ישראל“ נתארגנה קבוצת ציירים מודרניים, כתמשה עשר במספרם, המתכוננים לסדר כעבור זמן-מה תערוכה קולקטיבית של חבריה.

המשורר יצחק עוגן, שיצא לפני זמן-מה לוינה ינהל שם כל עניני „גוית“

נתקבלו למערכת

— מרחוק — שירים — מאת י. בת-מרים. הוצאת קרן זנגביל בלונדון, בהשתתפות אגודת הסופרים העבריים בארץ ישראל.

— ההלך בארץ — מבחר שירים — מאת י. קופלביץ. הוצאת קרן זנגביל בלונדון, ע"י אגודת סופרים העבריים בארץ ישראל תל-אביב, תרצ"ב.

— המעיין — תזוין — פתיחה ושלוש מערכות — מאת י. א. יפה, הוצאת „מצפה“, תל-אביב תרצ"ב.

— היסטוריה של הספרות העברית החדשה — שיעורים — מאת פרופ. יוסף קלוזנר, הוצאת החברה להוצאת ספרים על-ידי האוניברסיטה העברית בירושלים, תרצ"ז.

— בית הכנסת העתיק בבית אלפא — מאת א. ל. סוקניק, בהוצאת החברה להוצאת ספרים על-ידי האוניברסיטה העברית בירושלים, תרצ"ב.

— חפירות החומה השלישית של ירושלים העתיקה — מאת א. ל. סוקניק ול. א. מאיר, הוצאת החברה להוצאת ספרים על-ידי האוניברסיטה העברית בירושלים, תרצ"א.

— כתבי-יד בקבלה — הנמצאים בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים — תיאורם ותקורם גרשם שלום בהשתתפות י"ששכר יואל, הוצאת החברה להוצאת ספרים על-ידי האוניברסיטה העברית בירושלים תרצ"ז.

— ספר השטרות לרב האי גאון — (מוסף ל„תרכיץ“ שנה א' ספר ג') — מאת שמחה אסף.

— תולדות האופירה — מאת צבי סופר, הוצאת „מוסיקה לעם“, תל-אביב, תרצ"ג.

— מפקד של המושבה חדרה — נערך על-ידי ועד המושבה תרצ"ב.

— מהגנת לתקפה — מאת י. יצחקי ונ. גיר, הוצאת הועד המרכזי של מפלגת מועלי ארץ-ישראל (מועלי-ציון), ירושלים 1932.

הערה: בראש המאמר „במות טלואות“ בשורה ראשונה נשתלבה במלה שוב שיין מיותרת.

הרוסי והגרמני, סטירה (ז'ול רומן צ'רלי צ'פלין), ריתמיקה של הגוף הסוציאלי הכנסתי, (התכונות, התפשטות שפל, גאות), מסטרית השחרור החדשה. — רק לא נוון התאטרון ע"י ספרות סוציאלי מיואשת, ע"י ריאליזם פרולטרי, ופרובלימתי.

אינני כותב דברי בקורת. עצוב לי כמו אחר קריאה ברומנים סוציאליים בני זמננו.

ריצוננטיות מופקרת

כל דבר כתיבת בקורת על הופעות ספרותיות-אמנותיות נהפך אצלנו, בשנים האחרונות, לענין ביש לגמרי. אולם הרע מכל, שכמעט השלמנו עם מצב הענינים, והראיה, שמין כתיבה זה, יותר משנתחבב על הקהל, נתחבב על העורכים, הרואים צורך לעצמם לזלזל בכל קניני הרוח שלנו, ושמתים לאיד...

פי כמה מעציב, באם משורר, שרק תמול שלשום יבלוהו ובפומבי רב, מעמיד פנים של ריצוננט מושבע, ולא דוקא מן המעולים. מבין הוא, שבאם אין מה לאמור, הדרך הנוחה: או תמיד להתלהב, ומרוב התפלאות להשיר דמעות רותחות, — כמובן אך ורק על „וואונדריקנדיים“ — הבאים אלינו מבחוץ, — או לנבל את עטו, כמובן, ביחס לכל צמיחה כנה ביצירה העברית, שאינה לפי הקורס של אותו המשורר, המקדם פני השנה החדשה (מאזנים י"ז) בהאי לישוב:

„ספתת של עתונים זו קשה לספרות ככל דבר שאינו מוסיף, כי אם גורע — אין כמוה מנמיך את שיעור קומתה של התרבות שבכתב. אין כמוהם מטביע עליה חותם של זולות, של פרובינציאליות ותחז. לסייע לכתבי העת המעטים, שיד אחראית(?) לבעליהם, הוא נענה לכל“.

וקצת תמוה: וכי באמת חושב המיובל, שהוא הוא האיש הממונה על גדלות ספרותיות? ואולי חושב עורכו, שגם עתונה של אגודת הסופרים יכול להתיר לעצמו לעסוק בקלוקלות ריצוננטיות, כדוגמת אותו הסופר, שאינו בוש לנבל את עטו מעל דפי עתונה הרשמי של אגודת הסופרים? בדרך כלל רגיל המשורר הנ"ל להשתמש בזמן האחרון בכל הזדמנות במלים מצלצלות מאד מאד, כגון „מפתח, תפל“ — ביחס לקניני רוח אצלנו. והוא מדבר על „תרבות של כתיבה“ ועוד...

טוב סוף סוף נדע כיצד למדו משוררינו המיובלים, שלהם הכבוד והתהלה, לנבל את פיהם ואת עטם כאחד, כשהדבר נוגע בענין...

זהו הקורס העולה בהתחדשות עבודתה של אגודת הסופרים העבריים בא"י. מאריך, זה שנים מספר, שעומד לו בחור וברשות עורכיו, משקץ ומנבל את כל הופעות חיינו התרבותיים שאינן משתייכות על הקורס... אך הוא הגדיל לעשות. הוא מופיע כאנציקלופדיסט מובהק, שכל שבילי ורכי היצירה נהירין לו. הספרות, השירה — וזו בפרט — תצורה, האפירה, המוסיקה, — ולא דוקא של ספרותנו. בקי הוא בכל הגעשה בהיכלה של היצירה הספרית, הצרפתית, הגרמנית, הרוסית וכדומה וכדומה. רק „מלומד מומחה“ כמוהו יכול להיות ממונה על הסעם הטוב ביצירה! לעצם הענין איש אינו מתנגד. מדוע לא יהיו גם לנו מומחים, רבי כשרון, המעמיקים חקר ביצירה האמנותית? ! אולם מה נשתומם, באם נזכר, שכל זה לא היה ולא נברא. כי קצת הלשוניים המליצי המתובל בהתנגדות ריקה משובץ הוא גנבות ספרותיות, ולא בגנבה אחת עסקינן. כפי הנראה מאמין הוא הריצוננט, שאמנם כל כך ירוד הוא קהלנו ושכל כך גדולה הבורות ועם-הארצות, שיכול הוא לצחוק לו, לקהל, ואף לעורכיו, כי מגיח הוא שהספרים לא יגיעו לידיהם. ולמה לחשוב? אפשר לקחת מלוא חפנים מאחרים ולהבנות מן המוכן! לא. זאת אינה בקורת כלל וכלל. אין כאן, לא כאב של אנשים הדואבים את הירידה ביצירה העברית — אגב כמה מספרים כל מיני ריצוננטים במלה הזאת! — ואף לא ידיעה עמוקה בחומר הנדון.

משמשוררים מיובלים עוסקים בשקיצים ונערי המערכת ומתברכים בהעמדת פנים של מומחים נעורים בגנבות ספרותיות לאור השמש — נאלץ עתונה של אגודת הסופרים המסכן. להביא ידיעה על דבר יובל שלושים שנה לעבודתו הספרותית של ז. שניאור, אחד המשוררים הדגולים ביותר מבין חבורתם, — מהעתונות בידידי... זו תורה וזה שכרה.

לבית החדש

הרהוט החדש

פנה

פריץ קוד

בית-חרושת לרהיטים, תל-אביב, רחוב הרצל מספר 68

בנק הפועלים בע"מ

תל-אביב, רח' מונטיפיורי, בית הבנק, ת. ד. 27, טלפון 328

הון מניות נפרע ורורבות 90.000 לא"י

עושה כל עסקי בנק

מקבל פקדונות וחכונות בתנאים טובים.

מקבל לנוכיא שטרות ודוקומנטים על כל נקודות הישיב בארץ.

קינה ומוכר שיקים בכל וליטה שהיא מעכיר כספים לארץ ולחוץ-לארץ.

העברת כספים לרוסיה הסוביטית ע"י טורגסין בתנאים נוחים.

מפעל תעודות הפקדון בנות 5 לא"י

של הלואה וחסכון ירושלים
ושל הלואה וחסכון יפו-תל-אביב

ביום 27 לנובמבר, במשרד הלואה וחסכון ירושלים

ת ת ק י י ם

חלוקת הפרסים

הזכות ליהנות מחלוקת הפרסים -
לכל בעל תעודה, שתשלומיו בסדר.